

**DOLNY
ŚLĄSK**

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Studia nad rozwojem Dolnego Śląska

INWESTORZY ZAGRANICZNI
NA TERENIE
DOLNEGO ŚLĄSKA

nr 1 | 57 | 2016

**DOLNY
ŚLĄSK**

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Studia nad rozwojem Dolnego Śląska

nr 1|57|2016

**Inwestorzy zagraniczni
na terenie
Dolnego Śląska**

ISSN 1508-7573

Wrocław, czerwiec 2016

www.umwd.dolnyslask.pl

„Studia nad rozwojem Dolnego Śląska”
są wydawane przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego

Skład i nadzór nad przygotowaniem redakcyjnym czasopisma:
Wydział Koordynacji Polityki Regionalnej w Departamencie Rozwoju Regionalnego UMWD

Wrocław 2016

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego
ul. Wybrzeże Słowackiego 12/14
50-411 Wrocław

Wersje elektroniczne „Studiów nad rozwojem Dolnego Śląska” są dostępne na stronie
www.umwd.dolnyslask.pl

Analiza wykonana na zlecenie
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego

Opracowanie wydawnicze, druk i oprawa
Oficyna Drukarska Jacek Chmielewski
ul. Sokołowska 12a, 01-142 Warszawa, tel. 22 632 83 52, faks 22 631 49 40
e-mail: info@oficyna-drukarska.pl www.oficyna-drukarska.pl

Szanowni Państwo

Potencjał gospodarczy, społeczny i kulturowy Dolnego Śląska sprawia, że pod względem atrakcyjności inwestycyjnej nasz region od lat niezmiennie utrzymuje się w krajowej czołówce.

Spośród różnych źródeł kapitału zagranicznego bezpośrednie inwestycje zagraniczne uważane są za najbardziej korzystną i bezpieczną formę międzynarodowych przepływów kapitałowych, a także finansowania procesów restrukturyzacyjnych i rozwojowych. Są one również najefektywniejszym sposobem transferu nowoczesnych technik i technologii w sferze produkcji i zarządzania oraz uzyskiwania dostępu do zagranicznych rynków zbytu. Dlatego też bezpośrednie inwestycje zagraniczne należy uznać za bardzo ważny czynnik przyspieszenia wzrostu gospodarczego. Aktualnie Dolny Śląsk jest liderem wśród polskich regionów pod względem wartości eksportu per capita (24 407 zł), a pod względem udziału eksportu w PKB (49%) zajmuje trzecie miejsce w kraju.

Niniejszy numer Studiów nad rozwojem Dolnego Śląska zawiera przygotowaną przez Instytut Rozwoju Terytorialnego informację na temat aktualnej sytuacji inwestycyjnej województwa dolnośląskiego oraz analizę wielkości, struktury, pochodzenia i rozmieszczenia przestrzennego bezpośrednich inwestycji zagranicznych w regionie. Mam nadzieję, że lektura opracowania będzie interesująca zarówno dla przedstawicieli administracji publicznej jak i potencjalnych inwestorów.

Prezentowana na łamach Studiów analiza stanowi również istotny wkład w szerszą debatę na temat obecnych rozwiązań w zakresie zachęt inwestycyjnych oraz systemu wsparcia instytucjonalnego w kontekście oczekiwań inwestorów na Dolnym Śląsku.

Zachęcam Państwa do lektury
Cezary Przybylski

Marszałek Województwa Dolnośląskiego

„Inwestorzy zagraniczni na terenie Dolnego Śląska”

Opracowanie

Instytut Rozwoju Terytorialnego
ul. Świdnicka 12/16
50-068 Wrocław
www.irt.wroc.pl

Dyrektor

Maciej Zathey

Zastępcy dyrektora

Magdalena Belof
Przemysław Malczewski

Kierownik pracowni

Wojciech Maleszka

Opracowanie

Karolina Drewnicka

Opracowanie kartograficzne i elektroniczne przetwarzanie danych

Ewa Skoczeń

Spis treści

Wstęp	7
1. Tło gospodarcze	11
1.1. Ludność	11
1.2. Poziom rozwoju gospodarczego	12
1.3. Rynek pracy	12
1.4. Przedsiębiorczość	16
1.5. Eksport	19
1.6. Atrakcyjność inwestycyjna	19
2. Inwestorzy zagraniczni na terenie Dolnego Śląska	25
2.1. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	25
2.2. Inwestorzy zagraniczni na Dolnym Śląsku	27
2.3. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych	30
2.4. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych według lokalizacji	37
2.5. Struktura kapitału zagranicznego według kraju pochodzenia	39
2.6. Najwięksi inwestorzy	41
3. Inwestorzy zagraniczni w Specjalnych Strefach Ekonomicznych	45
3.1. Specjalne Strefy Ekonomiczne na Dolnym Śląsku	45
3.1.1. Ogólna charakterystyka SSE	46
3.1.2. Zagospodarowanie obszaru stref	49
3.1.3. Liczba udzielonych zezwoleń	51
3.1.4. Nakłady inwestycyjne	52
3.1.5. Miejsca pracy	52
3.2. Struktura inwestycji w SSE według kraju pochodzenia kapitału	53
3.3. Struktura inwestycji w SSE według branż	54
3.4. Wiodący inwestorzy w SSE	54
3.5. Efektywność oddziaływania SSE na poziomie województwa	55
4. System zachęt inwestycyjnych	59
4.1. Specjalne Strefy Ekonomiczne	60
4.2. Granty rządowe	61
4.3. Zwolnienie z podatku od nieruchomości	63
4.4. Fundusze unijne	63
4.5. Inne formy wsparcia	64
5. Wsparcie instytucjonalne inwestorów i przedsiębiorców na Dolnym Śląsku	67
5.1. Instytucje otoczenia biznesu	67
5.2. Instrumenty wsparcia inwestorów zagranicznych	69
5.3. Uczelnie wyższe	70
5.4. Klastry	72
Podsumowanie	75
Spis rysunków	78
Spis wykresów	78
Spis tabel	79
Źródła	79

Wstęp

Pod względem atrakcyjności inwestycyjnej województwo dolnośląskie od lat utrzymuje się w krajowej czołówce. Inwestycje zagraniczne uznawane są za jeden z istotniejszych czynników wzrostu gospodarczego w regionie. Postrzegane są one jako jeden z najważniejszych czynników innowacyjności, rozwoju i modernizacji gospodarki, a ich obecność wpływa na poprawę sytuacji na regionalnym i lokalnym rynku pracy. Swoją specyfiką wiążą one elementy takie jak: kapitał finansowy i, co szczególnie istotne dla rozwoju gospodarki przyjmującej, także wiedzę, umiejętności i *know-how*, technologie, wzorce organizacyjne i marketingowe.

Głównym celem analizy jest przedstawienie aktualnej sytuacji inwestycyjnej województwa dolnośląskiego, określenie wielkości, struktury, pochodzenia i rozmieszczenia przestrzennego bezpośrednich inwestycji zagranicznych w regionie. Opracowanie składa się z 5 rozdziałów. Na początku w *Rozdziale 1. Tło gospodarcze* w syntetycznym ujęciu przedstawione zostały uwarunkowania rozwoju gospodarczego w regionie. Następnie w *Rozdziale 2. Inwestorzy zagraniczni* analizie poddane zostały najważniejsze informacje dotyczące wielkości i rozmieszczenia przestrzennego inwestycji zagranicznych na terenie województwa dolnośląskiego. Szczegółowo omówiona została struktura branżowa inwestycji oraz pochodzenie kapitału według krajów. Rozdział obejmuje również listę największych inwestorów zagranicznych w województwie.

Ze względu na fakt, że województwo dolnośląskie dysponuje największą w Polsce liczbą obszarów Specjalnych Stref Ekonomicznych, z których wszystkie działają również w obszarze aglomeracji wrocławskiej, w *Rozdziale 3. Inwestorzy zagraniczni w Specjalnych Strefach Ekonomicznych* analizie poddano inwestycje zagraniczne na ich terenach.

W kolejnych rozdziałach zaprezentowany został system zachęt inwestycyjnych w kraju i w regionie (*Rozdział 4.*) oraz wiodące instytucje otoczenia biznesu ze wskazaniem wsparcia dla inwestorów (*Rozdział 5.*). Analizę kończy syntetyczna prezentacja wniosków.

Podstawowym źródłem danych przedstawionych w analizie jest baza przedsiębiorców zarejestrowanych w rejestrze REGON prowadzona przez Główny Urząd Statystyczny oraz informacje i zdjęcia udostępnione przez Specjalne Strefy Ekonomiczne.

Jeżeli w opracowaniu nie podano inaczej wszystkie dane aktualne są na 2014 rok.

Wykaz użytych skrótów:

BIZ – bezpośrednie inwestycje zagraniczne

IZ – inwestorzy zagraniczni

SSE – Specjalna Strefa Ekonomiczna

1. TŁO GOSPODARCZE

Źródło: Specjalna Strefa Ekonomiczna Małej Przedsiębiorczości S.A.

1. Tło gospodarcze

Dogodna lokalizacja, rozwinięta infrastruktura transportowa, bogactwo surowców naturalnych i otwarcie na inwestorów sprawiają, że Dolny Śląsk jest jednym z najatrakcyjniejszych i najdynamiczniej rozwijających się regionów w Polsce. Odgrywa on znaczącą rolę zarówno w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju, jak i centralno-wschodniej Europy i od lat zajmuje czołowe lokaty w rankingach gospodarczych w kraju.

Do głównych atutów regionu zaliczyć należy:

- korzystne położenie geopolityczne, sąsiedztwo Niemiec i Republiki Czeskiej oraz atrakcyjne położenie względem rynków zbytu,
- bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturę transportową:
 - połączenia drogowe: autostrada A4, międzynarodowe drogi E40, E36, E65 i E67,
 - rozbudowany system linii kolejowych: międzynarodowe linie kolejowe: E30 i E59,
 - rozwiniętą sieć transportu wodnego: połączenie z zespołem portowym Szczecin-Świnoujście oraz włączenie do systemu żeglugi śródlądowej Europy zachodniej poprzez kanały Odra-Sprewa i Odra-Hawela,
 - międzynarodowy port lotniczy Wrocław Strachowice,
- wysoki poziom rozwoju gospodarczego,
- liczne podstrefy ekonomiczne oferujące dogodne warunki prowadzenia działalności gospodarczej inwestorom,
- obecność uczelni wyższych, w tym reprezentujących najlepsze jednostki naukowe w Polsce oraz
- bogactwo kulturowe, w tym liczne zabytki, obiekty światowego dziedzictwa UNESCO oraz walory przyrodnicze stwarzające podstawy dla rozwoju usług turystycznych.

1.1. Ludność

Dolny Śląsk zamieszkuje około 2,9 mln osób, co stanowi 7,6% mieszkańców Polski. Gęstość zaludnienia w regionie wynosi 146 os./km², znacznie powyżej średniej dla kraju 123 os./km². W miastach zamieszkuje 69% ogółu ludności.⁽¹⁾

Mieszkańcy w wieku produkcyjnym⁽²⁾ stanowią 63,5% dolnośląskiej populacji, a w wieku przedprodukcyjnym 19,7%. W 2011 roku wykształcenie wyższe posiadało 19,6% ludności⁽³⁾ w regionie (431,2 tys. osób), średnie i policealne 37,5% (823,6 tys. osób), zasadnicze zawodowe 24,8% (544,8 tys. osób), a podstawowe 15,8% (346,7 tys. osób)⁽⁴⁾.

19 947 km² powierzchnia województwa
2 mln 908 tys. mieszkańców
7,6% mieszkańców Polski
146 os./km² gęstość zaludnienia

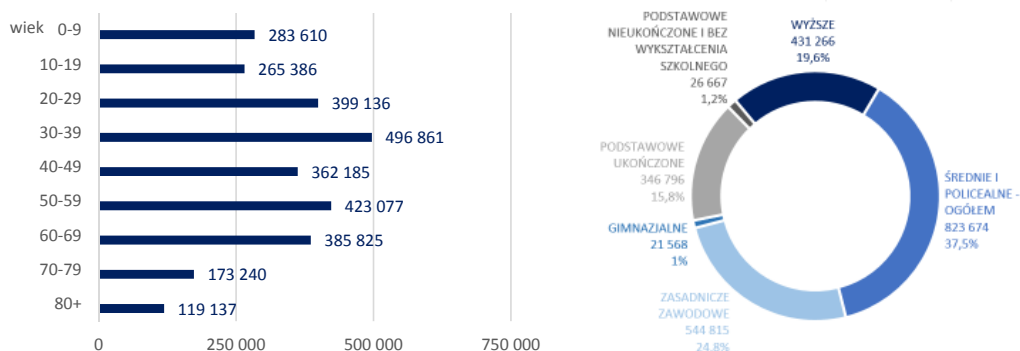
¹ GUS, 2014

² mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat

³ powyżej 15 roku życia

⁴ Narodowy Spis Powszechny, GUS 2011

WYKRES 1. LUDNOŚĆ WEDŁUG WIEKU [2014] I WYKSZTAŁCENIA [2011].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

1.2. Poziom rozwoju gospodarczego

Dolny Śląsk od lat zaliczany jest do liderów rozwoju gospodarczego w kraju. Udział województwa dolnośląskiego w tworzeniu Produktu Krajowego Brutto (PKB) gospodarki narodowej od lat pozostaje na zbliżonym poziomie i w 2013 roku sięgał 8,5%. Wartość PKB w cenach bieżących w województwie wynosiła 140 901 mln zł⁽⁵⁾, co oznacza wzrost o około 2 603 mln zł (1,9%) względem roku 2012. Wartość wytworzonego PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest wyższa od średniej krajowej i wynosi 48 402 zł. Stanowi to 112,1% wartości wskaźnika dla kraju, który wynosi 43 168 zł.

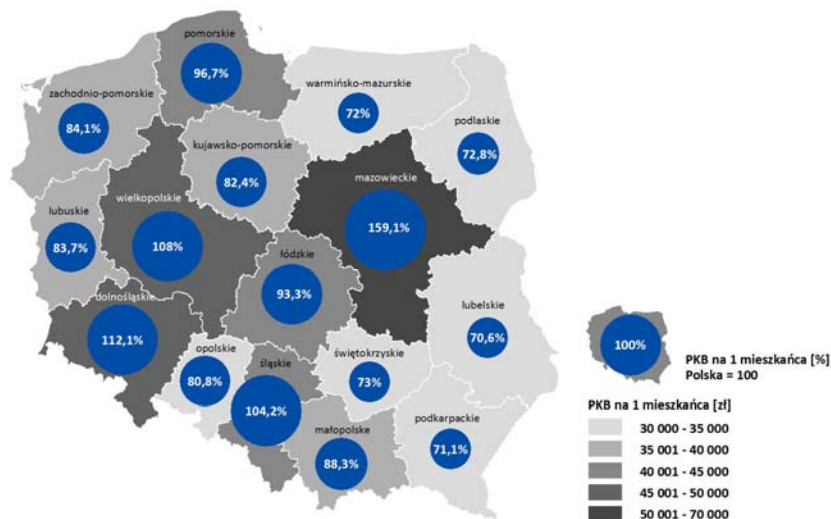
140 901 mln zł PKB

8,5% PKB w Polsce (4. miejsce w Polsce)

48 402 zł PKB na mieszkańca (Polska: 43 168 zł)

112,1% PKB na mieszkańca w Polsce

RYСУNEK 1. PRODUKT KRAJOWY BRUTTO NA 1 MIESZKAŃCA WEDŁUG WOJEWÓDZTW – CENY BIEŻĄCE [2013].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Wstępne szacunki produktu krajowego brutto według województw w 2013 r.

1.3. Rynek pracy

Na Dolnym Śląsku pracuje ponad 813,9 tys. osób, co stanowi 7,2% ogółu pracujących w kraju. Województwo pod tym względem plasuje się na 5. miejscu po województwach mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i małopolskim. Liczba osób pracujących wzrosła w porównaniu do 2010 roku o blisko 31,1 tys. osób (4%).

⁵ Źródło: Wstępne szacunki produktu krajowego brutto według województw w 2013 r., GUS

Wrocław skupia nieco ponad 1/3 pracowników (31,1%, 252,9 tys. osób), powiat wrocławski 5,9 %, a świdnicki 4,9%. Od 2010 roku największy wzrost liczby pracujących odnotowano w stolicy regionu (16,4 tys. osób) oraz w powiatach oławskim (4,1 tys.), wrocławskim (3,9 tys.), polkowickim (2,5 tys.) i świdnickim (2,1 tys.).

Na 1000 mieszkańców przypada 251 osób pracujących, znacznie powyżej średniej krajowej wynoszącej 230 osób, a wartość tego wskaźnika wzrosła od 2010 roku o 11 osób. Najwyższą wartość notuje się w powiecie polkowickim (464), we Wrocławiu (392) oraz Legnicy i powiecie wrocławskim (323), najniższą natomiast w powiecie górowskim (107), lwóweckim (131) i złotoryjskim (138)

Stopa bezrobocia⁽⁶⁾ na Dolnym Śląsku maleje od 2012 roku i obecnie wynosi 8,5%. Pod tym względem region plasuje się na 5. miejscu w Polsce, przy średniej krajowej wynoszącej 9,6%. Od 2010 roku spadła ona o 4,6%, co było jednym z największych spadków w kraju, zaraz po województwie lubuskim (-5,3%) i zachodniopomorskim (-5%). Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym⁽⁷⁾ na Dolnym Śląsku jest również jednym z najniższych w kraju: 6,6% przy 7,5% w Polsce. Na Dolnym Śląsku występuje również najniższy udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów w ogóle bezrobotnych wśród wszystkich województw (3,4% przy średniej dla Polski 4,7%).

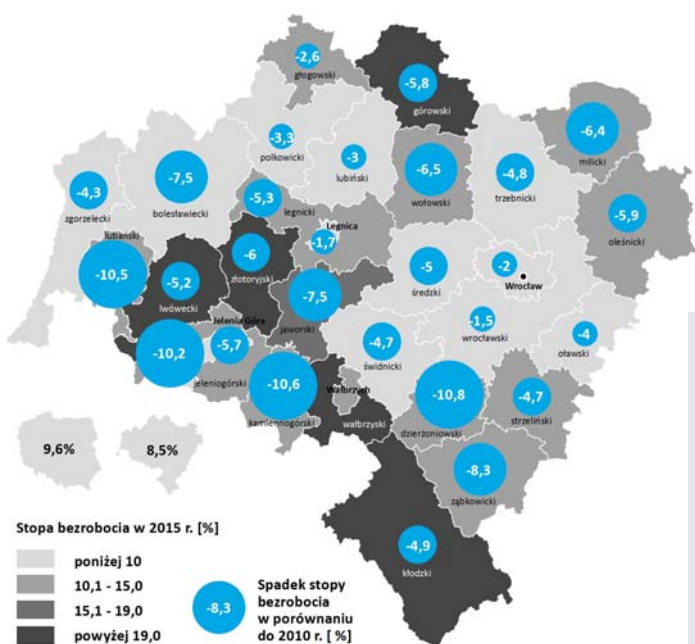
813,9 tys. osób pracujących

5. miejsce w Polsce

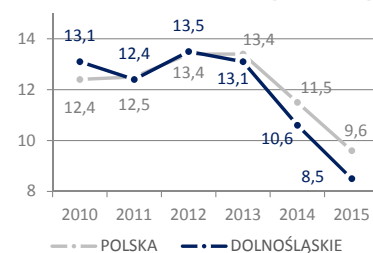
4% wzrost liczby pracujących w porównaniu do 2010

251 osób pracujących na 1000 mieszkańców (Polska: 230)

RYSUNEK 2. STOPA BEZROBOCIA NA DOLNYM ŚLĄSKU [2015].

WYKRES 2. STOPA BEZROBOCIA [2010-2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

8,5% stopa bezrobocia w województwie

-4,6% jeden z najwyższych spadków stopy bezrobocia w kraju w latach 2010-2015

6,6% udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

3,4% najniższy udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów wśród bezrobotnych ogółem w Polsce

W regionie zaznacza się rola dużych miast jako znaczących rynków pracy. Najniższa stopa bezrobocia występuje we Wrocławiu i powiecie wrocławskim (3,5%) oraz Jeleniej Górze (5,2%) i powiecie polkowickim (6,3%). Trzy powiaty w województwie przekroczyły natomiast stopę bezrobocia 20%, w tym powiat górowski, w którym była ona najwyższa w regionie (20,8%), wałbrzyski i złotoryjski (20,6%). Wysokie bezrobocie występuje również w powiatach kłodzkim (19,8%) i lwóweckim (19,5%). Jednocześnie największy spadek stopy bezrobocia w latach 2010-2015 odnotowano w powiatach: jeleniogórskim, lubańskim, kamiennogórskim i dzierzoniowskim (od 10,2-10,8%).

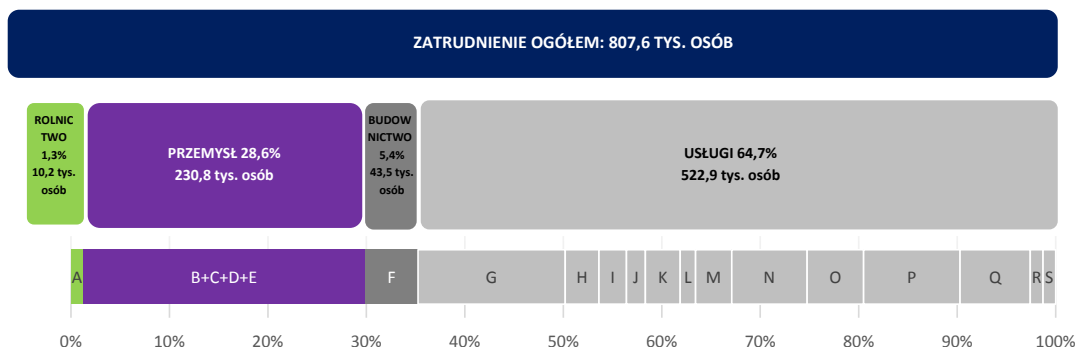
⁶ stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie, GUS, październik 2015

⁷ GUS, 2014

Na terenie województwa **zatrudnionych** w gospodarce narodowej⁽⁸⁾ jest ponad 807,6 tys. osób ogółem. Zatrudnienie w sektorze prywatnym w stosunku do publicznego wynosi 3:1. Największy udział stanowią zatrudnieni w usługach (około 65%, 522,9 tys. osób), następnie w przemyśle (28,6%, 230,8 tys. osób) oraz w budownictwie 5,4% (43,5 tys. osób). Jedynie 1,3% stanowią osoby zatrudnione w rolnictwie 10,2 tys. osób).

807,6 tys. zatrudnionych w 2014 (5. miejsce w kraju)
7,8% ogółu zatrudnionych w kraju
3:1 zatrudnienie w sektorze prywatnym w stosunku do publicznego

WYKRES 3. ZATRUDNIENIE W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM WEDŁUG SEKCJI PKD 2007 [2014].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba **nowo utworzonych miejsc pracy** na Dolnym Śląsku rośnie od 2012 roku. W 2014 roku utworzonych zostało 44,6 tysięcy nowych miejsc pracy (7,3% nowo utworzonych miejsc w kraju), co plasowało województwo na 5. miejscu w Polsce, po województwach mazowieckim (163 tys.), wielkopolskim (71,8 tys.), śląskim (61,7 tys.) i małopolskim (48,9 tys.).

Co istotne pod względem liczby **ofert pracy** Dolny Śląsk plasuje się na 2. miejscu w kraju, po województwie śląskim. W 2014 roku do powiatowych urzędów pracy zgłoszono 4 520 ofert pracy, które stanowiły 11,4% ofert krajowych, a ich liczba od 2010 roku wzrosła blisko o połowę (48%). Dolnośląskie znajduje się również w czołówce województw z największą liczbą ofert pracy dla niepełnosprawnych (2. miejsce w kraju po województwie śląskim, 13,1% ofert krajowych), a ich liczba od 2010 roku również wzrosła o blisko 46%.

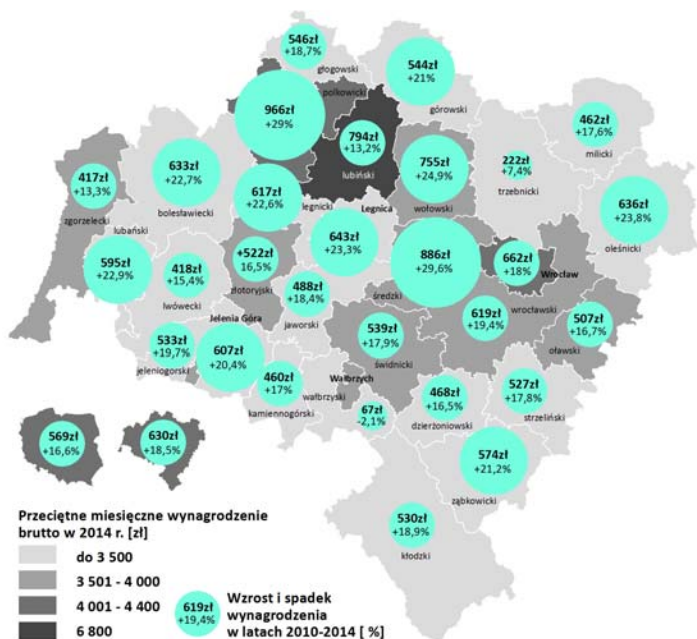
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w regionie w 2014 roku wynosiło 4 042,86 zł i było o 38,87 zł wyższe od średniej krajowej. Pod tym względem województwo zajmuje 3. miejsce w kraju po województwach mazowieckim (4 927,34 zł) i śląskim (4 100,51 zł). Od 2010 roku wzrosło ono o 18,5% i stanowi 101% wynagrodzenia krajowego.

Najwyższe przeciętne wynagrodzenie brutto osiągają mieszkańcy powiatu lubińskiego 6 807,05 zł i jest ono o 68,4% wyższe niż średnio w województwie, oraz mieszkańcy Wrocławia (4 337,99 zł) i powiatu polkowickiego (4 292,91 zł). Najniższe przeciętne wynagrodzenia osiągają natomiast mieszkańcy powiatów milickiego, lwóweckiego i jaworskiego (około 3 tys. zł). Najwyższy wzrost wynagrodzeń od 2010 roku odnotowano w powiecie polkowickim (966,15 zł) i średzkim (885,64 zł).

44,6 tys. nowo utworzonych miejsc pracy w 2014
7,3% nowo utworzonych miejsc pracy w kraju
2. miejsce w kraju pod względem liczby ofert pracy ogółem i dla niepełnosprawnych
4 520 ofert pracy w 2014 (3 057 ofert pracy w 2010)
11,4% ofert pracy w kraju
48% wzrost ilości ofert pracy od 2010

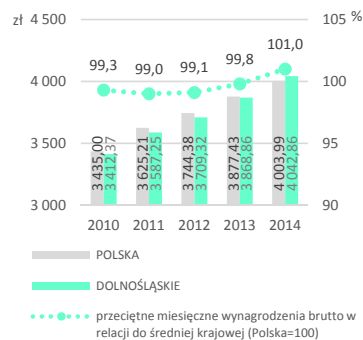
⁸ osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy lub stosunku służbowego na czas określony (w tym zatrudnione sezonowo i dorywczo) i nieokreślony, w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy (inaczej: pracownicy najemni). Przy ustalaniu stanu zatrudnienia na dany dzień w osobach fizycznych brane są pod uwagę osoby pełnozatrudnione oraz osoby niepełnozatrudnione

RYСУNEK 3. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE BRUTTO WEDŁUG POWIATÓW [2014].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

WYKRES 4. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE BRUTTO [2014].

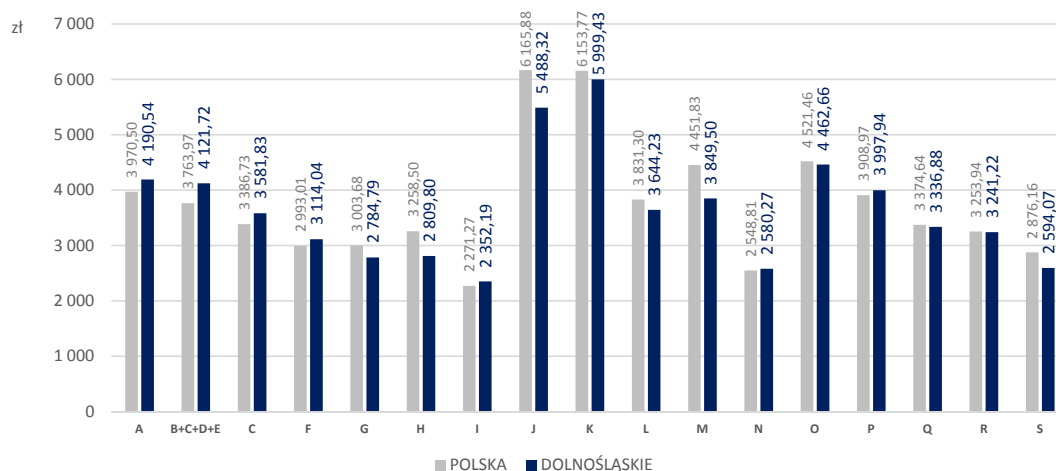
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4 042,86 zł przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (Polska: 4 003,99 zł)

o **630,49** zł czyli o **18,5%** wzrosło przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w porównaniu do 2010 (Polska: 568,99 zł i 16,6%)

WYKRES 5. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE WEDŁUG SEKCJI PKD 2007 [2013].

SEKCJA	A	B+C +D +E	C	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł	Przetwórstwo przemysłowe.	Budownictwo	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	Transport i gospodarka magazynowa	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	Informacja i komunikacja	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	Edukacja	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	Pozostała działalność usługowa
miejsce w kraju	4.	3.	3.	2.	4.	5.	2.	5.	2.	6.	5.	4.	2.	3.	8.	2.	9.
różnica między średnim wynagrodzeniem w Polsce i województwie [zł]	+220,04	+357,75	+195,10	+121,03	-218,89	-448,70	+80,92	-677,56	-154,34	-187,07	-602,33	+31,46	-58,80	+88,97	-37,76	-12,72	-282,09

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie województwa najwyższe przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej osiągają pracownicy zatrudnieni w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (Seksja K: 5 999,43 zł) oraz informacji i komunikacji (Seksja J: 5 488,32 zł). W porównaniu z resztą kraju wyróżnia się branża budownictwa – 2. miejsce wśród województw i zarobki wyższe o 121,03 zł niż średnio w kraju.

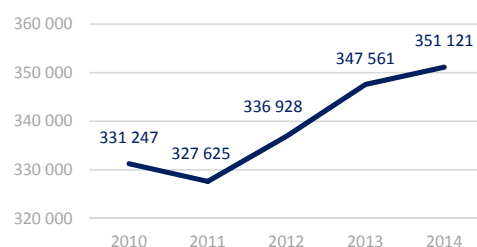
Najniższe przeciętne zarobki osiągają natomiast pracownicy w branżach związanych z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (Seksja I: 2 352,19 zł), pomimo faktu iż ich wynagrodzenia w województwie dolnośląskim są jednymi z najwyższych w kraju (2. miejsce), oraz w działalności w zakresie administrowania i wspierania (Seksja N: 2 580,27 zł). Województwo dolnośląskie jest klasyfikowane dopiero na 8. miejscu w kraju również pod względem wynagrodzeń w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (3 336,88 zł).

1.4. Przedsiębiorczość

Dolny Śląsk dysponuje ogromnym potencjałem rozwoju przedsiębiorczości. Do rejestru REGON wpisanych jest ponad 351 tys. **podmiotów gospodarczych** (8,5% podmiotów w kraju), a od 2010 roku ich liczba wzrosła o 6%. W sektorze prywatnym działa 95,5% podmiotów gospodarki narodowej. W województwie przypada 1 207 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności, czyli znacznie powyżej średniej krajowej wynoszącej 1 071. Klasyfikuje to region na 3. miejscu w kraju, po województwie mazowieckim (1 391) i zachodniopomorskim (1 279), a od 2010 roku wskaźnik ten wzrósł w województwie o 6,3% (Polska: wzrost o 5,5%).

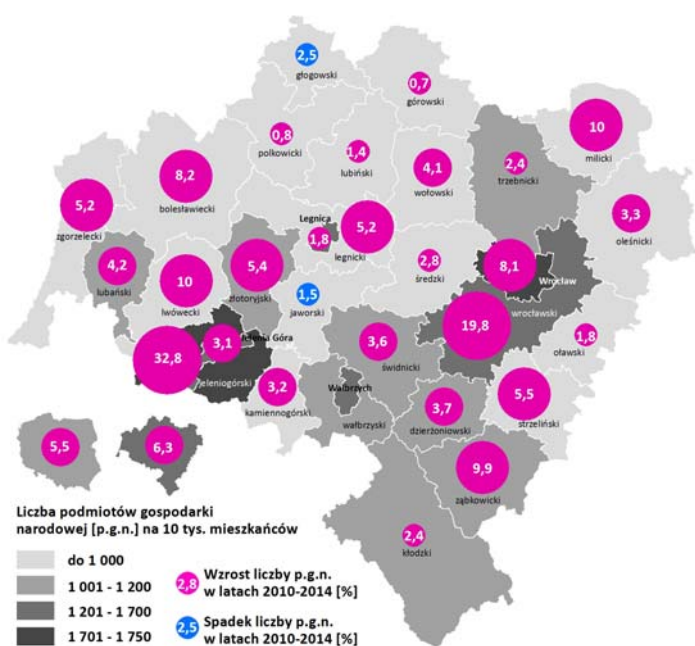
Pod względem liczby podmiotów na 10 tys. ludności na tle wszystkich jednostek wyróżnia się stolica województwa (1 739), a dalej plasuje się powiat jeleniogórski (1 703) i Jelenia Góra (1 546). Najmniejszą wartość wskaźnik osiągnął w powiecie polkowickim (728), górowskim i lwóweckim

WYKRES 6. LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH WPISANYCH DO REJESTRU REGON NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010-2014].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYСУNEK 4. LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANYCH DO REJESTRU REGON NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW [2014].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

(po 757), choć w tym ostatnim przypadku rokrocznie następowała poprawa jego poziomu. Od 2010 roku największy wzrost ilości podmiotów na 10 tys. ludności odnotowano w powiecie jeleniogórskim (32,8%) i wrocławskim (19,8%). Spadek ilości podmiotów na 10 tys. nastąpił natomiast w powiatach: wałbrzyskim (-4,2%), głogowskim (-2,5%) i jaworskim (-1,5%).

351 121 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON

5. miejsce w kraju pod względem liczby podmiotów gospodarczych

8,5% podmiotów gospodarczych w kraju

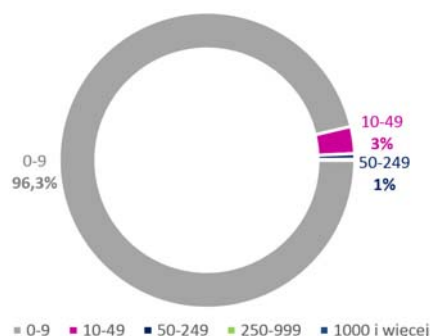
6% wzrost liczby podmiotów gospodarczych od 2010

1 207 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności (Polska: 1 071)

Na Dolnym Śląsku przeważają mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 osób. W 2014 roku stanowiły one 96% wszystkich zarejestrowanych przedsiębiorstw w regionie (338,2 tys. podmiotów), a ich liczba od 2010 roku wzrosła o 6,5%. Około 3% stanowią przedsiębiorstwa zatrudniające od 10 do 49 osób (10,3 tys. podmiotów), a ich liczba od 2010 roku spadła w regionie o 5,3%. Na Dolnym Śląsku funkcjonuje ponadto 2 141 podmiotów zatrudniających od 50 do 249 osób, 295 zatrudniających od 250 do 1 000 osób i 61 powyżej 1 000 osób, a liczba tych dwóch ostatnich w ciągu 5 lat również spadła o 11,1%.

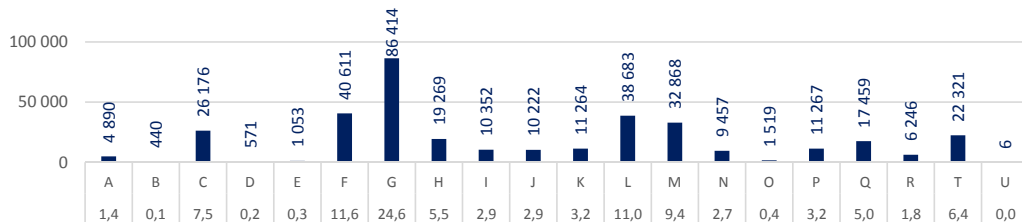
Pod względem struktury branżowej przedsiębiorstw największa liczba podmiotów gospodarczych (24,6%) prowadzi działalność w handlu hurtowym i detalicznym oraz naprawie pojazdów samochodowych (Seksja G: 86,4 tys. podmiotów). Podmioty zajmujące się budownictwem stanowią 11,6% ogółu (Seksja F: 40,6 tys. podmiotów), a 11% podmiotów zarejestrowanych jest w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (Seksja L: 38,6 tys. podmiotów). Ponadto 9,4% firm prowadzi działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej (Seksja M: 32,8 tys. firm), a 7,5% ogółu podmiotów zajmuje się przetwórstwem przemysłowym (Seksja C: 26,1 tys. firm).

WYKRES 7. PODMIOTY GOSPODARCZE NA DOLNYM ŚLĄSKU WEDŁUG WIELKOŚCI ZATRUDNIENIA [2014].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

WYKRES 8. STRUKTURA BRANŻOWA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH NA DOLNYM ŚLĄSKU WEDŁUG PKD 2007 [2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na Dolnym Śląsku od 2010 roku następuje dynamiczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych prowadzących działalność związaną z:

- obsługą rynku nieruchomości (Seksja L: 4 469 nowe firmy, wzrost o 13,1%),
- działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (Seksja M: 4 244 nowe firmy, 14,8%),
- opieką zdrowotną i pomoc społeczną (Seksja Q: 2 912 nowe firmy, 20%),
- pozostałą działalnością usługową oraz gospodarstw domowych zatrudniających pracowników, produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (Seksje S i T: 2 810 nowe firmy, 14,4%)
- informacji i komunikacji (Seksja J: 2 636 nowe firmy, 34,7%),
- edukacji (Seksja P: 2 469 nowe firmy, 28,1%).

Największy procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych, bo aż o 99%, odnotowano w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (Seksja D: 284 nowe firmy). Spadek liczby podmiotów wystąpił tylko w trzech sekcjach. Największy spadek ilościowy przedsiębiorstw odnotowano w sekcji handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych (Seksja G: -1 802 firmy, -2%), natomiast największy procentowy spadek nastąpił w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (Seksja A: -1 709 firm, -25,9%) oraz w transporcie i gospodarce magazynowej (Seksja H: 1 539 firmy, -7,4%).

Wartość Dodana Brutto (WDB)⁽⁹⁾ w województwie w 2012 roku wynosiła 122 548 mln zł, co dawało regionowi 4. miejsce w kraju. Największy udział w generowaniu WDB ma przetwórstwo przemysłowe: 34 851 mln zł. Województwo dolnośląskie generuje 12,3% WDB krajowego w tej sekcji, co plasuje je pod tym względem na 3. miejscu w kraju. Jeszcze wyższy udział ma górnictwo i wydobywanie: 16% WDB krajowego w sekcji (4 531 mln zł, 2. miejsce w kraju).

SEKCJA	MIEJSCE W KRAJU	% UDZIAŁ W KRAJU
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (Sekcja A)	10.	0,4
przemysł (Sekcja: B, C, D, E)	3.	11,9
przetwórstwo przemysłowe (Sekcja C)	3.	12,3
budownictwo (Sekcja F)	5.	7,9
handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja; działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości; pozostałe usługi (Sekcja: G-T)	5.	7,4
pozostałe usługi (sekcje M, N, O, P, Q, R, S, T)	5.	8,1

Pod względem **produkcji sprzedanej przemysłu**⁽¹⁰⁾ ogółem województwo znajduje się na 4. miejscu w Polsce z wartością 105 981,9 mln zł (9% produkcji kraju) po województwie mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Wartość ta w przeliczeniu na mieszkańca wynosi 36 407 zł, co stanowi 119% średniej (30 724 zł).

Dolny Śląsk zakwalifikował się natomiast dopiero na 15. miejscu wśród województw pod względem udziału sektora małych i średnich przedsiębiorstw w produkcji sprzedanej przemysłu (28% w 2013 roku), jako jedno z trzech województw, wraz z mazowieckim i śląskim, poniżej średniej krajowej (36,3%).

105 981,9 mln zł produkcja sprzedana przemysłu
4. miejsce w kraju
9% produkcji sprzedanej przemysłu w kraju

Duży potencjał rozwojowy województwa oraz wysoki poziom uprzemysłowienia spowodowały, że na Dolnym Śląsku produkuje się najwięcej pojazdów samochodowych i ich części w skali całego kraju (19% krajowej wartości produkcji sprzedanej w 2013 roku). W strukturze przemysłu województwa ważną rolę odgrywają również: produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (9%), a także produkcja gumy i tworzyw (7%) oraz produkcja artykułów spożywczych i wyrobów z metali (po 6%).

Województwo ma szczególnie silną pozycję wśród województw zajmujących się produkcją komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (32% krajowej ich produkcji sprzedanej). Wyróżnia się także jako region produkujący skórę i wyroby skórzane (25%), wyroby tekstylne (20%), wyroby z gumy i tworzyw (11%), urządzenia elektryczne (11%), maszyny i urządzenia (11%) oraz produkty z metali (9%).

W odniesieniu do większości z wymienionych sektorów województwo od 2010 roku podwyższyło swoją pozycję konkurencyjną, mierzoną udziałem w krajowej wartości produkcji sprzedanej. Dotyczy to działów:

- produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli,
- produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych,

⁹ wartość wszystkich wyrobów i usług wytworzonych przez wszystkie krajowe podmioty pomniejszona o koszty związane z ich wytworzeniem, wartość dodana brutto opisuje przyrost wartości dóbr w danym okresie

¹⁰ wartość wyrażona w bieżących cenach bazowych tj. bez podatku od towarów i usług (VAT), podatku akcyzowego, a łącznie z wartością otrzymanych dotacji przedmiotowych tj. dotacji do produktów (wyrobów i usług)

- produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych,
- produkcja wyrobów tekstylnych,
- produkcja papieru i wyrobów z papieru,
- produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych,
- produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń.

1.5. Eksport

Eksport w województwie dolnośląskim od lat należy do największych w Polsce, po mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. W 2014 roku udział Dolnego Śląska w ogólnokrajowym eksporcie wynosił 10%⁽¹¹⁾. W regionie zlokalizowanych jest 14 przedsiębiorstw sklasyfikowanych w rankingu 100 największych polskich eksporterów 2012 roku.

Najważniejszymi rynkami eksportowymi dla Dolnego Śląska w 2014 roku były:

KRAJ	% UDZIAŁ W EKSPORCIE WOJEWÓDZTWA	% UDZIAŁ EKSPORTU W KRAJOWYM EKSPORCIE DO DANEGO KRAJU
Niemcy	33,9%	12,9%
Republika Czeska	10,8%	16,7%
Wielka Brytania	7,1%	11,2
Francja	5,9%	10,5%
Chiny	3,8%	37,2%

Bardzo istotną rolę w eksporcie regionu odgrywa przemysł wydobywczy – z województwa dolnośląskiego za granicę trafia 80,4% polskiej miedzi i artykułów z niej, a ponadto około 64% polskich kamieni, metali szlachetnych i wyrobów z nich oraz około 52% rud metali.

Głównymi produktami eksportowymi w województwie są:

- maszyny i urządzenia mechaniczne oraz ich części (21,3% eksportu województwa),
- miedź i artykuły z miedzi (ok. 15% eksportu województwa),
- maszyny i urządzenia elektryczne i elektroniczne, w tym małe AGD, kuchenki elektryczne, telewizory, kamery oraz ich części (15% eksportu województwa)
- pojazdy nieszynowe, ich części i akcesoria (10,8% eksportu województwa),
- meble, materace, lampy, budynki prefabrykowane (7% eksportu województwa).

1.6. Atrakcyjność inwestycyjna

Województwo dolnośląskie pod względem atrakcyjności inwestycyjnej znajduje się na 3. miejscu w kraju⁽¹²⁾. Do mocnych stron regionu zalicza się aktywność wobec inwestorów oraz infrastrukturę gospodarczą i społeczną. Natomiast w jego słabych stronach wskazywany jest poziom bezpieczeństwa powszechnego.

W rankingu województw w ocenie pod względem zasobów i kosztów pracy dolnośląskie plasuje się na 5. miejscu i jego ocena spadła od 2012 roku ze względu na rosnące koszty pracy. Region został oceniony również na 5. miejscu w kraju pod względem chłonności rynku oraz dostępności transportowej.

¹¹ Dane Ministerstwa Gospodarki

¹² Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2014, instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, opracowanie pod redakcją M. Nowickiego, Gdańsk 2014

POZYCJA WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W RANKINGU ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ WOJEWÓDZTW [2010-2014]	POZYCJA W RANKINGU
2014	3
2013	2
2012	3
2011	3
2010	2

Dolny Śląsk jest jednak krajowym liderem pod względem infrastruktury gospodarczej (1. miejsce w kraju). Dysponuje on ponadprzeciętnie rozwiniętymi sektorami badawczo-rozwojowym i instytucji otoczenia biznesu oraz aktywnością inwestorów w SSE i posiada duże zasoby wolnych terenów inwestycyjnych. Pod względem infrastruktury społecznej województwo zajęło 3. miejsce, ze względu na ponadprzeciętną intensywność działalności kulturalnej i dobrze rozwiniętą infrastrukturę hotelową.

Województwo dolnośląskie wyraźnie wyróżnia się również w zakresie aktywności wobec inwestorów. Wraz z województwem wielkopolskim dysponuje szeroką ofertą terenów inwestycyjnych. Regionalne Centra Obsługi Inwestora (szerzej opisane w Rozdziale 5.2.) w województwach: dolnośląskim, pomorskim i zachodniopomorskim otrzymały wyróżniającą ocenę w toku certyfikacji przeprowadzonej przez PALiIZ (za dotychczasową współpracę w zakresie obsługi inwestorów, przygotowanie merytoryczne i techniczne do obsługi inwestora oraz umiejętność prezentacji oferty inwestycyjnej regionu).

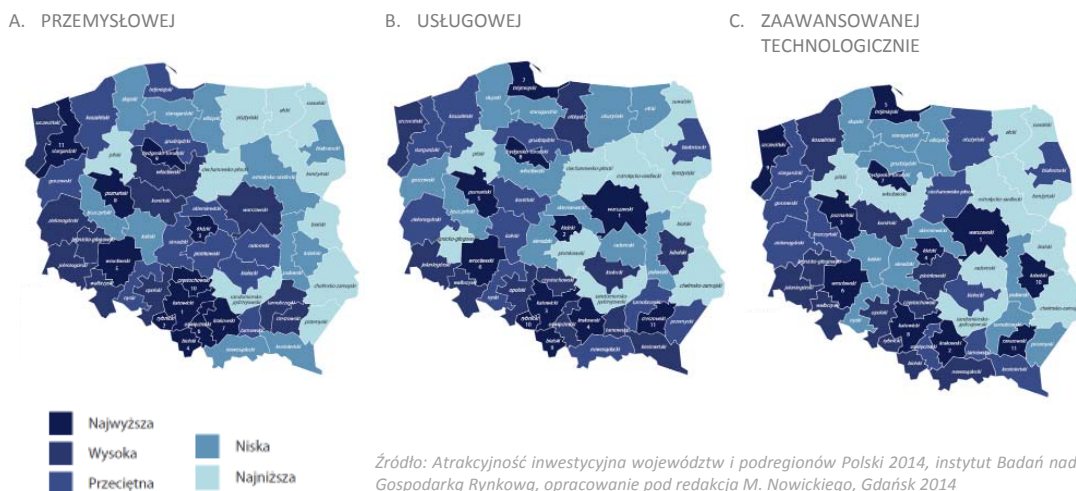
ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO [2014]	POZYCJA W RANKINGU
Dostępność transportowa	5
Zasoby i koszty pracy	5
Rynek zbytu	5
Infrastruktura gospodarcza	1
Infrastruktura społeczna	3
Aktywność województwa wobec inwestorów	1
Atrakcyjność inwestycyjna województwa	3

Źródło: *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2014*, instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, opracowanie pod redakcją M. Nowickiego, Gdańsk 2014

Podregion wrocławski, podobnie jak w 2013 roku, znalazł się na 5. miejscu w Polsce pod względem atrakcyjności inwestycyjnej dla przemysłu oraz na 6. miejscu pod względem atrakcyjności dla działalności usługowej i zaawansowanej technologicznie. Do jego głównych atutów zalicza się:

- dostępność transportową – węzeł transportowy rangi ponadregionalnej z dostępem do międzynarodowego lotniska, bliskość granicy zachodniej i południowej, bliskość autostrady A4,
- poziom rozwoju gospodarki – bardzo korzystna struktura gospodarki, bardzo duża liczba firm z udziałem kapitału zagranicznego, wysoka wydajność pracy,
- infrastrukturę gospodarczą – bardzo duża powierzchnia wolnych terenów w SSE, bardzo duża aktywność inwestorów w SSE, wysokie możliwości inwestowania w SSE, bardzo dobrze rozwinięty sektor instytucji otoczenia biznesu,
- wielkość i jakość zasobów pracy – duża liczba wykwalifikowanych pracowników oraz studentów i absolwentów szkół wyższych, wysoki poziom przedsiębiorczości oraz aktywności społecznej,
- chłonność rynku – wysoka siła nabywcza gospodarstw domowych i przedsiębiorstw oraz bardzo wysoki poziom nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw,

RYSUNEK 5. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA PODREGIONÓW DLA DZIAŁALNOŚCI [2014].

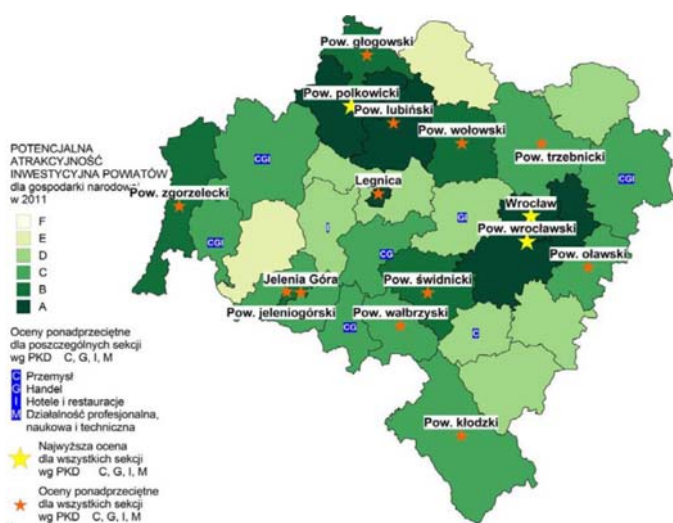

- infrastruktura społeczna – bardzo dobrze rozwinięta infrastruktura kultury, dobrze rozbudowana baza noclegowa, wysokie nakłady na lokalną infrastrukturę publiczną,
- stopień ochrony środowiska przyrodniczego – niski udział obszarów chronionych.

Do najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie powiatów województwa dolnośląskiego zaliczyć należy miasta: Wrocław, Legnica i Jelenia Góra oraz powiaty: głogowski, lubiński, polkowicki, świdnicki, wołowski, wrocławski i zgorzelecki. Charakteryzują się one bardzo wysoką i wysoką atrakcyjnością inwestycyjną. Na wyróżnienie zasługują powiaty grodzkie: Wrocław oraz ziemskie: polkowicki i wrocławski, z uwagi na uzyskanie przez te jednostki klasy A potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej dla wszystkich analizowanych sekcji gospodarki narodowej.

W odniesieniu do sekcji należy wyróżnić dodatkowo następujące powiaty:

- **przetwórstwo przemysłowe** (Sekcja C) – oławski, wałbrzyski, bolesławiecki, kamiennogórski, lubański, trzebnicki, jaworski, oleśnicki,
- **handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów** (Sekcja G) – jeleniogórski, kłodzki, oławski, wałbrzyski, kamiennogórski, lubański, trzebnicki, jaworski, oleśnicki,
- **działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi** (Sekcja I) – oławski, wałbrzyski, trzebnicki,
- **działalność profesjonalna, naukowa i techniczna** (Sekcja M) – jeleniogórski, kłodzki, oławski, wałbrzyski, trzebnicki.

RYSUNEK 6. ZRÓŻNICOWANIE PRZESTRZENNE POTENCJALNEJ ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ POWIATÓW WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO Z UWZGLĘDNIENIEM NAJBARDZIEJ ATRAKCYJNYCH SEKCJI

Źródło: Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2013, Centrum Analiz Regionalnych i Lokalnych, oprac. pod red. dr hab. prof. SGH Hanna Godlewska-Majkowska, Warszawa, październik 2013

2. INWESTORZY ZAGRANICZNI NA TERENIE DOLNEGO ŚLĄSKA

Źródło: Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.

2. Inwestorzy zagraniczni na terenie Dolnego Śląska

2.1. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) uznawane są za jeden z istotniejszych czynników wzrostu gospodarczego w województwie. Ich obecność wpływa na poprawę sytuacji na regionalnym i lokalnym rynku pracy, a swoją specyfiką wiążą one elementy takie jak: kapitał finansowy i, co szczególnie istotne dla rozwoju gospodarki przyjmującej, także m.in.: wiedzę, umiejętności i *know-how*, technologie, wzorce organizacyjne i marketingowe.

W zależności od branży oraz skali biznesu, jak również strategii inwestora w zakresie kontroli nad środkami produkcji wyróżnia się następujące rodzaje inwestycji bezpośrednich:

- **greenfield** – stworzenie nowego przedsiębiorstwa od podstaw,
- **brownfield** – przedsięwzięcia wykorzystujące, dotychczasowe składniki majątkowe, w tym fuzje i przejęcia,
- **joint ventures** – tworzenie nowego przedsiębiorstwa wraz z partnerem krajowym,
- **inwestycje kapitałowe** – przedsięwzięcia polegające głównie na wkładzie finansowym⁽¹³⁾, które może być również połączone z transferem *know-how*.

Do najczęściej wskazywanych **efektów napływu BIZ** w gospodarce regionalnej zaliczyć należy:

- bezpośredni udział BIZ w gospodarce, zmiana struktury gospodarczej, profili produkcyjnych i na rynku pracy,
- powiązania z handlem międzynarodowym, w tym rozwój eksportu oraz importu,
- zmiany w obszarze konkurencji,
- efekty rozlewania (*spillover*) w dziedzinie technologii i inne efekty zewnętrzne.

Wśród rodzajów inwestycji zagranicznych wyróżnia się również **inwestycje pionowe i poziome**. Pierwsze z nich obejmują przedsięwzięcia, w wyniku których do różnych krajów przenoszone są oddziały specjalizujące się w różnych fazach procesu produkcji. Do ich efektów gospodarczych w regionie zaliczyć należy m.in.:

- wzrost obrotów handlowych (wzrost eksportu i importu głównie w ramach grupy kapitałowej),
- wzrost zatrudnienia (szczególnie gdy powstaje nowy podmiot *greenfield*),
- zmniejszenie różnic w wynagrodzeniu siły roboczej pomiędzy regionem goszczącym a macierzystym.

Niewielki zakres powiązań BIZ z lokalną gospodarką w przypadku tego typu inwestycji utrudnia jednak m.in. transmisję pozytywnych bodźców technologicznych, organizacyjnych itp. do podmiotów krajowych.

Inwestycje poziome obejmują natomiast działania, w wyniku których do różnych krajów przenoszone są zakłady produkcyjne dostarczające produkty i usługi na lokalny rynek. Do ich głównych efektów gospodarczych w regionie zaliczyć należy:

- większy zakres lokalnych podaży i popytowych powiązań niż w przypadku BIZ pionowych,
- ograniczenie handlu międzynarodowego,
- zwiększenie poziomu konkurencji, w tym efekt wypychania przedsiębiorstw krajowych,

¹³ m.in. zakup akcji, zakup udziałów, zakup obligacji korporacyjnych lub udzieleniu pożyczki przedsiębiorstwu

- niepewny wzrost zatrudnienia (poziome inwestycje zagraniczne kreują zatrudnienie jednak upadające spółki lokalne zwalniają pracowników).

Do bezpośrednich oczekiwanych zmian gospodarczych w regionie zachodzących na skutek napływu BIZ, wynikających z funkcjonowania na rynku przedsiębiorstw zagranicznych, w tym także ich podażowych i popytowych powiązań z lokalnymi kooperantami, zaliczyć należy:

- napływ kapitału finansowego,
- napływ technologii, wiedzy, know-how, nowych technik organizacyjnych i marketingowych,
- poprawa wskaźników makroekonomicznych,
- poprawa struktury gospodarczej,
- zmiana cen czynników produkcji i poprawa alokacji zasobów w skali globalnej prowadząca do ogólnego wzrostu dobrobytu.

Wśród skutków napływu BIZ do regionu wskazuje się również ich wpływ pośredni, zachodzący na skutek występowania efektów zewnętrznych w dziedzinie technologii i otoczenia biznesowego, np. zmiany w obszarze konkurencji rynkowej. Pojawienie się podmiotów BIZ w gospodarce regionu zwiększa poziom **konkurencji**. Może on powodować efekt wypychania słabszych podmiotów krajowych z rynku, ale także mobilizować krajowych i regionalnych rywali do walki konkurencyjnej. Wzrost konkurencji obserwowany jest na rynku dóbr i usług: finalnych i pośrednich oraz rynku czynników produkcji: rynku pracy i kapitału.

W zakresie **handlu międzynarodowego** do efektów BIZ zaliczyć należy m.in. możliwe bezpośrednie zwiększenie wolumenu obrotów handlowych, którego efekt zależy m.in. od typu inwestycji zagranicznej (inwestycje poziome zmniejszają wolumen obrotów, inwestycje pionowe zwiększają eksport i import). Do efektów pośrednich zaliczyć należy również wzmacnianie długofalowych powiązań gospodarki z zagranicą poprzez integrację gospodarki regionu i kraju z systemem międzynarodowym, przez co staje się bardziej konkurencyjna i jako taka jest postrzegana. Ponadto lokalne firmy, którym skutecznie udało się konkurować z korporacją międzynarodową na rynku krajowym rozpoczynają eksport, a w późniejszym czasie również bezpośrednio inwestycje zagraniczne.

Efekty inwestycji zagranicznych w obszarze **technologii i technik wytwarzania** obejmują transfer technologii, które, obok fizycznego przepływu kapitału, stanowią najważniejszy czynnik wzrostu gospodarczego przenoszony przez BIZ. Transfer może mieć formę zarówno wiedzy, rozwiązań i wzorców organizacyjnych, *know-how*, jak i majątku rzeczowego w postaci nowoczesnych maszyn i urządzeń. Korzystny wpływ na gospodarkę ma zarówno transfer technologii wewnątrz firmy od spółki matki do filii, jak i dyfuzja do podmiotów krajowych. Transfer technologii do gospodarki regionalnej i lokalnej następuje poprzez:

- pionowe powiązania z dostawcami i odbiorcami (*vertical linkages*) – powiązania firm zlokalizowanych na różnych etapach łańcucha tworzenia wartości finalnej: tzw. powiązania „wstecz” (*backward linkages*) o charakterze popytowym z dostawcami i podwykonawcami oraz tzw. powiązania „w przód” (*forward linkages*) o charakterze podażowym z odbiorcami,
- poziome powiązania z kooperantami i konkurentami zachodzące dzięki współpracy przedsiębiorstw oraz wprowadzania rozwiązań stosowanych przez inwestorów zagranicznych,
- migrację pracowników,
- efekty zewnętrzne – wspólne korzystanie z innowacyjnego środowiska biznesowego, nowoczesnych usług instytucji finansowych, otoczenia biznesowego i prawnego, dostaw wysokich jakościowo dóbr i usług, a także rozprzestrzenianie się nowoczesnych wzorców poprzez zmianę oczekiwań konsumentów.

Podsumowując **efekty napływu BIZ** dla gospodarki regionu zależą od:

- wielkości strumienia BIZ oraz sposobu wejścia inwestorów do gospodarki (*greenfield* vs. przejęcia),
- struktury branżowej inwestycji, poziomu zaawansowania technologicznego,
- strategii korporacji na rynku lokalnym w zakresie: zaopatrzenia, współpracy z partnerami lokalnymi,

- kreowania lub ograniczania handlu zagranicznego, konkurencji produktowej na rynku (substytucja produktów lokalnych),
- poziomu rozwoju lokalnego rynku dóbr i jakości usług pośrednich,
- polityki ekonomicznej państwa i władz regionalnych w zakresie wsparcia inwestorów i powiązań pomiędzy BIZ a firmami krajowymi. ⁽¹⁴⁾

2.2 Inwestorzy zagraniczni na dolnym śląsku

Na Dolnym Śląsku wśród podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON zarejestrowanych jest około 6,3 tys. firm z własnością zagraniczną. Blisko 83% z nich stanowią podmioty aktywne (5,2 tys.), 279 ma zawieszoną działalność (4,4% podmiotów z kapitałem zagranicznym), a 20 firm nie podjęło jeszcze działalności (0,3%).

W 2015 roku działalność zakończyło 611 podmiotów z własnością zagraniczną (9,7%). Natomiast 162 podmioty ma zakończoną datę likwidacji lub są w stanie likwidacji (2,6%), a 20 podmiotów ma zakończone postępowanie upadłościowe lub jest w stanie upadłości (0,3%).

W opracowaniu analizie podane zostały podmioty z kapitałem zagranicznym prowadzące działalność gospodarczą, z zawieszoną działalnością i te które nie podjęły jeszcze działalności w regionie.

WYKRES 9. STAN AKTYWNOŚCI PRAWNEJ I EKONOMICZNEJ PODMIOTÓW ZAGRANICZNYCH [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy REGON, GUS, lipiec 2015

Obecnie na terenie Dolnego Śląska aktywnych jest około 5,5 tysiąca takich firm zagranicznych.

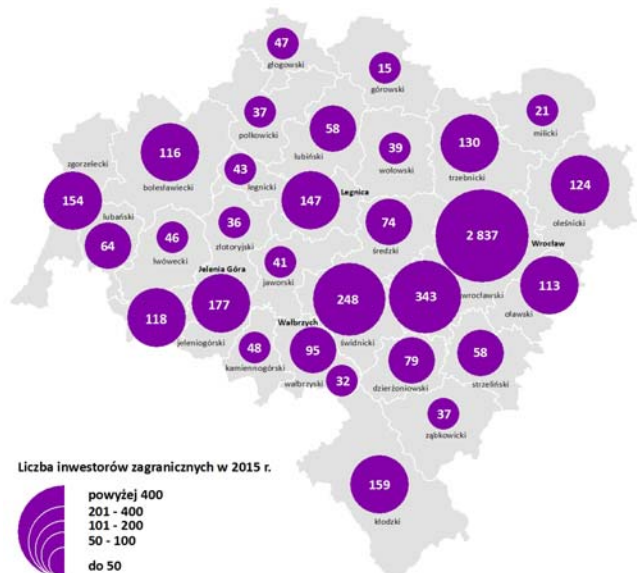
Inwestorzy zagraniczni na siedzibę swojej firmy najchętniej wybierają stolicę Dolnego Śląska i jego sąsiedztwo – we Wrocławiu funkcjonuje ponad połowa (51,2%), czyli 2 837 firmy z kapitałem zagranicznym z terenu województwa, a w powiecie wrocławskim 6,2% (343). Pod względem ich ilości wyróżnia się również powiat świdnicki skupiający 4,5% inwestorów w województwie (248 firm).

Inwestorzy wybierają chętnie również Jelenią Górę (3,2%, 177 inwestorów zagranicznych) i jej sąsiedztwo (powiat jeleniogórski 2,1%, 118), powiat kłodzki (2,9%, 159) oraz powiat zgorzelecki (2,8%, 154) i Legnicę (2,7%, 147). Najmniejsza liczba inwestycji zagranicznych została zlokalizowana w powiecie wałbrzyskim (0,6%, 32), milickim (0,4%, 21) oraz górowskim (0,3%, 15).

Pod względem podstawowej formy prawnej wśród inwestorów zagranicznych działających na terenie Dolnego Śląska przeważają osoby prawne (65%). Około 1/3 inwestorów zagranicznych stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (28%), natomiast jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej stanowią około 7% ogółu.

¹⁴ opracowanie podrozdziału na podstawie: Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w kształtowaniu aktualnego i przyszłego profilu gospodarczego województwa łódzkiego, Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Poddziałanie 8.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, www.biz.uni.lodz.pl

RYSUNEK 7. LICZBA INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy REGON, GUS, lipiec 2015

5 536 firm z kapitałem zagranicznym na Dolnym Śląsku

Lokalizacja siedziby inwestorów zagranicznych:

51,2% we Wrocławiu

6,2% w powiecie wrocławskim

4,5% w powiecie świdnickim

Ponadto na Dolnym Śląsku otwartych jest 158 oddziałów zagranicznych przedsiębiorców, które stanowią 2,9% ogółu oraz 46 spółek akcyjnych (0,8%).

Czas prowadzenia działalności gospodarczej. Od momentu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej na Dolnym Śląsku działalność rozpoczęło 64% inwestorów zagranicznych. Szczególnie intensywny ich rozwój przypada jednak na ostatnie 5 lat. W tym czasie działalność w regionie otworzyło około 40% ogółu firm z kapitałem

64% inwestorów zagranicznych rozpoczęło działalność na Dolnym Śląsku po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej

około **40%** firm inwestorów zagranicznych na terenie Dolnego Śląska ma mniej niż 5 lat

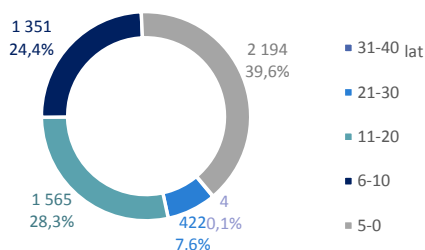
7,7% czyli 426 firm zagranicznych na terenie województwa rozpoczęło działalności na Dolnym Śląsku ponad 20 lat temu

WYKRES 10. PODSTAWOWA FORMA WŁASNOŚCI WŚRÓD INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH NA DOLNYM ŚLĄSKU [2015].

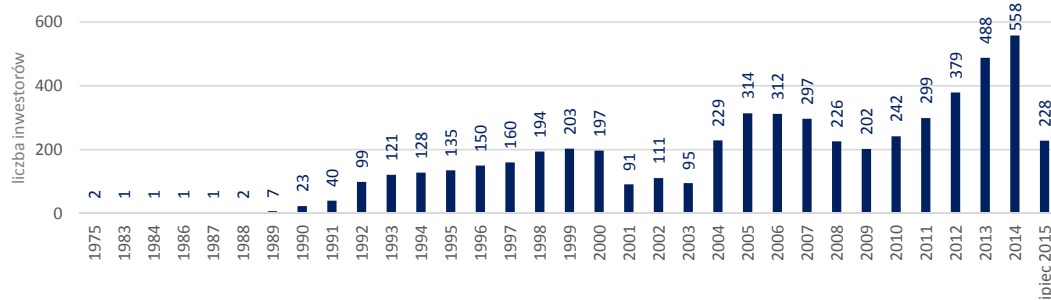
Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy REGON, GUS, 2015

WYKRES 11. CZAS PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ PRZEZ INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy REGON, GUS, 2015

WYKRES 12. INWESTORZY ZAGRANICZNI WEDŁUG DATY ROZPOCZĘCIA DZIAŁALNOŚCI NA DOLNYM ŚLĄSKU [1975 - LIPIEC 2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy REGON, GUS, lipiec 2015

zagranicznym (2 194 firm). Około 1/3 inwestorów funkcjonuje w regionie od 11 do 20 lat (28,3%), a 4 firmy dłużej niż 30 lat. Dwa najstarsze przedsiębiorstwa zagraniczne powstały na terenie Dolnego Śląska w 1975 roku: we Wrocławiu i Głogowie.

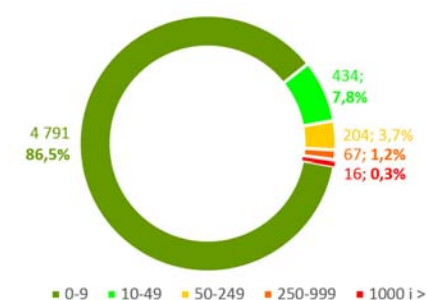
Wielkość przedsiębiorstw. Wśród firm prowadzonych przez inwestorów zagranicznych dominują mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników. Stanowią one 86,5% wszystkich przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznych na Dolnym Śląsku (4 791 firm). Największa ich liczba ma swoją siedzibę we Wrocławiu (2 549). Wśród pozostałych lokalizacji wyróżniają się również powiat wrocławski (263), świdnicki (207), Jelenia Góra (158) oraz powiat zgorzelecki (144). Mikroprzedsiębiorstwa prowadzone przez inwestorów zagranicznych związane są głównie z handlem detalicznym, hurtowym i naprawą pojazdów oraz przetwórstwem przemysłowym, budownictwem i działalnością profesjonalną, naukową i techniczną.

Małe przedsiębiorstwa, zatrudniające od 10 do 49 osób, drugie pod względem procentowego udziału wśród inwestorów zagranicznych, stanowią 7,8%. Wśród ich lokalizacji wyróżnia się również Wrocław (193) oraz powiaty wrocławski (34) i świdnicki (26). Na Dolnym Śląsku średnie przedsiębiorstwa zatrudniające do 249 osób reprezentują 204 firmy (3,7% inwestorów zagranicznych). Podobnie jak w pozostałych przypadkach na swoją lokalizację wybrały one stolicę regionu (55) oraz powiat wrocławski (30), a pod względem ich liczby wyróżnia się również powiat bolesławiecki (16). Zarówno małe jak i średnie przedsiębiorstwa dominują w sekcjach takich jak: przetwórstwo przemysłowe, handel detaliczny, hurtowy i naprawa pojazdów oraz budownictwo. W województwie do 1000 osób zatrudnia 67

przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym (Wrocław 15, powiat wrocławski 10, powiat oławski 5). Przedsiębiorstwa te działają głównie w przetwórstwie przemysłowym, a także w usługach administrowania i działalności wspierającej oraz budownictwie.

Powyżej 1000 osób na Dolnym Śląsku zatrudnia 16 przedsiębiorstw (0,3% inwestorów na Dolnym Śląsku). Przedsiębiorstwa te zlokalizowane są we Wrocławiu (5), w powiatach: wrocławskim (4), polkowickim (2), bolesławieckim (1), kamiennogórskim (1), oławskim (1) oraz w Legnicy (1) i Wałbrzychu (1). Działają one jedynie w trzech branżach: w przetwórstwie przemysłowym (13), handlu detalicznym, hurtowym i naprawie pojazdów (2) oraz działalności finansowej i ubezpieczeniowej (1).

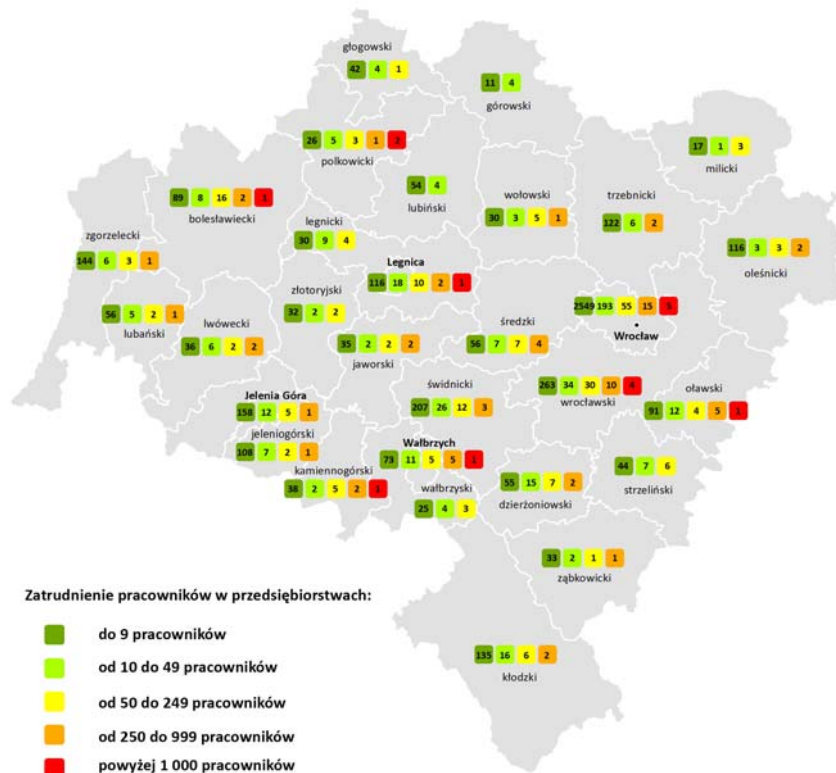
WYKRES 13. STRUKTURA INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH NA DOLNYM ŚLĄSKU WEDŁUG WIELKOŚCI ZATRUDNIENIA [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy REGON, GUS, lipiec 2015

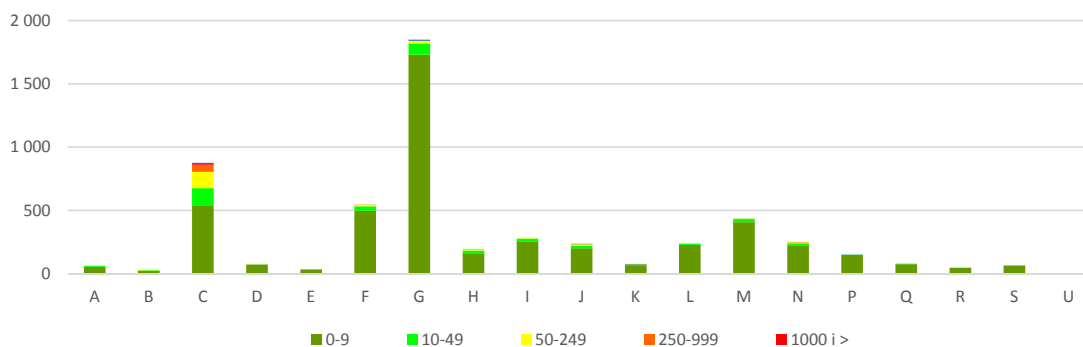
Tabela 1. Struktura wielkości przedsiębiorstw inwestorów zagranicznych według sekcji [2015].

0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i >
Sekcja G: Handel detaliczny i hurtowy, naprawa pojazdów (1 730)	Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe (141)	Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe (129)	Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe (55)	Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe (13)
Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe (535)	Sekcja G: Handel detaliczny i hurtowy, naprawa pojazdów (90)	Sekcja G: Handel detaliczny i hurtowy, naprawa pojazdów (18)	Sekcja N: Usługi administrowania i działalność wspierająca (3)	Sekcja G: Handel detaliczny i hurtowy, naprawa pojazdów (2)
Sekcja F: Budownictwo (497)	Sekcja F: Budownictwo (36)	Sekcja F: Budownictwo (11)	Sekcja F: Budownictwo (2)	Sekcja K: Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (1)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy REGON, GUS, lipiec 2015

WYKRES 14. STRUKTURA PRZEDSIĘBIORSTW Z KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM NA DOLNYM ŚLĄSKU WEDŁUG WIELKOŚCI ZATRUDNIENIA WEDŁUG SEKCJI [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy REGON, GUS, lipiec 2015

2.3. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych

Co 2. inwestor zagraniczny na Dolnym Śląsku prowadzi przedsiębiorstwo związane z usługami (46,2% inwestorów w regionie, 2 560 firm). Średnio co 5. firma z kapitałem zagranicznym zajmuje się pozostałymi usługami (18,7%) lub przemysłem (18,4%), w tym 15,8% w przetwórstwie przemysłowym (876). Około 10% inwestorów działa w branży budowlanej, 5,7% prowadzi działalność finansową, ubezpieczeniową lub zajmuje się obsługą rynku nieruchomości, a 1,1% rolnictwem, leśnictwem i rybactwem.

Do najbardziej umiędzynarodowionych sekcji w województwie dolnośląskim należy wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze (Sekcja D) – przedsiębiorstwa zagraniczne stanowią aż 11,5% wszystkich podmiotów prowadzących działalność na Dolnym Śląsku w tej sekcji. Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym stanowią również 7,4% sekcji górnictwo i wydobywanie (Sekcja B), 3,6% dostawa wody, gospodarowanie ściekami oraz działalność związana z rekultywacją (Sekcja E) oraz 3,5% w przetwórstwie przemysłowym (Sekcja C).

Struktura PKB według sekcji w 2022 r.

Sekcja	Procent
ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO (Sekcja A)	46,2%
PRZEMYSŁ (Sekcja B, C, D, E)	18,4%
BUDOWNICTWO (Sekcja F)	5,7%
HANDEL, NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, TRANSPORT GOSPODARKA MAGAZYNOWA, ZAKWATEROWANIE I GASTRONOMIA, INFORMACJA I KOMUNIKACJA (Sekcja G, H, I, J)	9,9%
DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA, OBSŁUGA RYNKU NIERUCHOMOŚCI (Sekcja K, L)	1,1%
POZOSTAŁE USŁUGI (Sekcja M, N, P, Q, R, S, U)	18,7%

Rolnictwo (Sekcja A)

Rozwój inwestycji zagranicznych na terenie Dolnego Śląska w tej sekcji rozpoczął się w 1995 roku, a rok później powstało aż 12,7% obecnie prowadzących działalność inwestycji z kapitałem zagranicznym w regionie (8 firm). Do 2004 roku następował dalszy rozwój tej sekcji i powstało 42,9% firm działających obecnie w regionie. Ponowny rozwój tego sektora nastąpił od 2010 roku, w ciągu ostatnich 5 lat powstało około 35% inwestycji zagranicznych w tej sekcji. Widoczny jest również znaczny ich przyrost w przedsiębiorstwa małe, zatrudniające do 9 osób (10,7%) i przedsiębiorstwa zatrudniające do 50 osób (14,3%).

Przemysł

Co 3. inwestor zagraniczny na terenie Dolnego Śląska działa w branży handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych (Sekcja G: 33,4%, 1 849 firm z kapitałem zagranicznym), natomiast co 6. w przetwórstwie przemysłowym (Sekcja C: 15,8%, 876).

W branży przemysłowej 64,6% inwestorów zagranicznych prowadzi działalność w przedsiębiorstwach zatrudniających do 9 osób (656 firm). Średnio co 6. inwestor w tej branży zatrudnia do 49 osób (15,1%), a co 7. do 250 osób (13,2%). Przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 1000 osób stanowią 1,3% firm w tej branży (13).

co **20.** działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi

4

Liczba inwestorów zagranicznych
w branży rolnictwo, leśnictwo
i rybactwo (sekcja A)

roku 2014 (8 firm). W sekcji tej dominują (5,7% firm), a pozostałą część stanowią

Wiek	Procent	Liczba
0-9	65%	656
10-49	15%	153
50-249	13%	134
250-999	6%	57
1000 i >	1%	13
brak inf.	0%	3

INWESTORZY ZAGRANICZNI NA TERENIE DOLNEGO ŚLASKA

Górnictwo i wydobywanie (Sekcja B)

Obecnie na terenie Dolnego Śląska 31 inwestorów zagranicznych (0,6% ogółu IZ w województwie) prowadzi działalność w zakresie górnictwa i wydobywania. 38,7% firm z tej sekcji ma swoją siedzibę we Wrocławiu (12 inwestorów). Skupiają się oni również w powiecie wałbrzyskim (4) i jaworskim (3). Główny okres powstania inwestycji w tej branży przypadł na lata 1985-2004, a szczyt osiągnął w okresie 1995-2004.

W tej sekcji występuje jeden z najmniejszych udziałów mikroprzedsiębiorstw, zatrudniających do 9, stanowią oni około 67,7%, niższy występuje jedynie w przetwórstwie przemysłowym. Równy udział mają firmy zatrudniające do 50 i do 249 pracowników, około 16,1%.

Przetwórstwo przemysłowe (Sekcja C)

Przetwórstwo przemysłowe przyciągnęło na Dolny Śląsk drugą, po Sekcji G, największą liczbę inwestorów zagranicznych (15,8%, 876 inwestorów). Ponownie za główną siedzibę inwestorzy wybrali Wrocław (31,7% inwestycji zagranicznych w tej sekcji, 278 firm) i jego sąsiedztwo: powiat wrocławski (7,8%) i świdnicki (5,8%). Około ¼ firm powstała w latach 1995-2004, obecnie otwiera się ich o 15,8% mniej niż w tamtym czasie. Sekcja C jest najbardziej zróżnicowana pod względem zatrudnienia ze wszystkich sekcji. Przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób stanowią tu jedynie 61,1%, do 49 osób 16,1%, a do 249 osób 14,7%. Ponadto przetwórstwo przemysłowe jest jedną z trzech sekcji, poza sekcją G i K, w których inwestorzy zatrudniają powyżej 1000 osób i ma ona wśród nich najwyższy udział procentowy (13 firm). Udział ten jest również najwyższy ze wszystkich sekcji w odniesieniu do przedsiębiorstw zatrudniających od 250 do 999 osób (55 firm).

Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych (Sekcja D)

Na terenie województwa funkcjonują 73 firmy zagraniczne prowadzące działalność w zakresie wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych (1,3% ogółu IZ w regionie). Intensywny rozwój inwestycji z kapitałem zagranicznym w tej sekcji następuje od 2007 roku. Wśród inwestorów zagranicznych jest to stosunkowo młoda branża – w ciągu ostatnich 10 lat powstało aż 91,8% inwestycji zagranicznych w tej sekcji w regionie.

Skupiają się oni, podobnie jak w pozostałych sekcjach, w stolicy Dolnego Śląska (36 firm), ale również wielu z nich wybrało na siedzibę powiat świdnicki (10) i Jelenią Górę (7). W sekcji tej przeważają mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób: 95,9%. Dwa przedsiębiorstwa w tej sekcji w regionie zatrudniają do 50 osób i jedno powyżej 1000 osób.

Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz rekultywacja (Sekcja E)

Wśród inwestorów zagranicznych prowadzących działalność w zakresie dostawy wody, gospodarowania ściekami i odpadami oraz rekultywacji w regionie funkcjonuje zaledwie 36 firm (0,7% ogółu inwestorów zagranicznych). Zlokalizowane są one głównie we Wrocławiu (16) oraz

RYСУNEK 10. INWESTORZY ZAGRANICZNI PROWADZĄCY DZIAŁALNOŚĆ W BRANŻY PRZEMYSŁOWEJ (SEKCJA B, C, D, E) [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy REGON, GUS, lipiec 2015

Budownictwo

Usługi

**RYSUNEK 12. INWESTORZY ZAGRANICZNI PROWADZĄCY DZIAŁALNOŚĆ
W USŁUGACH (SEKCJA: G. H. I. J).**

[illegible]

Podobnie jak w przypadku pozostałych branż na siedzibę swojej firmy wybrali oni Wrocław (49,5%), powiat wrocławski (6,5%) i świdnicki (4,7%).

Co 3. inwestor zagranicznych w województwie prowadzi działalność w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, naprawy pojazdów, w tym motocykli (33,4% inwestorów zagranicznych w regionie, 1 849 firm). Wrocław skupia 46,6% z nich, natomiast powiat wrocławski 6,2%, świdnicki 5,6%, oleśnicki 4,7%, kłodzki 4,6%, a powiat trzebnicki i Jelenia Góra po 4,3%. Obserwuje się równomierny rozwój liczby przedsiębiorstw powstających w tej branży w regionie, jednak szczególnie widoczny wzrost liczby inwestycji zagranicznych powstających w tej sekcji następuje od 2011 roku.

Transport i gospodarka magazynowa (Sekcja H)

Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne (Sekcja I)

Informacja i komunikacja (Sekcja J)

Pozostałe usługi

Działalność finansowa i ubezpieczeniowa *(Sekcja K)*

RYСУNEK 13. INWESTORZY ZAGRANICZNI PROWADZĄCY DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWĄ I UBEZPIECZENIOWĄ, OBSŁUGA RYNKU NIERUCHOMOŚCI (SEKCJA K, L) [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy REGON, GUS, lipiec 2015

powstało około 74,5% firm z w tej sekcji, a blisko połowa z nich w ciągu ostatnich 5 lat (48,9%). W stolicy regionu siedzibę ma 46,8% z nich, około 15% w powiecie jeleniogórskim i 8,5% w Jeleniej Górze. 45 z 47 firm zatrudnienie do 9 osób.

Pozostała działalność usługowa (Sekcja S)

Pozostała działalność usługowa jest prowadzona przez 1,2% inwestorów zagranicznych w regionie (86 firm). Zlokalizowana jest ona głównie we Wrocławiu. Blisko 65% firm powstało w ciągu ostatnich 5 lat.

Rozwój inwestycji zagranicznych na Dolnym Śląsku według branż

Proces lokalizacji inwestycji zagranicznych na terenie Dolnego Śląska zainicjowany został w 1975 roku. Działalność w regionie rozpoczęły wtedy we Wrocławiu i Głogowie dwa najdłużej działające obecnie przedsiębiorstwa zagraniczne. Działalność pierwszego z nich koncentruje się na pracach badawczych nad właściwościami fizycznymi materiałów (Sekcja M) i zatrudnia około 50 osób. Drugie natomiast zatrudnia około 300 pracowników i skupia się na produkcji średniej i dużej wielkości konstrukcji stalowych (Sekcja C).

W latach 1975-1984 dominowały inwestycje zagraniczne prowadzące działalności w handlu hurtowym, detalicznym i naprawie pojazdów (Sekcja G: 173 firmy) oraz w przetwórstwie przemysłowym (Sekcja C: 109). Od 1985 do 1994 nastąpił dalszy intensywny rozwój firm w handlu hurtowym i detalicznym oraz naprawie pojazdów (Sekcja G: 619), przetwórstwie przemysłowym (Sekcja C: 323), budownictwie (Sekcja F: 106) oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (Sekcja M: 104). W regionie zaczęły prowadzić działalność przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym związane z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (Sekcja I: 76).

W okresie od 1995 do 2004 roku w dalszym ciągu następował rozwój usług związanych z handlem hurtowym, detalicznym i naprawą pojazdów samochodowych (Sekcja G: 322) i budownictwem. Pod względem liczby otwieranych firm szczytowy moment osiągnęło przetwórstwo przemysłowe (Sekcja C: 240) – obecnie otwiera się o 15,8% mniej firm z kapitałem zagranicznym niż w tamtym czasie.

Od momentu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej w regionie powstało 64% firm z kapitałem zagranicznym prowadzących działalność w regionie. Szczególnie intensywny ich rozwój przypada jednak na ostatnie 5 lat (39,6% firm, 2 194). Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej nastąpił intensywny rozwój firm zagranicznych w branży wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych (Sekcja D) – w tym czasie powstało 91,8% firm działających obecnie w tej sekcji na Dolnym Śląsku. Działalność rozpoczęły również podmioty z kapitałem zagranicznym w sekcjach takich jak: edukacja (Sekcja P: 84,8% IZ w tej sekcji), pozostała działalność usługowa (Sekcja S: 86,8%), działalność finansowa i ubezpieczeniowa (Sekcja K: 80,5%) oraz działalność w zakresie usług administrowania i wspierająca (Sekcja N: 76,9%).

Sekcje najdynamiczniej rozwijające się wśród inwestorów zagranicznych na Dolnym Śląsku od momentu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej (10 lat):

- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych (Sekcja D: ↑ 91,8%),
- edukacja (Sekcja P: ↑ 84,8%),
- pozostała działalność usługowa (Sekcja S: ↑ 86,8%)
- działalność finansowa i ubezpieczeniowa (sekcja K: ↑ 80,5%),
- działalność w zakresie usług administrowania i wspierająca (sekcja N: ↑ 76,9%).

Zaobserwowano również wzrost liczby otwieranych firm w sekcjach takich jak: budownictwo (Sekcja F: 74,4%), transport i gospodarka magazynowa (Sekcja H: 69,7% firm) i działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (Sekcja M: 69,7%) oraz dostawa wody, gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (Sekcja E: 69,4%).

W ciągu ostatnich 5 lat, podobnie jak w poprzednich latach, największa liczba firm zagranicznych otwierała swoją działalność w handlu hurtowym i detalicznym oraz naprawie pojazdów

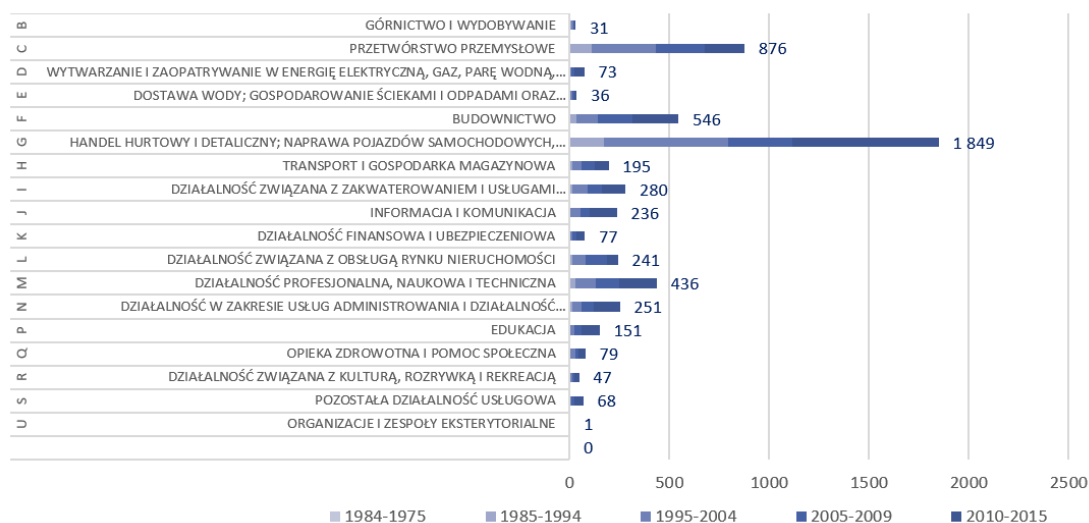
samochodowych (Sekcja G: 734 firmy), a szczególnie widoczny jest wzrost liczby otwieranych firm w tej sekcji od 2011 roku. Kolejnym intensywnie rozwijającymi się branżami są budownictwo (sekcja F: 230) – w ostatnich 5 latach powstaje o 117% więcej firm w tej branży niż w latach 1995-2004, przetwórstwo przemysłowe (Sekcja C: 202) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (Sekcja M: 190). Dominują również inwestycje zagraniczne związane z informacją i komunikacją (Sekcja J: 136) – obecnie powstaje około 180% więcej firm niż w latach 1995-2009 oraz działalnością w zakresie usług administrowania i wspierająca (Sekcja N: 128). Od 5 lat następuje również wzmożony rozwój przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych, a ilość otwieranych firm w tej sekcji wzrosła o 172% w porównaniu do lat 2005-2009.

Sekcje intensywnie rozwijające się wśród inwestorów zagranicznych na Dolnym Śląsku w ciągu ostatnich 5 lat:

- handel hurtowy, detaliczny i naprawa pojazdów (Sekcja G: 734 nowo otwarte firmy),
- budownictwo (Sekcja F: 230),
- przetwórstwo przemysłowe (Sekcja C: 202),
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (Sekcja M: 190),
- informacja i komunikacja (Sekcja J: 136).

2.4. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych według lokalizacji

WYKRES 17. STRUKTURA INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH WEDŁUG SEKCJI PKD 2007 I DATY ROZPOCZĘCIA DZIAŁALNOŚCI NA DOLNYM ŚLĄSKU [2015].

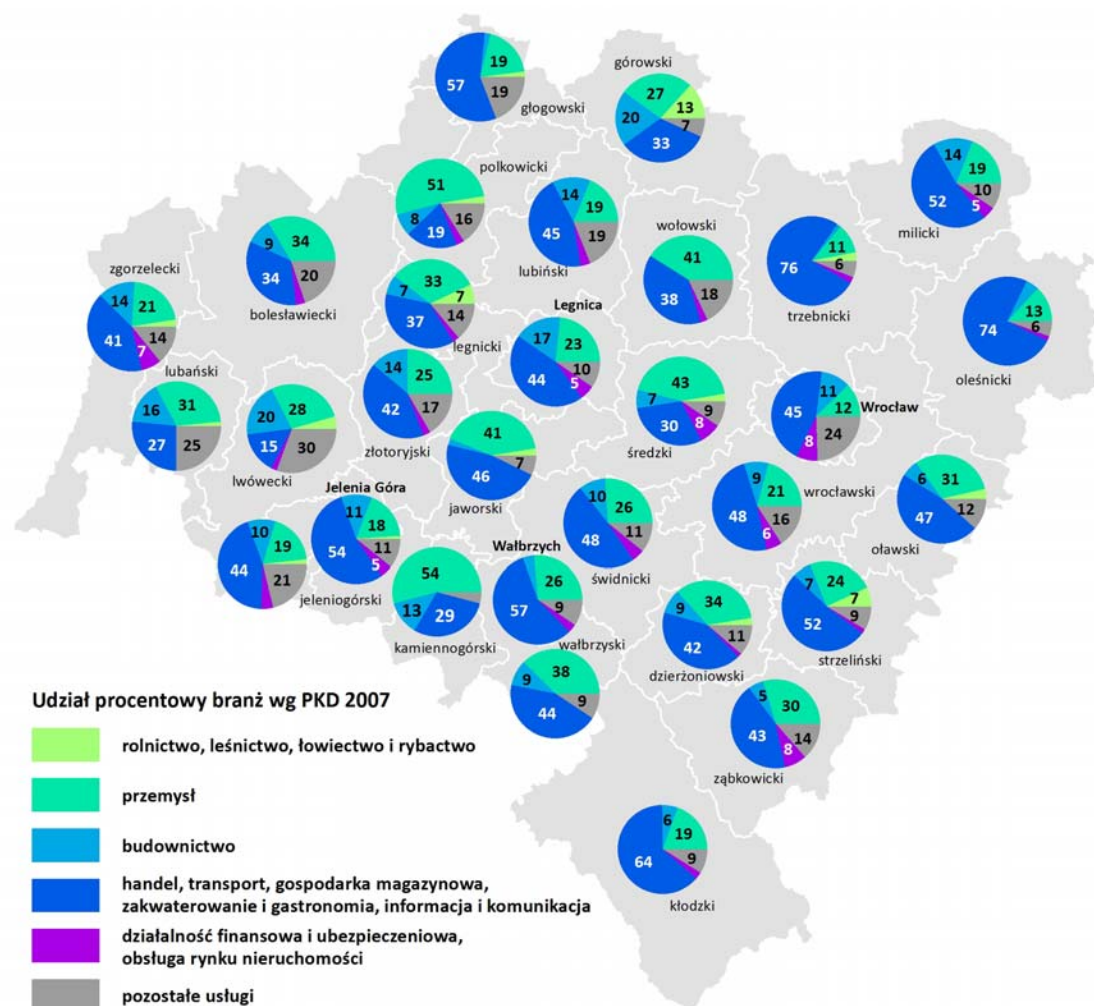
Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy REGON, GUS, lipiec 2015

Dominujący udział branży handel i naprawa pojazdów wśród inwestorów zagranicznych widoczny jest w powiatach trzebnickim (76% inwestorów zagranicznych w powiecie), oleśnickim (74%), kłodzkim (64%) oraz głogowskim (57%). Przemysł dominuje w powiatach kamiennogórskim (54%), polkowickim (51%), średzkim (43%), wołowskim i jaworskim (41%).

Stolica województwa dominowała pod względem wyboru lokalizacji dla takich sekcji jak:

- informacja i komunikacja (Sekcja J: 81,8%),
- edukacja (Sekcja P: 80,1%),
- działalność finansowa i ubezpieczeniowa (Sekcja K: 75,3%),
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (Sekcja M: 71,3%),
- działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (Sekcja L: 67,2%).

RYСУNEK 15. UDZIAŁ BRANŻOWY INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH W POWIATACH DOLNEGO ŚLĄSKA [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy REGON, GUS, lipiec 2015

Tabela 2. Atrakcyjność miast pod względem lokalizacji sekcji – ogółem w regionie [2015].

	WROCLAW	%		M. JELENIA GÓRA	%		M. LEGNICA	%		M. WAŁBRZYCH	%
1.	J: informacja i komunikacja	81,8%	1.	D: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	9,6%	1.	H: transport i gospodarka magazynowa	5,6%	1.	E: dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	5,6%
2.	P: edukacja	80,1%	2.	R: działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	8,5%	2.	F: Budownictwo	4,6%	2.	C: przetwórstwo przemysłowe	2,6%
3.	K: działalność finansowa i ubezpieczeniowa	75,3%	3.	S: pozostała działalność usługowa	4,4%	3.	S: pozostała działalność usługowa	4,4%	3.	H: transport i gospodarka magazynowa	2,6%

	WROCŁAW	%		M. JELENIA GÓRA	%		M. LEGNICA	%		M. WAŁBRZYCH	%
4.	M: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	71,3%	4.	G: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	4,3%	4.	R: działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4,3%	4.	G: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	2,3%
5.	L: działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	67,2%	5.	F: budownictwo	3,7%	5.	Q: opieka zdrowotna i pomoc społeczna	3,8%	5.	I: działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	2,1%
6.	S: pozostała działalność usługowa	64,7%	6.	I: działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	3,2%	6.	C: Przetwórstwo przemysłowe	3,7%	6.	R: działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2,1%

2.5. Struktura kapitału zagranicznego według kraju pochodzenia

Zgodnie z dostępnymi danymi Głównego Urzędu Statystycznego⁽¹⁵⁾ w 2013 roku województwo dolnośląskie plasowało się na 2. miejscu w kraju po województwie mazowieckim (93 014,6 mln zł) pod względem zainwestowanego kapitału zagranicznego. Inwestorzy zagraniczni zainwestowali na Dolnym Śląsku około (16 136,3 mln zł), co stanowiło 8,6% zainwestowanego kapitału zagranicznego w kraju.

2. miejsce w kraju pod względem zainwestowanego kapitału zagranicznego

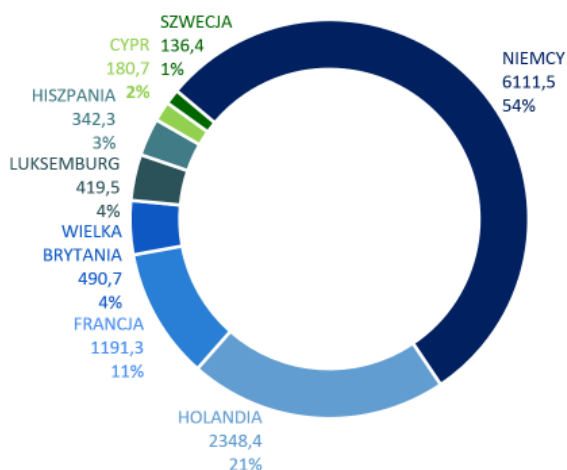
16 136,3 mln zł Kapitał zagraniczny na Dolnym Śląsku:

kapitał niemiecki: **6 111,5** mln zł (19,8% inwestycji w Polsce)

kapitał holenderski: **2 348,4** mln zł (7,3%)

kapitał francuski: **1 191,3** mln zł (3,8%)

WYKRES 18. KAPITAŁ ZAGRANICZNY NA DOLNYM ŚLĄSKU WEDŁUG KRAJU POCHODZENIA (W MLN ZŁ) [2013].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2013

W województwie dolnośląskim najwyższy kapitał ulokowali przedsiębiorcy niemieccy (6 111,5 mln zł), co stanowiło 19,8% ich inwestycji w Polsce. Następnie inwestorzy holenderscy 2 348,4 mln zł (7,3% inwestycji w kraju) oraz francuscy 1 191,3 mln zł (3,8% inwestycji w kraju).

4. miejsce w kraju pod względem:

wydatków inwestycyjnych IZ: **5,2 mld zł**

wydatków na środki trwałe: **4,4 mld zł**

przychodów z całokształtu działalności: **94,8 mld zł**

kosztów całokształtu działalności: **90,1 mld zł**

¹⁵ dane GUS dot. Inwestorów zagranicznych nie uwzględniają podmiotów prowadzących działalność bankową, maklerską, ubezpieczeniową oraz towarzystw inwestycyjnych i emerytalnych, Narodowych Funduszy Inwestycyjnych, szkół wyższych, gospodarstw indywidualnych w rolnictwie, a także samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej i instytucji kultury posiadających osobowość prawną

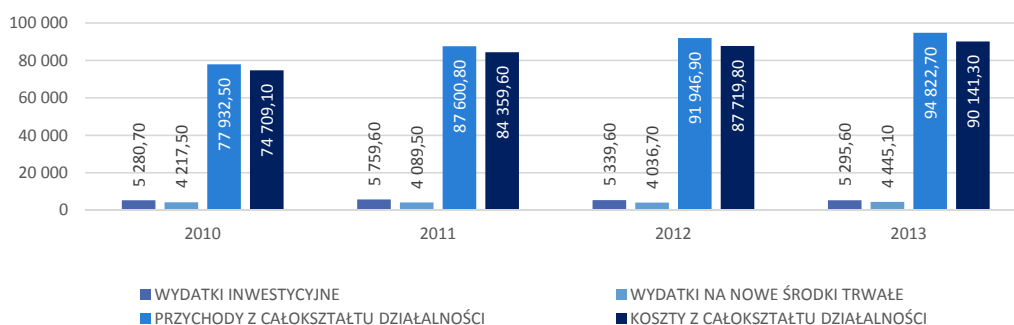
Inwestorzy zagraniczni na Dolnym Śląsku w 2013 roku ponieśli wydatki inwestycyjne rzędu 5,2 mld zł, co stanowiło 7,1% ogółu ich wydatków inwestycyjnych w Polsce i klasyfikowało województwo na 4. miejscu w kraju. W województwie mazowieckim firmy z kapitałem zagranicznym poniosły wydatki inwestycyjne ponad sześciokrotnie wyższe niż w województwie dolnośląskim (34,4 mld zł), a w województwie wielkopolskim i śląskim wydatkowały odpowiednio 8,6 mld zł i 7,9 mld zł. Również pod względem wydatków na środki trwałe region zakwalifikował się dopiero na 4. miejscu w kraju (4,4 mld zł) z udziałem 8,6% wśród pozostałych województw.

Przychody z całokształtu działalności także klasyfikowały Dolny Śląsk na 4. miejscu w kraju, z kwotą 94,8 mld zł (8%) o ponad 4,5 razy niższą niż województwo mazowieckie (445,3 mld zł), prawie dwukrotnie niższą niż inwestorzy w województwie wielkopolskim (187,2 mld zł) oraz 1,5 razy niższą niż w województwie śląskim (134,3 mld zł). Koszty całokształtu działalności również stanowiły 8% kosztów inwestorów zagranicznych w kraju i wyniosły 90,1 mld zł.

Do liderów wśród branż i sektorów działalności gospodarczej, w których były największe inwestycje należą:

- bankowość i ubezpieczenia,
- hotele i restauracje,
- produkcja żywności,
- przemysł elektroniczny,
- przemysł maszynowy, chemiczny i niemetalowy,
- przemysł motoryzacyjny,
- sieć supermarketów i hipermarketów,
- stacje paliw.

WYKRES 19. WYDATKI INWESTYCYJNE INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH NA DOLNYM ŚLĄSKU [2013].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.6. Najwięksi inwestorzy

Według Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych do największych inwestorów na terenie województwa dolnośląskiego według kraju pochodzenia należą między innymi:

	KAPITAŁ AMERYKAŃSKI
	3M, Amazon, American Axle&Manufacturing, American Restaurants, Becton Dickinson Polska, Cargill, Dolby Laboratories, Fresh Start Bakeries, Gates Polska, Google, Guardian Automotive Polska, Harris Calorific International, Hewlett Packard Global e-Business Operations, Kraft Foods, Lincoln Eltric Bester, Mc Donalds, Pentair Poland, PepsiCo, PGW, PM Poland, PPG Deco Polska, The Greenbrier Companies/ Wagony Świdnica, UPS, US Pharmacia, Wabco Polska, Whirlpool
	KAPITAŁ AUSTRIACKI
Henkel Polska, Voestalpine Rotec	

	KAPITAŁ BELGIJSKI Gates Polska, Ghelamco, Nawrot, The Heating Company Group (Brugman Fabryka Grzejników), VMA Polska
	KAPITAŁ BRYTYJSKI BOC, BP, Castorama, GKN Driveline Polska, GKN, Parkridge, PM Group Polska, PZ Cussons Polska, Smiths Aerospace Components Poland, Synexus Polska, Tesco, Vita Polymers Poland
	KAPITAŁ FIŃSKI Fortum Power and Heat Polska, Nokia Siemens Networks
	KAPITAŁ FRANCUSKI Alstom, Auchan, Brandt, Capgemini, Carrefour, Credit Agricole, Decathlon, E'Leclerc, EFL, Electricite de France Internationale, Eurovia Kruszywa, Eurovia Polska, Faurecia, Gant, Maco Pharma Polonia, Maco Production Polonia, Stepan Polska
	KAPITAŁ HISZPAŃSKI Cropu Polska, SOR Iberica Polska, Trexoni
	KAPITAŁ HOLENDERSKI Autocam Poland, Boart Longyear Gates Polska, Legrand Polska, Legri Polska, PPG Industries Polska, QAD Polska, SCA Molnlycke, Znut Feal
	KAPITAŁ INDYJSKI CSS Corporation
	KAPITAŁ JAPOŃSKI Accuomm Central Europe, Bridgestone Diversified Products Poland, Sanden Manufacturing Poland, TBMECA Poland, Toshiba Television Central Europe, Toyota Motor Manufacturing Poland
	KAPITAŁ KANADYJSKI Bombardier Transportation Polska, Pizzeria Pan Smak, Royal Europa
	KAPITAŁ KOREAŃSKI Ace Rico Poland, Heesung Electronics Poland, LG Electronics, Mando Corporation Poland Dong Yang Electronics, POSCO-PWPC, SKC Europe Pu
	KAPITAŁ LUKSEMBURSKI Hotel HP Park Plaza - Wrocław
	KAPITAŁ NIEMIECKI BDN, Bosch, BROEN, C+P Systemy Meblowe, Dr. Schneider Automotive Polska, DWS Draexlmaier Wyposażenie Wnętrz Samochodowych, Eto Magnetic, Fresh Textile Fishing Polska, Gardinia, GEA Klimatyzacja, Gerresheimer, Gotec Polska, Grossmann, Hafele Polska, Hoerbiger Automotive, Hormann Legnica, Karosseriewerke Dresden, Lapp Insulators, Mc Cain Poland, Metro Grup, Metzeler Automotive Profile Systems, Metzeler Automotive, Moneva Polska, Parker Hannifin, PCC Rokita, Quarzwerke, Quin Polska, Röben Polska, Roeben, SCA Hygiene Products, Schumacher Packaging, Siemens, Sieper, Sitech, SOPP INDUSTRIE, Südzucker Polska, TECE, Uzin Polska Produkty Budowlane, Verpa Folie, Vibracoustic Polska, Viessmann, Volkswagen Motor Polska, Wezi-tec, Winkelmann, Womak Alfa, Womak Gamma, Womak Holding, WSB Parki Wiatrowe
	KAPITAŁ NORWESKI Qubus Hotel Prestige
	KAPITAŁ PORTUGALSKI Simoldes Plasticos Polska
	KAPITAŁ SŁOWEŃSKI Armeton Polska
	KAPITAŁ SZWEDZKO - SZWEDZKI I SZWAJCARSKI ABB, Credit Suisse, DeLaval Skanska, Electrolux, Georg UTZ, IBS Enterprise Poland, IKEA, Ronal Polska, Trelleborg Automotive, Volvo Polska, Vorwerk Polska
	KAPITAŁ WŁOSKI CM 3 Polska, Euromatch, Italmetal, PATELEC Elpena, Riello Palniki

3. INWESTORZY ZAGRANICZNI W SPECJALNYCH STREFACH EKONOMICZNYCH

Źródło: Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.

3. Inwestorzy zagraniczni w Specjalnych Strefach Ekonomicznych

3.1. Specjalne Strefy Ekonomiczne na Dolnym Śląsku

Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE) stanowią wyodrębnione administracyjnie obszary Polski, gdzie inwestorzy mogą prowadzić działalność gospodarczą na preferencyjnych warunkach. Celem funkcjonowania tego instrumentu wsparcia jest przyspieszenie rozwoju regionów poprzez przyciąganie nowych inwestycji i promocję tworzenia miejsc pracy. Przedsiębiorcy działający na terenie SSE mają zapewnione ulgi podatkowe, a dodatkową korzyścią jest fakt, że mogą rozpocząć działalność na specjalnie przygotowanych i uzbrojonych terenach. Wzmożone inwestycje przekładają się na przyspieszony rozwój gospodarczy regionów, zmniejszone bezrobocie, a także zwiększenie konkurencyjności gospodarki. Specjalne Strefy Ekonomiczne jako forma zachęty inwestycyjnej zostały szerzej opisane w Rozdziale 4.1.

RYСУNEK 16. SPECJALNE STREFY EKONOMICZNE NA TERENIE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO [2015].

Dolny Śląsk dysponuje największą w Polsce liczbą obszarów Specjalnych Stref Ekonomicznych i dostępnych miejsc pod inwestycje. W regionie funkcjonują cztery SSE: kamiennogórska, legnicka, tarnobrzaska i wałbrzyska, z których wszystkie działają również w obszarze aglomeracji wrocławskiej.

Specjalne Strefy Ekonomiczne w województwie dolnośląskim zajmują ogółem około 3,6

4 Specjalne Strefy Ekonomiczne na Dolnym Śląsku:
3,6 tys. ha powierzchni
55 podstref
1,7 tys. ha terenów wolnych
369 wydanych zezwoleń
ponad **61** tys. miejsc pracy
ponad **24,4** mld zł deklarowanych w zezwoleniach nakładów inwestycyjnych

tys. hektarów w 55 podstrefach. Połowa terenów inwestycyjnych w SSE na Dolnym Śląsku jest zagospodarowana (około 1,8 tys. ha). Strefy dysponują jeszcze około 1,7 tys. ha wolnej powierzchni. Na ich terenach w województwie wydanych jest obecnie 369 ważnych zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej, zgodnie z którymi inwestorzy zadeklarowali zatrudnienie ponad 61 tysięcy osób.

3.1.1. Ogólna charakterystyka SSE

Kamiennogórska Specjalna Strefa Ekonomiczna Małej Przedsiębiorczości (KSSE) ma swoją siedzibę w Kamiennej Górze, a zasięg geograficzny strefy obejmuje Dolny Śląsk i Wielkopolskę. W województwie dolnośląskim dysponuje ona 365,5 ha terenów w 14 podstrefach, z których 12 jest uzbrojonych. Na jej terenie wydanych jest obecnie 58 ważnych zezwoleń na prowadzenie działalności. Deklarowana w zezwoleniach wielkość inwestycji poniesiona przez przedsiębiorców wynosi 2 mld zł, a zatrudnienie ponad 7 tysięcy osób. Na jej terenie inwestują m.in. inwestorzy zagraniczni pochodzący z Austrii, Belgii, Francji, Holandii, Irlandii, Niemiec i Włoch, którzy prowadzą działalność w branżach takich jak: ceramiczna, kosmetyczna, meblarska, metalowa, motoryzacyjna, papiernicza, poligraficzna i tekstylna.

KAMIENNOGÓRSKA SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA MAŁEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI			
OGÓŁEM		POWIERZCHNIA	
Zasięg (województwa):	dolnośląskie, wielkopolskie	Powierzchnia strefy ogółem:	373,8 ha
Kapitał zakładowy spółki zarządzającej SSE:	11 472 200,0 zł	Powierzchnia strefy w województwie dolnośląskim:	365,5 ha
WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE:			
PODSTREFY		ZEZWOLENIA	58
Nazwy podstref:	Bolków, Gryfów Śląski, Janowice Wielkie, Jawor, Jelenia Góra, Kamienna Góra, Lubań, Lubawka, Mirsk, Nowogrodziec, Piechowice, Prusice, Zgorzelec, Żmigród	MIEJSCA PRACY	7 089 osoby
		NAKŁADY INWESTYCYJNE	2 076,8 mln zł
		INWESTORZY	55
Powierzchnia podstref:	365,5 ha	Przykładowi inwestorzy:	BDN Sp. z o.o. Sp. Komandytowa, Wepa Professional Piechowice S.A., DR.SCHNEIDER AUTOMOTIVE POLSKA Sp. z o.o., POLCOLORIT S.A., TBAI POLAND Sp. z o.o., IMKA Sp. z o.o., Wepa Professional Piechowice S.A., ENERGOMONTAŻ ZACHÓD WROCŁAW Sp. z o.o., WEBER-HYDRAULIKA Sp. z o.o.
Powierzchnia terenów zagospodarowanych:	214,1 ha		
Powierzchnia terenów wolnych:	151,3 ha		
BRANŻE:	ceramiczna, kosmetyczna, meblarska, metalowa, motoryzacyjna, papiernicza, poligraficzna, tekstylna	Pochodzenie kapitału:	Austria, Belgia, Francja, Holandia, Irlandia, Niemcy, Polska, Włochy

Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (LSSE) położona jest w centralnej części województwa dolnośląskiego. LSSE została utworzona jako alternatywa dla monokultury przemysłu miedziowego w regionie. Jednym z podstawowych celów ustanowienia strefy było zagospodarowanie terenów zdegradowanych przez wojska radzieckie oraz redukcja bezrobocia, a także efektywne wykorzystanie już istniejącej infrastruktury technicznej.

LSSE swoją powierzchnią obejmuje około 1,2 tys. ha w 15 podstrefach, z których wszystkie są uzbrojone. Deklarowana w zezwoleniach wartość poniesionych nakładów inwestycyjnych w strefie wynosi 7,3 mld zł, a miejsc pracy około 12 tys. osób.

LEGNICKA SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA			
OGÓŁEM		POWIERZCHNIA	
Zasięg (województwa):	dolnośląskie	Powierzchnia strefy ogółem:	1 212,42 ha
Kapitał zakładowy spółki zarządzającej SSE:	31 596 000 zł	Powierzchnia strefy w województwie dolnośląskim:	1 212,42 ha
WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE:			
PODSTREFY	15, w tym wszystkie uzbrojone	ZEZWOLENIA	85
Nazwy podstref:	Chojnów, Głogów, Kostomłoty, Krzywa, Legnica, Legnickie Pole, Lubin, Miłkowice, Okmiany, Polkowice, Prochowice, Przemków, Środa Śląska, Środa Śląska – Miękinia, złotoryja	MIEJSCA PRACY	11 936 osoby
		NAKŁADY INWESTYCYJNE	7 326,0 mln zł
		INWESTORZY	51
Powierzchnia podstref:	1 212,42 [ha]	Przykładowi inwestorzy:	Volkswagen Motor Polska Sp. z o.o., Sanden Manufacturing Poland Sp. z o.o., BASF Polska Sp. z o.o., Pittsburgh Glass Works (Poland) Sp. z o.o., Winkelmann Sp. z o.o., Sitech Sp. z o.o., Lear Corporation Poland II Sp. z o.o., Voss Automotive Polska Sp. z o.o., Wezi-tec Sp. z o.o., Harter Technika Wytłaczania Sp. z o.o.
Powierzchnia terenów zagospodarowanych:	320,7 [ha]		
Powierzchnia terenów wolnych:	891,72 [ha]		
BRANŻE:	budowlana, chemiczna, magazynowanie, logistyka, meblowy, metalowa, motoryzacyjna, naprawa i serwis maszyn, obuwnicza, produkcja, spożywcza, tekstylna, zabawkarska	Pochodzenie kapitału:	Austria, Francja, Hiszpania, Holandia, Japonia, Kanada, Niemcy, Polska, Szwecja, USA, Luksemburg, Węgry, Wielka Brytania, Włochy

Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „INVEST-PARK” (WSSE) jest jedną z największych stref przemysłowych w Polsce, a w 2012 roku była 4. strefą w Europie i 22. na świecie. WSSE na Dolnym Śląsku obejmuje swoim obszarem 25 podstref o łącznej powierzchni około 1,6 tys. hektarów. Strefa na Dolnym Śląsku dysponuje jeszcze 636 wolnymi hektarami.

Na terenie strefy w województwie wydanych jest obecnie 210 pozwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej, a 207 inwestorów zapewnia około 33,5 tys. miejsc pracy. Łączne poniesione nakłady inwestycyjne od początku funkcjonowania strefy wynoszą 14,5 mld zł.

WAŁBRZYSKA SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA „INVEST-PARK”			
OGÓŁEM		POWIERZCHNIA	
Zasięg (województwa):	dolnośląskie, opolskie, lubuskie, wielkopolskie	Powierzchnia strefy ogółem:	2 921,6 ha
Kapitał zakładowy spółki zarządzającej SSE:	250 650 000 zł	Powierzchnia strefy w województwie dolnośląskim:	1 693,0 ha
WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE:			
PODSTREFY	25, w tym wszystkie uzbrojone	ZEZWOLENIA	210
Nazwy podstref:	Bielawa, Bolesławiec, Brzeg Dolny, Bystrzyca Kłodzka, Dzierżoniów, Góra, Jelcz Laskowice, Kłodzko, Kobierzyce, Kudowa Zdrój, Nowa Ruda, Oleśnica, Oława, Strzegom, Strzelin, Syców, Świdnica, Świebodzice, Twardogóra, Wałbrzych, Wiązów, Wołów, Wrocław, Ząbkowice Śląskie, Żarów	MIEJSCA PRACY	33 539
		NAKŁADY INWESTYCYJNE	14 561,9 mln zł
		INWESTORZY	207
Powierzchnia podstref:	1639,0 ha	Przykładowi inwestorzy:	Toyota Motor Manufacturing Poland, Mando Corporation sp. z o.o., RONAL - POLSKA sp. z o.o., Sumika Ceramics Polska sp. z o.o., Mondelez Polska Production sp. z o.o., PCC MCAA sp. z o.o., 3M Wrocław sp. z o.o., SCA Hygiene Products sp. z o.o., Electrolux Poland sp. z o.o., Umicore Autocat Poland sp. z o.o.
Powierzchnia terenów zagospodarowanych:	1 002,8 ha		
Powierzchnia terenów wolnych:	636,2 ha		
BRANŻE:	AGD, budowlana, ceramiczna, chemiczna, chemiczno-kosmetyczna, elektroniczna, elektrotechniczna, elektryczna, energetyczna, IT, logistyka, lotnicza, maszynowa, meblarska, medyczna, metalowa, motoryzacyjna, obróbka metali, opakowań, papiernicza, poligraficzna, przemysłowa, przetwórstwa tworzyw sztucznych, spożywcza, tekstylna i włókiennicza, wyroby z tworzyw sztucznych	Pochodzenie kapitału:	Austria, Belgia, Czechy, Dania, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Japonia, Korea Południowa, Niemcy, Polska, Portugalia, Szwajcaria, Szwecja, USA, Wielka Brytania, Włochy

Tarnobrzeska Specjalna Strefa Ekonomiczna EURO-PARK WISŁOSAN (TSSE) na Dolnym Śląsku dysponuje jedną podstrefą zlokalizowaną w Kobierzycach, o powierzchni około 410 hektarów. Na jej terenie wydanych jest obecnie 16 ważnych zezwoleń, zgodnie z którymi 14 inwestorów prowadzi swoją działalność gospodarczą. Inwestorzy na terenie podstrefy zainwestowali ponad 3,8 mld zł oraz zadeklarowali utworzenie 7,3 tysiąca miejsc pracy. Działalność prowadzą tu inwestorzy z krajów takich jak: Belgia, Chiny, Finlandia, Korea Południowa, Niemcy, w branżach: chemicznej, elektronicznej, tworzyw sztucznych oraz RTV i AGD.

TARNOBZESKA SPECJALNA STREF EKONOMICZNA EURO-PARK WISŁOSAN			
OGÓŁEM		POWIERZCHNIA	
Zasięg (województwa):	dolnośląskie, lubelskie, podkarpackie, podlaskie, mazowieckie, świętokrzyskie	Powierzchnia strefy ogółem:	1 743 ha
Kapitał zakładowy spółki zarządzającej SSE:	5 274 846 000 zł	Powierzchnia strefy w województwie dolnośląskim:	410,69 ha
WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE:			
PODSTREFY	1	ZEZWOLENIA	16
Nazwy podstref:	Kobierzyce	MIEJSCA PRACY	7 381 osób
		NAKŁADY INWESTYCYJNE	3 895,5 mln zł
		INWESTORZY	14
		Przykładowi inwestorzy:	LG. Philips LCD Poland Sp. z o.o., LG Electronics Wrocław Sp. z o.o., LG Chem Poland Sp. z o.o., LG Innotek Poland Sp. z o.o., Heesung Electronics Poland Sp. z o.o., Dong Yang Electronics Sp. z o.o., Dongseo Display Poland Sp. z o.o., POSCO -PWPC Sp. z o.o., UPM RAFLATAC POLSKA Sp. z o.o., Chung Hong Electronics Poland Sp. z o.o., SAMWHA POLAND Sp. z o.o., LINDE GAZ POLSKA Sp. z o.o., Starion Wrocław Sp. z o.o., MATERIALISE S.A.
Powierzchnia podstref:	410,6 ha	Pochodzenie kapitału:	Belgia, Chiny, Finlandia, Korea Południowa, Niemcy
Powierzchnia terenów zagospodarowanych:	315,7 ha		
Powierzchnia terenów wolnych:	95,0 ha		
BRANŻE:	chemiczna, elektroniczna, tworzywa sztuczne, RTV i AGD		

3.1.2. Zagospodarowanie obszaru stref

Na terenie Dolnego Śląska łączny obszar czterech Specjalnych Stref Ekonomicznych: kamiennogórskiej, legnickiej, wałbrzyskiej i tarnobrzeskiej wynosi około 3 681 ha, co stanowi około 58,9% ogólnej powierzchni tych stref. Największą powierzchnię w województwie dolnośląskim zajmuje Wałbrzyska SSE (1 693 ha), a jej tereny stanowią 46% terenów Specjalnych Stref Ekonomicznych w regionie. Drugą pod względem wielkości SSE w województwie jest legnicka SSE obejmująca 1 215 ha i mająca tereny inwestycyjne tylko na terenie Dolnego Śląska. Następnie Tarnobrzeska SSE, z jedną podstrefą w Kobierzycach 410 ha oraz Kamiennogórska SSE 365 ha. Ponad połowa gruntów Specjalnych Stref Ekonomicznych w regionie

jest zagospodarowana¹⁶⁾ (50,3%, 1 853 ha). Największym stopniem zagospodarowania terenów strefy w województwie charakteryzuje się strefa tarnobrzeska (76,8%), następnie wałbrzyska (59,2%) oraz kamiennogórska (58,6%). Natomiast najmniejszym, również na terenie Polski, legnicka SSE (26,4%), dysponuje ona natomiast największą powierzchnią terenów wolnych (891,7 ha).

WYKRES 20. POWIERZCHNIA I ZAGOSPODAROWANIE OBSZARU SSE W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM [2015].

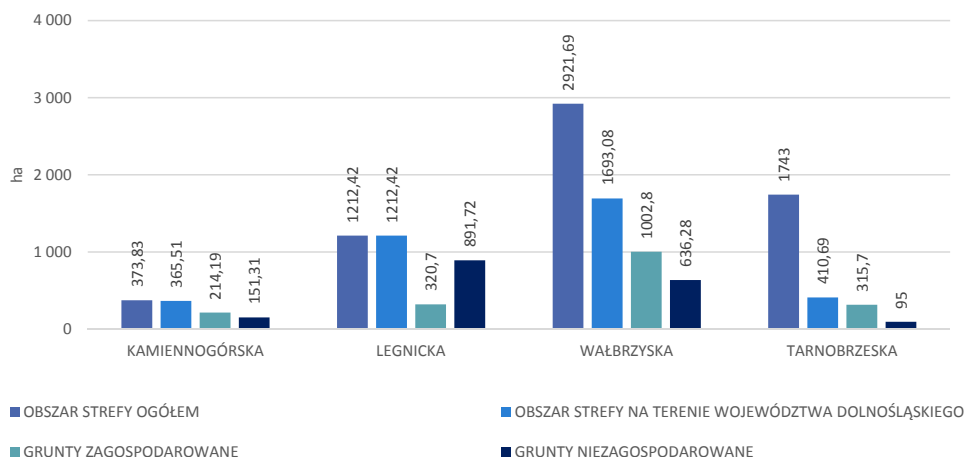

Tabela 3. Powierzchnia i zagospodarowanie obszaru stref w Województwie Dolnośląskim [2015].

LP.	SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA	OBSZAR STREFY OGÓŁEM	OBSZAR STREFY NA TERENIE WOJEWÓDZTW DOLNOŚLĄSKIEGO		GRUNTY ZAGOSPODAROWANE	GRUNTY NIEZAGOSPODAROWANE	STOPIEŃ ZAGOSPODAROWANIA GRUNTÓW
		[HA]	[HA]	[%]	[HA]	[HA]	[%]
1.	Kamiennogórska	373,83	365,51	97,8	214,19	151,31	58,6
2.	Legnicka	1 212,42	1 212,42	100,0	320,70	891,72	26,4
3.	Wałbrzyska	2 921,69	1 693,08	57,9	1 002,80	636,28	59,2
4.	Tarnobrzeska	1 743,00	410,69	23,6	315,70	95,00	76,8
Ogółem:		6 250,95	3 681,71	58,9	1 853,40	1 774,32	50,3

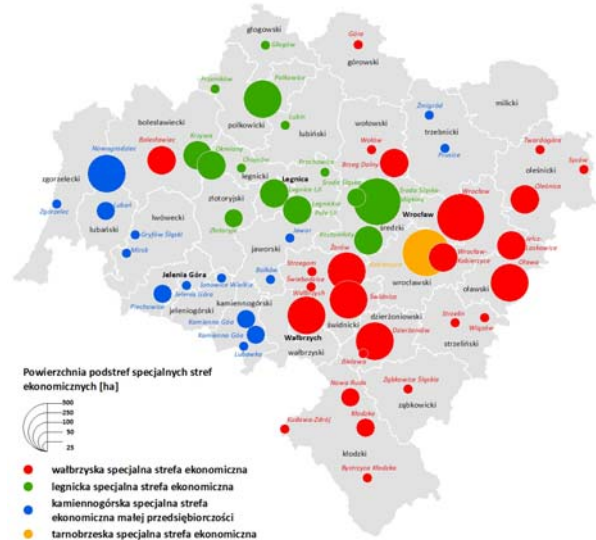
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SSE

Jak wspomniano powyżej na Dolnym Śląsku Specjalne Strefy Ekonomiczne prowadzą swoją działalność w 55 podstrefach: wałbrzyska 25, legnicka 15, kamiennogórska 14 i tarnobrzeska 1. Największą powierzchnią w regionie dysponuje podstrefa Środa Śląska – Miękinia z legnickiej SSE (498,2 ha), a następnie podstrefa Wrocław (299,7 ha) i Wałbrzych (218,7 ha) wałbrzyskiej SSE. Najmniejszą natomiast podstrefa Gryfów Śląski (3,4 ha) kamiennogórskiej SSE oraz dwie podstrefy wałbrzyskiej SSE: Wołów (3,7 ha) i Twardogóra (4,3 ha). Cztery podstrefy na Dolnym Śląsku są już w pełni zagospodarowane, są to: Janowice Wielkie (12,9 ha) i Piechowice (32,9 ha) kamiennogórskiej SSE oraz Wołów (3,7 ha) i Twardogóra (4,3 ha) wałbrzyskiej SSE. Znacznym stopniem zainwestowania charakteryzują się również podstrefy Jelcz-Laskowice (90,3%), Brzeg Dolny (88,3%) oraz Wałbrzych (84,1%), wszystkie należące do wałbrzyskiej SSE. Największą powierzchnią terenów wolnych w województwie dysponują podstrefy: Środa-Śląska – Miękinia legnickiej SSE (454,6 ha), Wrocław (139,1 ha) i Wrocław/Kobierzyce wałbrzyskiej SSE (83,6 ha), Okmiany (91,7 ha), oraz Kostomłoty (80,4 ha) legnickiej SSE, z których wszystkie są uzbrojone. Wykaz terenów wolnych w podstrefach przedstawiony został w załączniku.

¹⁶ do gruntów zagospodarowanych została zaliczona powierzchnia zajęta przez przedsiębiorców posiadających zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie strefy oraz przez przedsiębiorców działających bez zezwolenia (gdyż je wcześniej utracili lub nie mogli go uzyskać z uwagi na przedmiot działalności), a także grunty zajęte pod infrastrukturę

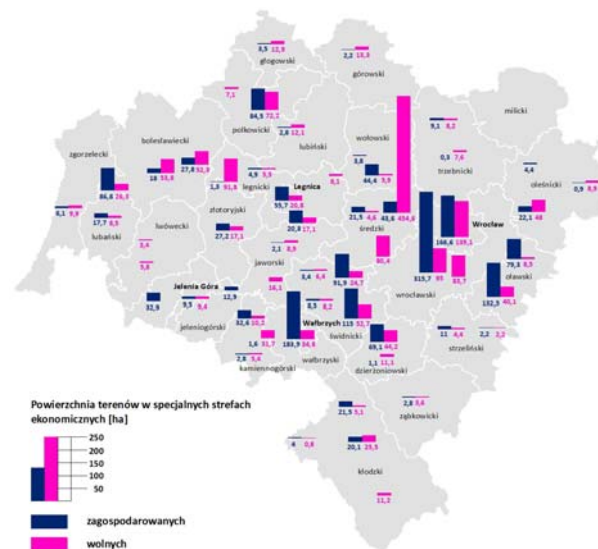
Osiem podstref w regionie jest jeszcze zupełnie niezainwestowanych: Wrocław/Kobierzyce wałbrzyskiej SSE (83,6 ha), Kostomłoty legnickiej SSE (80,4 ha), Bolków kamiennogórskiej SSE (16 ha), Bystrzyca Kłodzka wałbrzyskiej SSE (11,2 ha), Prochowice (8,1 ha) i Przemków (7 ha) legnickiej SSE, Mirsk kamiennogórskiej SSE (5,7 ha) oraz Gryfów Śląski (3,4 ha). Z wyżej wymienionych podstref wszystkie są uzbrojone poza podstrefą w Bolkowie.

RYSUNEK 17. POWIERZCHNIA PODSTREF SSE NA DOLNYM ŚLĄSKU [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SSE

RYSUNEK 18. TERENY ZAINWESTOWANE I WOLNE W PODSTREFACH SSE NA DOLNYM ŚLĄSKU [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SSE

3.1.3. Liczba udzielonych zezwoleń

Do czerwca 2015 roku na Dolnym Śląsku całkowita liczba wydanych ważnych zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie Specjalnych Stref Ekonomicznych wynosiła 369. Największa ich liczba wydana została w Wałbrzyskiej SSE, która w ujęciu krajowym jest liderem pod tym względem. W województwie dolnośląskim wydała 210 zezwoleń, które stanowiły ponad połowę zezwoleń wydanych w województwie (56,9%). Na 2. miejscu zakwalifikowała się Legnicka SSE z 85 wydanymi zezwoleniami. Kamiennogórska SSE w województwie dolnośląskim wydała ich 58, a Tarnobrzaska SSE 16 na terenie jednej podstrefy.

WYKRES 21. LICZBA WAŻNYCH ZEZWOLEŃ NA PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI NA TERENACH SSE NA DOLNYM ŚLĄSKU [CZERWIEC 2015].

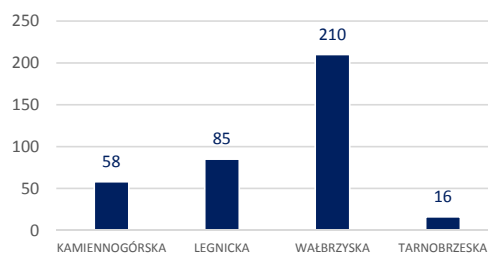

Tabela 4. Liczba ważnych zezwoleń [2010, 2014, czerwiec 2015].

LP.	SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA	LICZBA WAŻNYCH ZEZWOLEŃ OGÓŁEM	UDZIAŁ ZEZWOLEŃ NA DOLNYM ŚLĄSKU [%]	LICZBA WYDANYCH ZEZWOLEŃ W ROKU:	
				2010	2014
1.	Kamiennogórska	58	15,7	7	7
2.	Legnicka	85	23,0	4	19
3.	Wałbrzyska	210	56,9	12	39
4.	Tarnobrzaska	16	4,3	1	0
Ogółem:		369	100,0	24	65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SSE

3.1.4. Nakłady inwestycyjne

Od początku funkcjonowania stref do czerwca 2015 roku przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w SSE na Dolnym Śląsku w wydanych zezwoleniach na prowadzenie działalności zadeklarowali nakłady inwestycyjne wysokości ponad 24,4 mld zł. Największy udział w skumulowanej wartości inwestycji miała od początku działalności Wałbrzyska SSE. Inwestorzy tej strefy zadeklarowali ogółem około 14,5 mld zł, co stanowi 59,5% deklarowanych nakładów w SSE w województwie dolnośląskim. Następnie kolejno legnicka SSE: 3,9 mld zł, tarnobrzewska SSE: 3,8 mld zł oraz kamiennogórska SSE: 2 mld zł. Rzeczywiste nakłady inwestycyjne poniesione przez inwestorów w SSE są ponad dwukrotnie wyższe.

WYKRES 22. DEKLAROWANE W ZEZWOLENIACH NAKŁADY INWESTYCYJNE OGÓŁEM [2015].

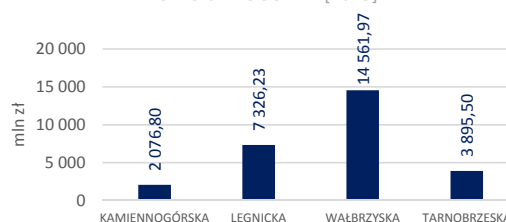

Tabela 5. Deklarowane nakłady inwestycyjne ogółem [2010, 2014, 2015].

LP.	SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA	NAKŁADY INWESTYCYJNE OGÓŁEM* [MLN ZŁ] 2015	UDZIAŁ NAKŁADÓW NA DOLNYM ŚLĄSKU [%]	NAKŁADY INWESTYCYJNE W ROKU [MLN ZŁ]:	
				2010	2014
1.	Kamiennogórska	2 076,80	8,5	1 539,00	2 024,90
2.	Legnicka	3 921,35	16,0	1 467,22	3 813,91
3.	Wałbrzyska	14 561,97	59,5	9 775,14	14 065,70
4.	Tarnobrzewska	3 895,50	15,9	3 303,40	3 892,70
Ogółem:		24 455,62	100,0	14 617,54	19 983,30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SSE, * Kamiennogórska i Wałbrzyska SSE – czerwiec 2015 r., Legnicka i Tarnobrzewska SSE – wrzesień 2015 r.

3.1.5. Miejsca pracy

Inwestorzy działający na terenie SSE w zezwoleniach na prowadzenie działalności zadeklarowali zatrudnienie ponad 61,9 tys. osób, a rzeczywista ich liczba jest o wiele wyższa. Poniższa tabela przedstawia informacje o liczbie deklarowanych w zezwoleniach miejsc pracy według zezwolenia w poszczególnych strefach w 2010, 2014 i 2015 roku utworzonych przez przedsiębiorców posiadających zezwolenia na działalność w strefie na koniec danego roku.

Największy deklarowany udział w zatrudnieniu na Dolnym Śląsku ma wałbrzyska SSE. Gwarantuje ona miejsca pracy dla ponad 33,5 tys. osób i obejmuje 54,1% ogólnego zatrudnienia w strefach w województwie. W pozostałych strefach zatrudnionych jest ponad: 11,9 tys. osób (legnicka SSE), 7,3 tys. osób (tarnobrzewska SSE) i 7 tys. osób (kamiennogórska SSE).

WYKRES 23. MIEJSCA PRACY W STREFACH [2015].

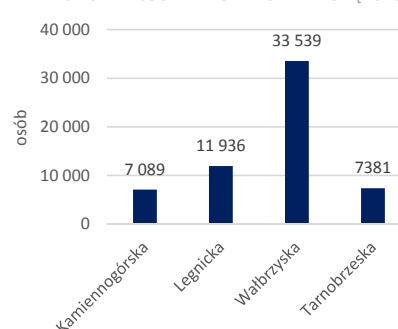

Tabela 6. Deklarowane Miejsca pracy w SSE na Dolnym Śląsku [2010, 2014, czerwiec 2015].

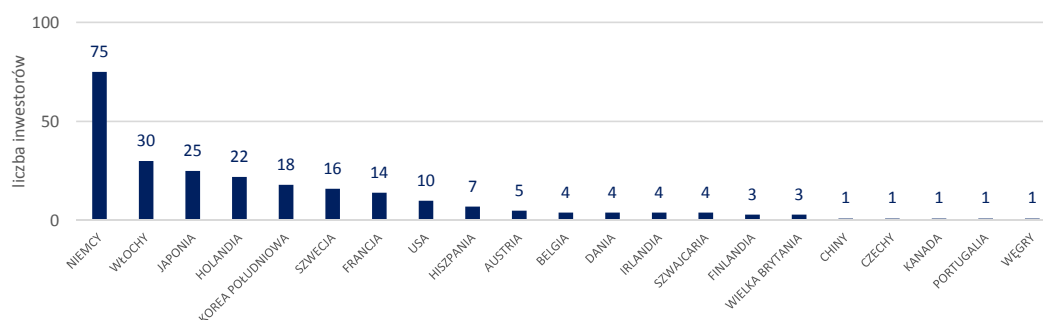
LP.	SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA	LICZBA MIEJSC PRACY [OSÓB]	UDZIAŁ MIEJSC PRACY NA W SSE [%]	MIEJSCA PRACY W ROKU [OSÓB]:	
				2010	2014
1.	Kamienogórska	7 089	11,4	4 347	6 722
2.	Legnicka	11 936	19,3	8 865	11 573
3.	Wałbrzyska	33 539	54,1	20 305	32 701
4.	Tarnobrzeska	7 381	11,9	11042	8200
Ogółem:		61 960	100,0	46 569	61 210

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SSE

3.2. Struktura inwestycji w SSE według kraju pochodzenia kapitału

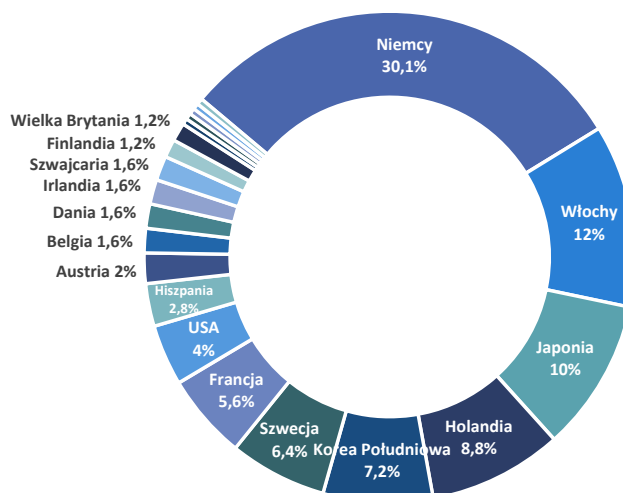
Na terenach Specjalnych Stref Ekonomicznych na Dolnym Śląsku działalność prowadzi 330 inwestorów, najwięcej w wałbrzyskiej SSE. 75,5% z nich stanowili inwestorzy zagraniczni (249). Inwestorzy z Niemiec stanowią 30% wszystkich inwestorów w SSE (75 firm), z Włoch 12% (30), Japonii 10% (25), Holandii 8,8% (22), Korei Południowej 7,2% (18), Szwecji 6,4% (16), Francji 5,6% (14) oraz po jednym inwestorze z Chin, Czech, Kanady, Portugalii i Węgier.

WYKRES 24. INWESTORZY ZAGRANICZNI W SSE NA DOLNYM ŚLĄSKU WEDŁUG KRAJU POCHODZENIA [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SSE

WYKRES 25. STRUKTURA INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH W SSE WEDŁUG KRAJU POCHODZENIA [2015].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SSE

3.3. Struktura inwestycji w SSE według branż

Na terenach Specjalnych Stref Ekonomicznych pod względem liczby prowadzących działalność inwestorów zagranicznych, deklarowanego zatrudnienia osób i nakładów inwestycyjnych dominują przedsiębiorstwa z branży motoryzacyjnej (65 firm IZ). Stanowią one 25,9% ogółu firm, zatrudniają około 34% ogółu deklarowanych w zezwoleniach pracowników (ponad 10 tys. osób) i poniosły one około 42,2% deklarowanych nakładów inwestycyjnych (ok. 6 mld zł). Pod względem zatrudnienia w SSE duże znaczenie odgrywa również branża elektroniczna zlokalizowana głównie w tarnobrzesckiej SSE. 13 inwestorów zadeklarowało zatrudnienie około 25,1% pracowników w strefach na Dolnym Śląsku i poniosło ponad 17,1% nakładów inwestycyjnych ogółem w SSE w regionie (ponad 2,4 mld zł). Pod względem poniesionych nakładów inwestycyjnych wyróżnia się również branża wyrobów z tworzyw sztucznych: około 10,8% ogółu deklarowanych nakładów inwestycyjnych w SSE w regionie. W branży tej działalność prowadzi aż 36 inwestorów zagranicznych (14,3% ogółu IZ w SSE w województwie), jednak deklarowane zatrudnienie w tej branży stanowi jedynie 5,7% ogółu pracowników SSE (około 1,7 tys. osób).

Zgodnie z planami rozwoju poszczególnych stref ekonomicznych na terenie województwa dolnośląskiego zakłada się pozyskiwanie inwestorów:

- branży maszynowej, metalowej, tekstylnej i tworzyw sztucznych, gwarantujących tworzenie miejsc pracy w dziedzinach, w których region dysponuje dużym potencjałem kadrowym oraz zapleczem okołobiznesowym oraz w przemyśle drzewnym, meblarskim i chemicznym, a także firm zainteresowanych transferem wiedzy innowacyjnej do przemysłu - w przypadku strefy kamiennogórskiej;
- reprezentujących przemysł motoryzacyjny, elektroniczny i artykułów gospodarstwa domowego, z branży tworzyw sztucznych, na terenie dużych miast inwestycji innowacyjnych, badawczo-rozwojowych – w przypadku strefy wałbrzyskiej;
- reprezentujących zaawansowane technologie, współpracujących z instytucjami naukowymi oraz zajmujących się gromadzeniem i przetwarzaniem danych, z branży logistycznej, motoryzacyjnej, maszynowej, tekstylnej, budowlanej oraz spożywczej - w przypadku strefy legnickiej;
- będących kooperantami dla przedsiębiorców z Parku Technologicznego LG, w zakresie zaawansowanych technologii i nowoczesnych usług - w przypadku strefy Tarnobrzesckiej.

3.4. Wiodący inwestorzy w SSE

Łączne nakłady inwestycyjne piętnastu największych inwestorów w SSE w Polsce na koniec 2014 roku wyniosły blisko 24,3 mld zł, co stanowiło 23,8% całkowitej wartości inwestycji zrealizowanych w strefach (tj. o 0,9 pkt proc. mniej niż w roku 2013 roku).

W czołowej piętnastce w kraju najsilniej reprezentowana jest branża motoryzacyjna, na którą przypadło 61,9% wartości inwestycji. Z kolei pod względem kraju pochodzenia kapitału wyróżnia się Holandia (z udziałem w zainwestowanym kapitale na poziomie 29,5%) oraz Japonia (20,4%). Zdecydowanie dominują inwestycje zrealizowane na terenie województwa dolnośląskiego i śląskiego – przypadło na nie blisko 66,9% środków zainwestowanych przez wspomniane firmy.

Tabela 7. Wiodący inwestorzy w Specjalnych Strefach Ekonomicznych w Polsce [2014].

LP.	PRZEDSIĘBIORCA	STREFA	BRANŻA	KRAJ POCHODZENIA KAPITAŁU
1.	General Motors Manufacturing Poland sp. z o.o.	Katowicka	Motoryzacja (samochody)	USA
2.	Toyota Motor Manufacturing Poland sp. z o.o.	Wałbrzyska	Motoryzacja (skrzynie)	Japonia

LP.	PRZEDSIĘBIORCA	STREFA	BRANŻA	KRAJ POCHODZENIA KAPITAŁU
3.	Volkswagen Motor Polska sp. z o.o.	Legnicka	Motoryzacja (silniki)	Holandia, Niemcy
4.	Michelin Polska S.A.	Warmińsko-Mazurska	Produkcja opon	Szwajcaria
5.	Mondelez Polska Production sp. z o.o.	Wałbrzyska	Spożywcza	Holandia
6.	NGK Ceramics Polska sp. z o.o.	Katowicka	Motoryzacja (filtry ceramiczne do silników diesla)	Japonia
7.	Volkswagen Poznań sp. z o.o.	Wałbrzyska i Kostrzyńsko-Słubicka	Motoryzacja (samochody)	Niemcy
8.	Bridgestone Stargard sp. z o.o.	Pomorska	Produkcja opon	Belgia
9.	Fiat Powertrain Technologies Polska sp. z o.o.	Katowicka	Motoryzacja (silniki)	Włochy
10.	Mondi Świecie S.A.	Pomorska	Papiernicza	Holandia
11.	LG Display Poland sp. z o.o.	Tarnobrzaska	Produkcja paneli LCD	Korea Płd.
12.	Electrolux Poland sp. z o.o.	Wałbrzyska i Katowicka	Sprzęt gospodarstwa domowego	Szwecja
13.	Toyota Motor Industries Poland sp. z o.o.	Wałbrzyska	Motoryzacja (silniki diesla)	Japonia
14.	Gillette Poland International sp. z o.o.	Łódzka	Produkcja maszynek do golenia	Holandia
15.	Sitech sp. z o.o.	Legnicka	Motoryzacja (siedzenia samochodowe)	Holandia

Źródło: Informacja o realizacji ustawy o Specjalnych Strefach Ekonomicznych, stan na 31 grudnia 2014 r., Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, maj 2015 r.

Największe inwestycje w Specjalnych Strefach Ekonomicznych na terenie Dolnego Śląska skoncentrowały się w Wałbrzychu, Wrocławiu i Polkowicach, Legnicy, Jelczu-Laskowicach, Nowogrodźcu i Oławie. Wiąże się to głównie z napływem inwestycji z branży motoryzacyjnej. Na terenie województwa inwestycje o łącznej wartości ponad 3,1 mld zł w Wałbrzychu i Jelczu zrealizowała TOYOTA. W wielu pozostałych gminach ulokowały się firmy produkujące części i półprodukty wykorzystywane w produkcji pojazdów tj. AGC SILESIA sp. z o.o. (produkcja wyrobów ze szkła), Autoliv Poland Sp. z o.o. (produkcja poduszek powietrznych), EPP Sp. z o.o. (produkcja elementów z tworzyw sztucznych dla AGD oraz dla motoryzacji), FAURECIA WAŁBRZYCH S.A. (produkcja metalowych komponentów siedzeń samochodowych), Mando Corporation Poland Sp. z o.o. (produkcja części i akcesoriów do pojazdów), NSK Steering Systems Europe (Polska) sp. z o.o. (produkcja przekładni kierowniczych), Sanden Manufacturing Poland Sp. z o.o. (motoryzacja), Simoldes Plasticos Polska Sp. z o.o. (wyroby z gumy i tworzyw sztucznych, części i akcesoria do pojazdów mechanicznych i ich silników), Sitech Sp. z o.o. (motoryzacja), Volkswagen Motor Polska Sp. z o.o. (motoryzacja).

3.5. Efektywność oddziaływania SSE na poziomie województwa

Oszacowanie efektywności funkcjonowania SSE w Polsce z podziałem na województwa zostało opracowane w 2014 roku w dokumencie „Ocena efektywności funkcjonowania Specjalnych Stref

Ekonomicznych w Polsce”¹⁷). Dzięki inwestycjom kilku stref oraz relatywnie wcześnie poniesionym nakładom inwestycyjnym województwo dolnośląskie dominuje w tym rankingu. Efekty ekonomiczne jakie powstają przy okazji inwestycji strefowych są na Dolnym Śląsku ponadprzeciętnie wysokie i charakteryzują się stabilnym wzrostem nadwyżki finansowej właściwie od początku funkcjonowania stref.

Największą wartość dodaną do gospodarki krajowej wnoszą strefy, które przyciągnęły najwięcej inwestycji. Wnioski płynące z analizy efektywności oddziaływania Specjalnych Stref Ekonomicznych na poziomie województwa wskazują na zbieżność pomiędzy NPV¹⁸) a poniesionymi nakładami inwestycyjnymi. Wartość NPV specjalnych stref ekonomicznych w województwie dolnośląskim wynosi 33,1 mld zł i stanowi 25% ogółu NPV wygenerowanych w strefach w kraju. Kolejne inwestycje na terenach stref wzmagają oddziaływanie pozytywnych efektów gospodarczych. Dopiero okres po 2020 roku, kiedy to strefy odczują rzeczywiste skutki nowych uregulowań prawnych spowoduje pewne wyhamowanie nadwyżki finansowej.

Legnicka SSE i Wałbrzyska SSE, wraz z Łódzką SSE i Mielecką SSE, należą do grupy SSE posiadających lokalizacje, które w najbliższej przyszłości będą głównymi obszarami przyciągającymi inwestycje strefowe. Znajdują się one w dalszym ciągu w atrakcyjnych lokalizacjach, poprawiających się w miarę rozwoju infrastruktury.

Kamiennogórska SSE (wraz z Kostrzyńsko-Słubicką SSE, Krakowską SSE, Pomorską SSE, Słupską SSE, Starachowicką SSE, Suwalską SSE, Tarnobrzeską SSE i Warmińsko-Mazurską SSE) należą do grupy SSE, w której strefy mają dużą perspektywę rozwoju przed sobą. Świadczy o tym dynamika przyrostu wartości dodanej. Ich potencjał jest związany z lokalizacją, która w początkowej fazie rozwoju stref była zupełnie niedoceniana, a w następstwie rozwoju gospodarczego Polski zyskała na znaczeniu.

WYKRES 26. WARTOŚĆ NPV DLA POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTWO.

Źródło: Wykres 26 i 27 opracowanie na podstawie: Ocena efektywności funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce, Uniwersytet Łódzki – Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Łódź, maj 2014, pod kierownictwem dr hab. Radosława Pastusiaka, prof. UŁ

WYKRES 27. STRUKTURA WARTOŚCI NPV SSE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO [2000-2026].

¹⁷ Uniwersytet Łódzki – Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Łódź, maj 2014, pod kierownictwem dr hab. Radosława Pastusiaka, prof. UŁ

¹⁸ NPV – wartość bieżąca netto (ang. net present value, NPV) metoda oceny efektywności ekonomicznej inwestycji rzeczowej oraz wskaźnik wyznaczony w oparciu o tę metodę. Dzięki regule NPV można ocenić przepływy pieniężne związane z projektem (wymagają one porównania zaktualizowanej wartości przyszłych przychodów z dokonywanymi dzisiaj nakładami inwestycyjnymi), metoda polega na dyskontowaniu przyszłych strumieni pieniężnych do ich wartości obecnych.

4. SYSTEM ZACHĘT INWESTYCYJNYCH

Źródło: Specjalna Strefa Ekonomiczna Małej Przedsiębiorczości S.A.

4. System zachęt inwestycyjnych

Inwestorzy planujący realizację projektów biznesowych w Polsce mogą ubiegać się o pomoc publiczną. Do najważniejszych zachęt inwestycyjnych w formie pomocy publicznej w Polsce należą:

- zwolnienie z podatku dochodowego w Specjalnych Strefach Ekonomicznych,
- granty rządowe dla inwestycji o dużym znaczeniu dla gospodarki,
- zwolnienia z podatku od nieruchomości, udzielane na podstawie uchwał rad gmin,
- granty przyznawane z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,
- inne zachęty, w tym granty, pożyczki na preferencyjnych warunkach, dotacje na tworzenie miejsc pracy.

Pomoc regionalna

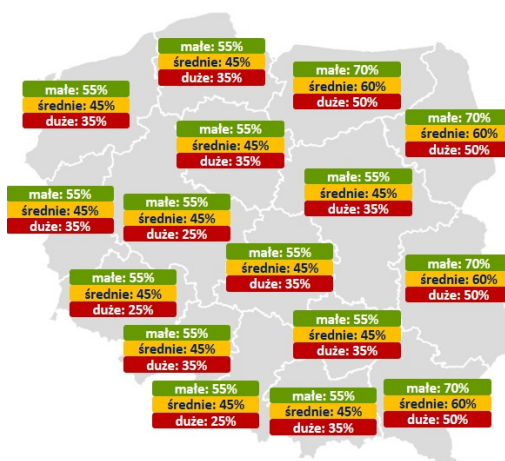
Pomoc regionalna zaliczana jest przez przepisy Unii Europejskiej do kategorii pomocy publicznej i przyznawana nowym projektom inwestycyjnym, które zakładają zakup rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych związanych z:

- założeniem nowego przedsiębiorstwa,
- ekspansją istniejącego przedsiębiorstwa,
- dywersyfikacją asortymentu produktów istniejącego przedsiębiorstwa,
- wprowadzeniem znaczących zmian w procesie produkcyjnym istniejącego przedsiębiorstwa.

Wartość pomocy regionalnej zależy od poziomu wydatków związanych z inwestycją¹⁹. Istnieje możliwość ubiegania się o pomoc zarówno na podstawie kosztów związanych z zatrudnieniem, jak i nakładów kapitałowych, jeżeli suma kosztów kwalifikowanych nie przekroczy maksymalnego poziomu pomocy możliwej do przyznania. Maksymalny poziom zachęt, jakie może otrzymać projekt inwestycyjny określa regionalna intensywność pomocy zdefiniowana w mapie pomocy regionalnej. Na Dolnym Śląsku w latach 2014-2020 wynosi ona 25%.

Wskaźnik intensywności pomocy regionalnej dla Dolnego Śląska w latach 2014–2020 wynosi 25%

RYSUNEK 19. MAPA POMOCY REGIONALNEJ W LATACH 2014-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji MRR

¹⁹ Wartość pomocy regionalnej wyliczana jest na podstawie nakładów kapitałowych poniesionych na projekt inwestycyjny lub dwuletniego kosztu zatrudnienia odpowiadającego stanowiskom stworzonym w ramach inwestycji (płace brutto i ubezpieczenie społeczne)

4.1. Specjalne Strefy Ekonomiczne

Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE) stanowią wyodrębnione administracyjnie obszary na terytorium Polski, które oferują możliwość zakładania nowych przedsiębiorstw lub realizacji nowych projektów inwestycyjnych na preferencyjnych zasadach. Zgodnie z obowiązującymi przepisami SSE w Polsce mają działać co najmniej do końca 2026 roku.

Specjalne Strefy Ekonomiczne zostały stworzone w celu:

- przyspieszenia rozwoju gospodarczego polskich regionów,
- rozwoju i wykorzystania nowych rozwiązań technicznych i technologicznych w gospodarce narodowej,
- zwiększenia konkurencyjności produktów i usług,
- zagospodarowania majątku poprzemysłowego i infrastruktury,
- tworzenia nowych miejsc pracy⁽²⁰⁾.

Specjalne Strefy Ekonomiczne przyspieszają rozwój gospodarczy polskich regionów, pomagają rozwijać nowe technologie, zwiększają konkurencyjność polskich produktów i usług, tworzą nowe miejsca pracy, a także pomagają utrzymywać istniejącą infrastrukturę.

Specjalne Strefy Ekonomiczne oferują wsparcie inwestorów w postaci:

- zwolnienia dochodu uzyskanego z działalności w SSE z podatku dochodowego (CIT lub PIT),
- uzbromionych nieruchomości inwestycyjnych w atrakcyjnych cenach,
- nieodpłatnego wsparcia formalnych procesów dotyczących inwestycji.

Działalność w ramach SSE skutkuje zwolnieniem otrzymanego z tej działalności dochodu przedsiębiorstwa z podatku dochodowego. Działanie to stanowi regionalną pomoc publiczną, która ma na celu przyspieszenie rozwoju gospodarczego najmniej rozwiniętych regionów Unii Europejskiej poprzez wspieranie nowych inwestycji oraz powiązanego z nimi tworzenia nowych miejsc pracy.

Zakwalifikowanie się planowanej inwestycji do pomocy publicznej, otrzymywanej w związku z działalnością w SSE obejmuje konieczność spełnienia warunków takich jak:

- założenie nowego przedsiębiorstwa lub ekspansja istniejącego lub
- dywersyfikacja produktów danego przedsiębiorstwa przez wprowadzenie nowego produktu lub
- kompleksowa restrukturyzacja procesu produkcyjnego przedsiębiorstwa.

Maksymalna wartość dostępnego dla inwestora zwolnienia z podatku dochodowego ustalana jest na podstawie wzoru:

$$\text{Koszty kwalifikowane} \times \text{poziom dopuszczalnej pomocy regionalnej (Dolny Śląsk 25\%)} \\ = \text{maksymalna wartość zwolnień podatkowych}$$

Koszty związane z inwestycją w SSE, które mogą być uznane za uzasadniające otrzymanie pomocy publicznej, można podzielić na dwie kategorie:

- koszty związane z nabyciem aktywów oraz
- koszty związane z zatrudnieniem nowych pracowników.

Inwestor może wybrać, które wydatki powinny być wspomagane środkami pochodzącymi z pomocy publicznej. Możliwe jest łączenie dwóch typów kosztów, jeśli całkowita ich wartość nie przekroczy maksymalnego poziomu wsparcia publicznego w danym regionie. Natomiast

²⁰ <http://www.paiz.gov.pl>

minimalna wartość nowej inwestycji, która umożliwia skorzystanie z pomocy publicznej w SSE wynosi 100 tys. euro.

Wydatki na dokonywane w SSE inwestycje możliwe do objęcia pomocą publiczną stanowią koszty związane z realizacją projektu poniesione na obszarze SSE podczas okresu obowiązywania zezwolenia i zaliczyć można do nich m.in. nabycie:

- gruntu lub prawa do użytkowania wieczystego,
- środków trwałych, pod warunkiem zaliczenia ich do składników majątku inwestora lub rozbudowę lub unowocześnienie istniejących środków trwałych,
- wartości niematerialnych i prawnych związanych z transferem technologii przez pozyskiwanie praw patentowych, licencji, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej.

Natomiast koszty związane z zatrudnieniem nowych pracowników obejmują dwuletnią pensję brutto powiększoną o obowiązkowe świadczenia związane z zatrudnieniem.

Ponadto inwestor, któremu przyznano pomoc publiczną:

- nie może przekazać w żadnej formie praw własności do nabytych aktywów, aby zrealizować inwestycję w ciągu 5 lat od umieszczenia aktywów w księgach rachunkowych,
- musi utrzymywać działalność przez co najmniej 5 lat,
- jest zobowiązany utrzymać miejsca pracy przez co najmniej 5 lat od ich utworzenia.

W przypadku małych i średnich przedsiębiorstw okres czasu w odniesieniu do powyższych warunków skrócony został do 3 lat.

4.2. Granty rządowe

Granty rządowe przyznawane są na podstawie Programu wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej na lata 2011-2020⁽²¹⁾. Program ten stanowi system, w ramach którego inwestorzy realizujący nowe inwestycje mogą otrzymać wsparcie finansowe na realizację planowanych projektów, które przyznawane jest w formie dotacji na podstawie dwustronnej umowy zawartej pomiędzy Ministrem Gospodarki a inwestorem. Umowa reguluje szczegółowo warunki wypłaty dotacji przy zachowaniu zasady, że dotacja jest wypłacana proporcjonalnie do stopnia realizacji zobowiązań.

Program jest przeznaczony przede wszystkim dla przedsiębiorców planujących inwestycje w sektorach priorytetowych dla polskiej gospodarki, takich jak:

- sektor motoryzacyjny,
- sektor elektroniczny oraz produkcji sprzętu AGD,
- sektor lotniczy,
- sektor biotechnologii,
- sektor rolno-spożywczy,
- sektor nowoczesnych usług,
- działalność badawczo-rozwojowa (B+R).

W Unii Europejskiej granty rządowe jako wsparcie ad hoc są sklasyfikowane jako pomoc publiczna i muszą być zaakceptowane przez Komisję Europejską, chyba że są jedynie uzupełnieniem regionalnej pomocy inwestycyjnej (takiej jak zwolnienia z podatków w Specjalnych Strefach Ekonomicznych), która nie przekracza poziomu dopuszczalnej pomocy dla danej inwestycji określonej w mapie pomocy regionalnej.

O wsparcie mogą wnioskować przedsiębiorcy planujący inwestycje produkcyjne w innych sektorach, o minimalnych kosztach kwalifikowanych 750 mln zł i tworzące co najmniej 200 nowych miejsc

²¹ przyjętego przez Radę Ministrów w dniu 5 lipca 2011 r.

pracy, lub o minimalnych kosztach kwalifikowanych 500 mln zł i tworzące co najmniej 500 nowych miejsc pracy (tzw. znaczące inwestycje). Program wspiera jednak tylko inwestycje, które bez pomocy nie byłyby zrealizowane w Polsce.

Program przewiduje wsparcie inwestycji z dwóch tytułów kosztów: tworzenia nowych miejsc pracy (grant na zatrudnienie) oraz kwalifikowanych środków nowej inwestycji (grant inwestycyjny). Zakres pomocy przyznanej w ramach grantu rządowego na koszty zatrudnienia zależy od typu inwestycji. W przypadku projektów produkcyjnych bierze się pod uwagę następujące czynniki: liczba stworzonych miejsc pracy, udział pracowników z wyższym wykształceniem, lokalizacja planowanej inwestycji, koszty projektu, sektor i atrakcyjność rynkowa produkowanych dóbr.

Projektom zorientowanym usługowo granty przyznawane są na podstawie czynników takich jak liczba stworzonych miejsc pracy, udział pracowników z wyższym wykształceniem, lokalizacja planowanej inwestycji i stopień skomplikowania świadczonych usług.

Tabela 8. Wsparcie z tytułu kosztów tworzenia nowych miejsc pracy (grant na zatrudnienie).

SEKTOR	NOWE MIEJSCA PRACY	ORAZ	KOSZTY KWALIFIKOWANE NOWEJ INWESTYCJI [MLN PLN]	WYSOKOŚĆ WSPARCIA NA JEDNO MIEJSCE PRACY [PLN]
Produkcja ⁽⁴⁾ : motoryzacja, biotechnologia, elektronika z AGD, lotniczy, rolno-spożywczy	250		40 mln PLN	od 3 200 do 15 600
BSS	250		1,5 mln PLN ⁽⁵⁾	
B+R	35		1 mln PLN	
Inwestycje znaczące w innych sektorach produkcyjnych	200 lub 500		750 mln PLN lub 500 mln PLN	

Źródło: PALiZ

Kwota wsparcia uzależniona jest od oceny projektu. W zależności od liczby punktów, jakie otrzyma projekt wsparcie waha się od 3 200 do 15 600 zł na jedno miejsce pracy.

W przypadku nowych inwestycji granty rządowe zależą od liczby wykreowanych miejsc pracy, wydatków inwestycyjnych na jednego pracownika i lokalizacji inwestycji. Kwota dotacji uzależniona jest od oceny projektu. W zależności od liczby punktów, jakie otrzyma projekt, wsparcie waha się od 2 do nawet 7,5% wartości nakładów inwestycyjnych.

Tabela 9. Wsparcie z tytułu kosztów kwalifikowanych nowej inwestycji (grant inwestycyjny).

SEKTOR	NOWE MIEJSCA PRACY	ORAZ	KOSZTY KWALIFIKOWANE NOWEJ INWESTYCJI [MLN PLN]	WYSOKOŚĆ WSPARCIA [% KOSZTÓW KWALIFIKOWANYCH]
Produkcja : motoryzacja, biotechnologia, elektronika z AGD, lotniczy, rolno-spożywczy	50		160 mln PLN	od 1,5% do 7,5% kosztów kwalifikowanych
Inwestycje znaczące	200 lub 500		750 mln PLN lub 500 mln PLN	
B+R	35		10 mln PLN ⁹	do 10% kosztów kwalifikowanych

Źródło: PALiZ

²² wsparcie nie jest przyznawane inwestycjom lokowanym w powiecie, gdzie stopa bezrobocia jest niższa niż 75% średniej krajowej

²³ bez uwzględnienia kosztu wynajmu powierzchni biurowej

4.3. Zwolnienie z podatku od nieruchomości

Zwolnienie z podatku od nieruchomości i opłat lokalnych jest jedną z podstawowych zachęt inwestycyjnych dostępnych dla przedsiębiorców w gminach.

Przedmiotem opodatkowania podatkiem od nieruchomości są w Polsce następujące aktywa: grunty, budynki i ich części oraz budowle i ich części związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Stawki podatków od nieruchomości są ustalane indywidualnie przez każdą gminę i mogą różnić się pomiędzy terenami inwestycyjnymi położonymi pomiędzy gminami. Przepisy prawa krajowego określają maksymalny pułap stawek podatków od nieruchomości w następujących kwotach:

KATEGORIA	MAKSYMALNA DOZWOLONA STAWKA PODATKU
grunt przemysłowy/komercyjny	0,89 zł / m ² rocznie
budynek przemysłowy/komercyjny	23,03 zł / m ² rocznie
budowle (drogi wewnętrzne, infrastruktura)	2% wartości początkowej aktywów rocznie

Gminy mogą ustanowić podatek od nieruchomości na niższym poziomie niż wskazany powyżej i przyjąć uchwały uwzględniające zwolnienia z podatku od nieruchomości dla nowych inwestycji w formie pomocy:

- publicznej – rada gminy przyjmuje uchwałę o zwolnieniach z podatku od nieruchomości w ramach pomocy regionalnej (uchwała zgłaszana Komisji Europejskiej),
- de minimis – gmina podejmuje uchwałę (uchwała nie jest zgłaszana do Komisji Europejskiej) określając warunki, na podstawie których inwestorzy mogą ubiegać się o pomoc de minimis w formie zwolnienia z podatku od nieruchomości (maksymalna wartość zwolnienia z podatku nie może przekroczyć 200 000 euro brutto w ciągu trzech kolejnych lat podatkowych).

Każda gmina może przyjąć tylko jedną z powyższych metod. Pomoc de minimis jest bardziej popularna ze względu na łatwiejsze zastosowanie i niższą wartość.

4.4. Fundusze Unijne

Polska jest obecnie największym beneficjentem Funduszy Unii Europejskiej, a krajowi i zagraniczni inwestorzy planujący rozpocząć lub rozszerzyć swoją działalność mogą liczyć na wiele możliwości wsparcia ze środków Unii Europejskiej w ramach dotacji lub innych form wsparcia, takich jak np. pożyczki preferencyjne. Dotacje są przyznawane konkretnym projektom inwestycyjnym na zasadzie konkursów lub innych procedur kwalifikacyjnych (zależnych od formy pomocy). Subsydia z funduszy Unii Europejskiej podlegają ogólnym ograniczeniom wartości pomocy jaką może uzyskać przedsiębiorstwo.

W perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020 Polska otrzymała z budżetu polityki spójności kwotę 82,5 mld euro, które zostaną przeznaczone m.in. na badania naukowe, rozwój infrastruktury i przedsiębiorczości, cyfryzację kraju oraz aktywizację zawodową.

Część z dostępnej puli środków z budżetu unijnego została przeznaczona na Krajowe Programy Operacyjne wskazane w tabeli z boku. Każdy z poniższych programów ma swoje własne priorytety pomocy i plany dystrybucji funduszy.

PROGRAM	PRZEZNACZONE FUNDUSZE W LATACH 2014-2020 [MLD EURO]
Infrastruktura i Środowisko	27,41
Inteligentny Rozwój	8,61
Wiedza Edukacja Rozwój	4,69
Polska Cyfrowa	2,17
Polska Wschodnia	2
Pomoc Techniczna	0,7

4.5. Inne formy wsparcia

Oprócz ogólnych programów zachęt, które zostały opisane powyżej, dla projektów inwestycyjnych można także pozyskać wsparcie w innych formach, w tym między innymi:

- dotacje na badania i rozwój,
- dotacje na szkolenia,
- granty i dotacje dla nowo stworzonych miejsc pracy,
- granty i dotacje z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z Funduszu Szwajcarskiego i Norweskiego,
- dotacje na ochronę środowiska i preferencyjne pożyczki z krajowych źródeł (gospodarka odpadami, wydajność energetyczna),
- zachęty podatkowe dla działalności badawczo-rozwojowej,
- preferencyjne kredyty na zakup lub wdrożenie innowacyjnych technologii – tzw. kredyt technologiczny.

5. WSPARCIE INSTYTUCJONALNE INWESTORÓW I PRZEDSIĘBIORCÓW NA DOLNYM ŚLĄSKU

5. Wsparcie instytucjonalne inwestorów i przedsiębiorców na Dolnym Śląsku

5.1. Instytucje otoczenia biznesu

Rozwój instytucji otoczenia biznesu w regionie stanowi ważny czynnik jego atrakcyjności inwestycyjnej. Szczególnie istotną rolę odgrywają instytucje wspierające przedsiębiorczość, rozwiązania proinwestycyjne, komercjalizacje badań naukowych i innowacyjność przedsiębiorstw. Do instytucji okołobiznesowych w województwie, które mają wpływ na rozwój gospodarczy regionu zaliczyć należy m.in.:

■ **Parki technologiczne, naukowo-badawcze, przemysłowe:**

- Data Techno Park,
- Dolnośląski Park Innowacji i Nauki,
- Dolnośląski Park Technologiczny „T-Park”,
- Legnicki Park Technologiczny LETIA S.A.,
- Wrocławski Park Technologiczny S.A.,
- Wrocławski Park Przemysłowy.

■ **Centra transferu technologii:**

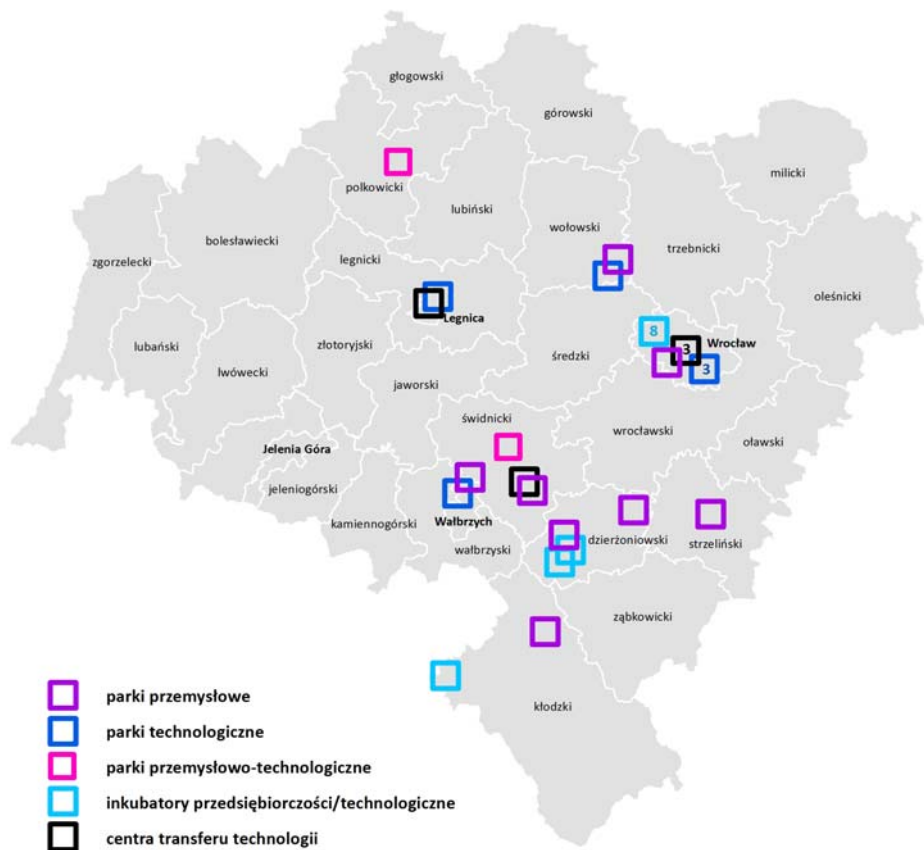
- Wrocławskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Wrocławskiej,
- Ośrodek Transferu Wiedzy i Technologii Uniwersytetu Wrocławskiego,
- Ośrodek Innowacji NOT w Legnicy, we Wrocławiu, w Świdnicy,
- Medyczne Centrum Transferu Technologii,
- Wrocławskie Centrum Badań EIT+ Sp. z o.o.

■ **Inkubatory przedsiębiorczości:**

- Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Uniwersytetu Wrocławskiego,
- Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Politechniki Wrocławskiej,
- Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu,
- Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu,
- Centrum Wspierania Przedsiębiorczości,
- Dolnośląski Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Wrocławskim Parku Technologicznym S.A.,
- Inkubator Technologiczny - Dolnośląski Park Innowacji i Nauki S.A.,
- Inkubator Przedsiębiorczości DAWG sp. z o.o.,
- Inkubator Przedsiębiorczości i Technologii WPT,

■ **Agencje rozwoju regionalnego:**

- Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej,
- Agencja Rozwoju Regionalnego AGROREG S.A. w Nowej Rudzie,
- Agencja Rozwoju Regionalnego ARLEG S.A. w Legnicy,
- Convention Bureau–Wrocław,
- Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. Szczawno Zdrój,
- Dolnośląska Agencja Współpracy Gospodarczej we Wrocławiu,
- Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Jeleniej Górze,
- Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

Źródło: opracowanie własne

- Izby gospodarcze:

- Dolnośląska Izba Rzemieślnicza i Małej Przedsiębiorczości we Wrocławiu,
- Izba Przemysłowo-Handlowa w Legnicy,
- Sudecka Izba Przemysłowo-Handlowa w Świdnicy,
- Dolnośląska Izba Gospodarcza we Wrocławiu,
- Zachodnia Izba Gospodarcza we Wrocław,
- Dolnośląska Izba Turystyki we Wrocławiu,
- Izba Rzemieślnicza i Małej Przedsiębiorczości w Świdnicy.

- **Instytucje finansowe (fundusze poręczeniowe, gwarancyjne i pożyczkowe):**

- Dolnośląski Fundusz Gospodarczy Sp. z o.o.,
- Fundusz Poręczeń Kredytowych Powiatu Dzierżoniowskiego Sp. z o.o.,
- Fundusz Pożyczkowy - Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.,
- Subregionalny Fundusz Pożyczkowy DOLNY ŚLĄSK - Polska Fundacja Przedsiębiorczości,
- Sudeckie Stowarzyszenie Inicjatyw Gospodarczych,
- Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych S.A.,
- Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. w Jeleniej Górze.

■ **Stowarzyszenia (w tym centra biznesu):**

- Związek Pracodawców POLSKA MIEDŹ S.A. w Lubinie,
- Fundacja „Wałbrzych 2000” w Wałbrzychu,
- Bolesławieckie Towarzystwo Gospodarcze w Bolesławcu,
- Regionalny Związek Pracodawców w Bolesławcu,

- Stowarzyszenie Rozwoju Przedsiębiorczości we Wrocławiu,
- Stowarzyszenie na Rzecz Promocji Dolnego Śląska we Wrocławiu,
- Związek Pracodawców Dolnego Śląska we Wrocławiu,
- Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Centrum Dolnośląskie,
- Łoża Dolnośląska BCC (oddział wrocławski).

5.2. Instrumenty wsparcia inwestorów zagranicznych

Centrum Obsługi Inwestora (COI)

Centrum Obsługi Inwestora stanowi jednostkę informacyjną działającą w ramach ogólnopolskiej sieci regionalnych Centrów Obsługi Inwestora – Partnerów Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. (PALiIZ). COI w województwie dolnośląskim zostało utworzone we współpracy z Marszałkiem Województwa Dolnośląskiego, który jest statutowo odpowiedzialny za promocję województwa i funkcjonuje w strukturach organizacyjnych w regionie w ramach Dolnośląskiej Agencji Współpracy Gospodarczej Sp. z o.o.

Głównym celem działania COI jest zapewnienie kompleksowej obsługi inwestorów na poziomie województwa i dostarczenie zainteresowanym inwestorom zagranicznym informacji o regionie. Do głównych informacji, którymi inwestorzy są zainteresowani należy zaliczyć informacje m.in. o:

- potencjale gospodarczym regionu i jego bieżącej sytuacji gospodarczej,
- zasadach prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce i w województwie,
- instrumentach wspierających rozwój przedsiębiorczości,
- zachętach inwestycyjnych na poziomie regionu i kraju,
- instytucjach oferujących instrumenty pomocowe,
- dostępnych lokalizacjach pod inwestycje,
- podmiotach gospodarczych w regionie poszukujących partnera biznesowego,
- potencjalnych poddostawcach.

Centrum współpracuje z PALiIZ przy obsłudze projektów inwestycyjnych oraz prowadzi obsługę inwestorów zgłaszających się do niego bezpośrednio. Dodatkowo COI jest inicjatorem kontaktów pomiędzy przedsiębiorcami i podmiotami wspierającymi rozwój w regionie, promuje za granicą oferty inwestycyjne poszczególnych gmin, współpracuje z zagranicą przygotowując i obsługując misje gospodarcze, zewnętrzne i wewnętrzne.

Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów (COIE)

COI na Dolnym Śląsku ewoluowało stając się centrami obsługi inwestora zagranicznego i eksportera rozszerzając spektrum działania na rodzime firmy eksportowe lub chcące prowadzić działalność związaną z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi. Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów jest jednostką, w której świadczone są usługi i pomoc dla inwestorów zagranicznych, reprezentujących obszar bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) i rodzimych przedsiębiorstw zainteresowanych eksportem. COIE stanowił program systemowy Ministerstwa Gospodarki prowadzony dzięki wsparciu funduszy europejskich, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Do głównych zadań COIE należy zaliczyć:

- zwiększenie poziomu inwestycji zagranicznych w Polsce, poprzez ułatwienie potencjalnym inwestorom zagranicznym dostępu do informacji o warunkach podejmowania działalności gospodarczej w Polsce i instrumentach wsparcia rozwoju przedsiębiorczości, w tym zachętach inwestycyjnych,
- wzrost poziomu umiędzynarodowienia polskich firm poprzez ułatwienie przedsiębiorcom, a także organizacjom zrzeszającym przedsiębiorców, dostępu do kompleksowych, wysokiej jakości

i nieodpłatnych usług informacyjnych w zakresie niezbędnym do planowania, organizowania i realizacji eksportu lub inwestycji poza granicami Polski.

Eksporterzy mogą pozyskać pomoc związaną z:

- identyfikacją rynku dla danego typu produktu/usługi lub inwestycji zagranicznej poza granicami Polski,
- poszukiwaniem partnerów gospodarczych w eksporcie,
- realizacją inwestycji zagranicznej,
- pozyskiwaniem i udostępnianiem zagranicznych raportów, analiz, badań rynkowych, opracowań, informacji administracyjno-prawnych, finansowych, o bezpieczeństwie obrotu i inwestycji,
- pozyskiwaniem i udostępnianiem informacji w zakresie obowiązujących metod rozliczeń międzynarodowych, zwyczajów handlowych i technik finansowania transakcji eksportowych,
- pozyskiwaniem i przekazywaniem informacji o formach działań marketingowych i promocyjnych w umiędzynaradawianiu działalności przedsiębiorstwa,
- udostępnianiem informacji o procedurach i instytucjach pośredniczących w pozyskiwaniu środków na finansowanie działalności eksportowej i inwestycji za granicą z programów pomocowych Unii Europejskiej – krajowych i regionalnych oraz ze środków budżetowych,
- informowaniem i rekomendowaniem wykorzystania aktywnych instrumentów wsparcia eksportu w obszarze finansowym, usługowym, instytucjonalnym,
- informowaniem o ośrodkach wspierania handlu międzynarodowego w kraju i za granicą: agencji rządowych, izb gospodarczych,
- przygotowaniem obsługi misji gospodarczych.

5.3. Uczelnie wyższe

Dolny Śląsk jest jednym z największych w Polsce centrów edukacyjnych i na jego terenie działa 38 szkół wyższych.

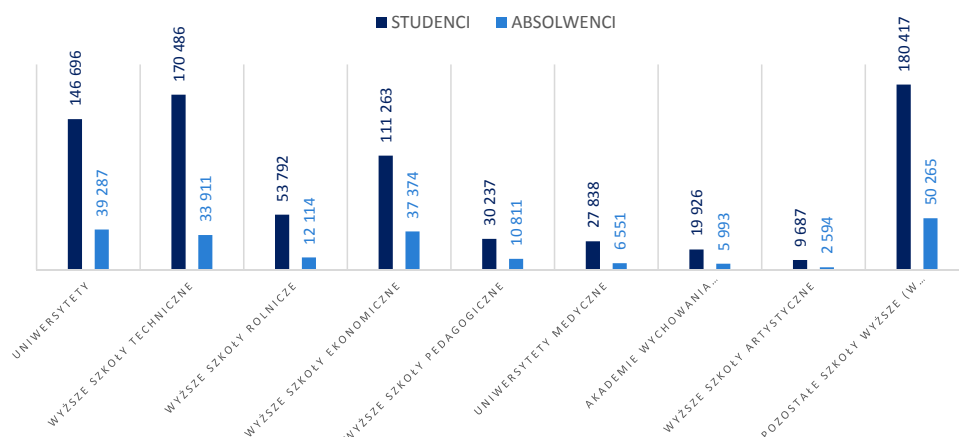
Uczelnie wyższe odpowiadając na zapotrzebowanie rynku pracy zarówno lokalnego jak i ogólnopolskiego rozszerzają swoją ofertę, wprowadzając nowe kierunki kształcenia i specjalizacje zawodowe. Według raportu przygotowanego przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w województwie dolnośląskim 4 wydziały uczelni wyższych otrzymały najwyższą kategorię naukową A+, są to Wydział elektroniki Mikrosystemów i Fotoniki Politechniki Wrocławskiej, Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych, a także Wydział Biotechnologii Uniwersytetu Wrocławskiego:

- kategoria A – 24 wydziały,
- kategoria B – 30 wydziałów,
- kategoria C – 4 wydziały.

Główne kierunki kształcenia na dolnośląskich uczelniach wyższych:

- **Uniwersytet Wrocławski:** biologia, biotechnologia, chemia, ekonomia, fizyka, geologia, IT, matematyka, ochrona środowiska, prawo, psychologia, socjologia, filologia (angielska, romańska, germańska)
- **Politechnika Wrocławska:** automatyka i robotyka, mechanika, biotechnologia, budownictwo, elektronika i telekomunikacja, elektronika, fizyka, górnictwo i geologia, IT, chemia, inżynieria materiałowa, mechanika i budowa maszyn, technologie chemiczne
- **Uniwersytet Ekonomiczny:** ekonomia, finanse i bankowość, zarządzanie przestrzenią, IT oraz ekonometria, zarządzanie i inżynieria produkcji, marketing i zarządzanie
- **Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu:** biologia, biotechnologia, geodezja i kartografia, inżynieria środowiska, rolnictwo, rybołówstwo, rolnictwo i leśnictwo, technologia żywienia, weterynaria, hodowla zwierząt

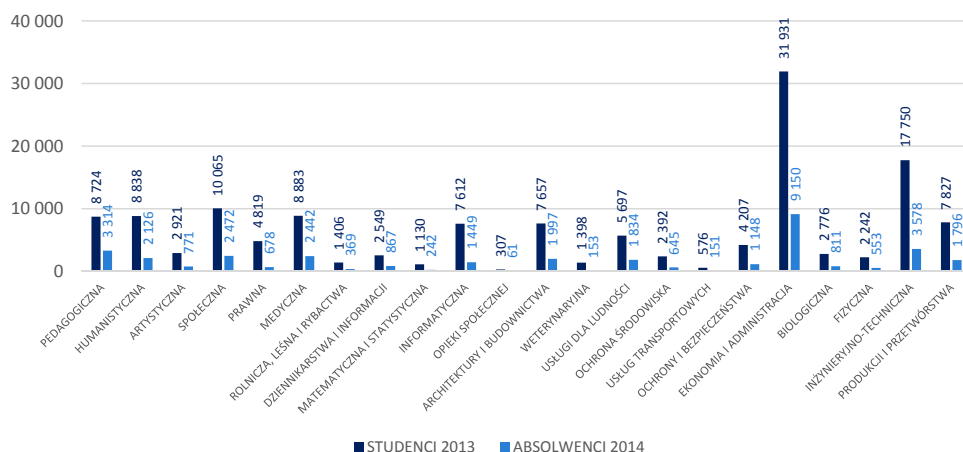
WYKRES 28. STUDENCI I ABSOLWENCI NA DOLNYM ŚLĄSKU WEDŁUG RODZAJU SZKOŁY WYŻSZEJ [2014].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

- **Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu:** wychowanie fizyczne, fizjoterapia, sport, turystyka i rekreacja
- **Akademia Medyczna we Wrocławiu:** lekarski, lekarsko-dentystyczny, farmaceutyczny, analityki medycznej, pielęgniarstwo, fizjoterapia, położnictwo, zdrowie publiczne
- **Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu:** architektura wnętrz, wzornictwo
- **Międzynarodowa Wyższa Szkoła Logistyki i Transportu we Wrocławiu:** budownictwo, transport, logistyka, gospodarka przestrzenna,
- **Wyższa Szkoła Handlowa:** zarządzanie i marketing, informatyka i ekonometria, europeistyka, turystyka i rekreacja
- **Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu:** filologia angielska, finanse i rachunkowość, logistyka, politologia, prawo w biznesie, turystyka i rekreacja, zarządzanie.
- **Wyższa Szkoła Humanistyczna:** geodezja i kartografia, politologia, stosunki międzynarodowe, gospodarka przestrzenna, fizjoterapia, architektura wnętrz, budownictwo, filologia
- **Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Legnicy:** administracja, informatyka, zarządzanie i inżynieria produkcji, politologia, turystyka i rekreacja, zarządzanie i marketing
- **Dolnośląska Szkoła Wyższa Edukacji Towarzystwo Wiedzy Powszechnej we Wrocławiu:** pedagogika, pedagogika specjalna, stosunki międzynarodowe
- **Uniwersytet SWPS:** grafika, dziennikarstwo, psychologia, komunikacja, kreowanie mediów

WYKRES 29. LICZBA STUDENTÓW I ABSOLWENTÓW NA DOLNYM ŚLĄSKU WG KIERUNKÓW [2013, 2014].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

5.4. Klastry

Klaster stanowi geograficzne skupisko wyspecjalizowanych podmiotów połączonych intensywnymi interakcjami, działającymi w pokrewnych lub komplementarnych branżach, jednocześnie współdziałających i konkurujących ze sobą, w tym w szczególności: przedsiębiorstw, organizacji badawczych, instytucji otoczenia biznesu, podmiotów publicznych.

Klaster charakteryzuje się co najmniej następującymi cechami:

- zaangażowaniem podmiotów reprezentujących: przedsiębiorstwa, organizacje badawcze oraz administrację,
- wysokim poziomem interakcji pomiędzy zaangażowanymi podmiotami,
- koncentracją wokół dominującej/pokrewnej branży,
- koncentracją geograficzną i świadomością terytorialnej tożsamości klastra,
- sformalizowaną współpracą/podpisaną umową lub porozumieniem klastra,
- obecnością wskazanego podmiotu pełniącego funkcję koordynatora.⁽²⁴⁾

Na terenie Dolnego Śląska klastry prowadzą działalność między innymi w takich branżach jak:

- biotechnologia,
- energii ze źródeł odnawialnych,
- motoryzacja,
- ochrona zdrowia,
- produkcja artykułów gospodarstwa domowego,
- produkcja ceramiki,
- technologie ICT,
- przemysł drzewny,
- przemysł metalowy.

Potencjał powstawania inicjatyw klastrowych w regionie jest w zasadzie nieograniczony – nie ma branży, w której powiązania kooperacyjne nie dawałaby wzajemnych korzyści. W województwie funkcjonują obecnie m.in. takie sieci współpracy w branżach przemysłowych i nowoczesnych jak:

- **Ceramika Bolesławiecka** – klaster łączący tradycyjną dla okolic Bolesławca produkcję ceramiki z działaniami na rzecz rozwoju turystycznego,
- **Dolnośląski Klaster Ekoenergetyczny EEI** – działania w obszarze odnawialnych źródeł energii (www.klaster-eei.pl),
- **Dolnośląski Klaster Energii Odnawialnej** – działania w dziedzinie energii odnawialnej i ochrony środowiska (www.dkeo.pl),
- **Dolnośląski Klaster „e-zdrowie”** – realizuje działania na rzecz utworzenia sieci telemedycznej oraz informatyzacji ośrodków zdrowia (www.klaster-ezdrowie.pl),

RYSUNEK 21. KLASTRY W POLSCE.

Źródło: <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index.html>

²⁴ www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index.html

- **Dolnośląski Klaster Metalowy** – grupa przedsiębiorstw z branży metalowej współpracująca na różnych płaszczyznach, wspomagana przez jednostki naukowo-badawcze i instytucje otoczenia biznesu (www.dkm.arleg.eu),
- **Dolnośląski Klaster Nanotechnologii** – działający w skali krajowej w obszarze nanotechnologii (www.nanodolnyslask.pl),
- **Dolnośląski Klaster Surowcowy** – powołany na rzecz racjonalnego gospodarowania surowcami na Dolnym Śląsku (www.cuprum.wroc.pl),
- **Dolnośląski Klaster Technologii Fotonicznych** – współpraca podmiotów gospodarczych i badawczych na rzecz rozwijania technologii i opracowywania materiałów dla fotoniki (www.dktf.eitplus.pl),
- **Dolnośląski Klaster Turystyki** – współpraca podmiotów z sektora MŚP i NGO głównie z branży hotelarsko-turystycznej, www.turystykadolnyslask.pl
- **Grupa Kooperacyjna Przedsiębiorców MTD** – klaster skupiający branże tradycyjne (drzewna, metalowa, tworzywa sztuczne), (www.turystykadolnyslask.pl),
- **Innowacyjny Klaster Generacji i Użytkowania Energii w Mega i Nano Skali** – klaster z branży energetycznej, zajmujący się odnawialnymi źródłami energii i jej wykorzystaniem (www.klaster-energia.wroc.pl),
- **Klaster AGD** – (niesformalizowany) obejmujący współpracę dużych producentów AGD posiadających swoje zakłady na Dolnym Śląsku: Electrolux, Whirlpool i LG Electronics,
- **Klaster Energia Mega Nano** – działania w zakresie odnawialnych źródeł energii i racjonalizacji jej wykorzystania,
- **Klaster ICT** – Wspólnota Wiedzy i Innowacji w Zakresie Technik Informacyjnych i Komunikacyjnych – inicjatywa firm informatycznych i telekomunikacyjnych na rzecz opracowania i wdrażania nowatorskich produktów i usług (www.ict-cluster.wroc.pl),
- **Klaster Innowacyjny „Dla Zdrowia – Sudety”** – platforma współpracy podmiotów gospodarczych, organizacji i uczelni wyższych w obszarze usług zdrowia i leczenia uzdrowiskowego, turystyki oraz edukacji (www.dlazdrowia-sudety.pl)
- **Klaster Innowacyjnych Technologii w Wytwarzaniu (KIT)** – ideą jest wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw działających w branży wytwórczej (www.cinnomatech.pl),
- **Klaster motoryzacyjny** – (nieformalny) łączący firmy motoryzacyjne (koncerny takie jak Toyota, Volvo, Volkswagen, Bosch, Faurecia, WABCO oraz mniejsze podmioty),
- **Klaster NutriBio-Med** – łączy medycynę i przemysł spożywczy opracowując technologie wytwarzania suplementów diety oraz zdrowej żywności (www.nutribiomed.pl),
- **Klaster Przemysłowy LG** – klaster koncentryczny stworzony wokół fabryki LG Electronics (branża RTV i AGD) przez koreański koncern i firmy z nim kooperujące,
- **Klaster Wytwórców Regionalnych** – Sudecki Inkubator Przedsiębiorczości wspierający przedsiębiorców i działania na rzecz rozwoju regionu, (www.inkubatorsudecki.pl/31/Klaster_wytworcow_regionalnych),
- **Klaster Led Lighting** – zrzesza firmy rozwijające najnowsze technologie alternatywne do tradycyjnych źródeł oświetlenia,
- **Polski Klaster Biotechnologiczny** – współpraca w ramach grupy przedsiębiorstw, ośrodków naukowo-badawczych i stowarzyszeń branżowych w celu komercjalizacji najnowszych osiągnięć naukowych, wykorzystujących lecznicze właściwości naturalnego lnu (www.pkblinum.pl),
- **SIDE CLUSTER** – celem działania jest racjonalne gospodarowanie drewnem, promowanie drewna, jako materiału budowlanego oraz obniżenie energochłonności domów (www.side-cluster.pl).

W województwie dolnośląskim podstawowym instrumentem wspierającym rozwój klastrów jest **Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 (RPO)**.

W jego ramach w 1. Osi priorytetowej: Przedsiębiorstwa i Innowacje – Wzrost konkurencyjności i rozwój gospodarki regionu w oparciu o badania i rozwój, innowacje oraz nowe rozwiązania dla przedsiębiorstw – wyodrębniono środki mające wspierać powiązania kooperacyjne.

Działanie pierwsze zostało podzielone na pięć poddziałań i w ramach poddziałania: 1.2.B Dotacje na doradztwo dla przedsiębiorstw w zakresie B+R i innowacyjności można uzyskać wsparcie na projekty mające na celu ułatwianie nawiązywania współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a podmiotami z sektora B+R, w szczególności poprzez tworzenie i rozwój regionalnych sieci współpracy, regionalnych bloków kompetencji, klastrów innowacyjnych.

RPO WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2014-2020	
Oś priorytetowa	1. Przedsiębiorstwa i innowacje
Fundusz	EFRR
Wsparcie UE [euro]	130 703 787
Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	5,8%
Priorytet inwestycyjny	1.2. Innowacyjne przedsiębiorstwa (PI 1.b)
Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego	Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw
Odpowiadający priorytet Inwestycyjny wg Rozporządzenia UE	Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu (PI 1.b).

W ramach Programu Wsparcia Klastrow Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego wspiera rozwój klastrów w województwie dolnośląskim oraz wzmacnia ich pozycję konkurencyjną na rynku.

Dofinansowanie publiczne działalności klastrów musi wiązać się z wyraźnymi wymogami wobec efektów ich działania. Wsparcie ma bowiem umożliwić dorównanie przez inicjatywy mniejszych firm efektom funkcjonowania klastrów opartych na kapitale wielkich koncernów. Realizacja strategii odbywa się przy wykorzystaniu wskazanych przez Komisję Europejską kluczowych narzędzi innowacyjnego rozwoju regionów, którymi są:

- klastry innowacyjne,
- nowe instrumenty inżynierii finansowej,
- rozwój postaw przedsiębiorczości i umiejętności w zakresie komercjalizacji wiedzy,
- zamówienia publiczne oraz
- regionalna infrastruktura badawcza i ośrodki kompetencji oparte o wielodyscyplinarne zespoły badawcze.

Powiązania kooperacyjne w formie klastrów stanowią dla dolnośląskich firm szansę na generowanie oraz wdrażanie nowych rozwiązań technologicznych czy organizacyjnych w sposób bardziej efektywny (niższym kosztem lub w szerszym zakresie) niż ma to miejsce w odniesieniu do samodzielnego opracowywania i wdrażania nowych rozwiązań.

PODSUMOWANIE

Dogodna lokalizacja, rozwinięta infrastruktura transportowa, bogactwo surowców naturalnych i otwarcie na inwestorów sprawiają, że Dolny Śląsk jest jednym z najatrakcyjniejszych i najdynamiczniej rozwijających się regionów w Polsce.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) uznawane są za jeden z istotniejszych czynników wzrostu gospodarczego w województwie. Ich obecność wpływa na poprawę sytuacji na regionalnym i lokalnym rynku pracy, a swoją specyfiką wiążą one elementy takie jak: kapitał finansowy i, co szczególnie istotne dla rozwoju gospodarki przyjmującej, także m.in.: wiedzę, umiejętności i know-how, technologie, wzorce organizacyjne i marketingowe. Do najczęściej wskazywanych efektów napływu BIZ w gospodarce regionalnej zaliczyć należy:

- bezpośredni udział BIZ w gospodarce, zmiana struktury gospodarczej, profili produkcyjnych i na rynku pracy,
- powiązania z handlem międzynarodowym, w tym rozwój eksportu oraz importu,
- zmiany w obszarze konkurencji,
- efekty rozlewania w dziedzinie technologii i inne efekty zewnętrzne.

Na terenie Dolnego Śląska aktywnych jest około 5,5 tysiąca przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym. Inwestorzy zagraniczni na swoją siedzibę najchętniej wybierają stolicę Dolnego Śląska i jego sąsiedztwo – we Wrocławiu, powiecie wrocławskim i świdnickim działalność prowadzi ponad połowa z nich. Inwestorzy chętnie wybierają również Jelenią Górę i powiat jeleniogórski oraz powiat kłodzki, zgorzelecki i Legnicę.

Wśród przedsiębiorstw prowadzonych przez inwestorów zagranicznych dominują mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników, które stanowią 86,5% wszystkich przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w województwie. Na Dolnym Śląsku 67 przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym deklaruje zatrudnienie do 1000 osób i 16 powyżej 1000 osób. Przedsiębiorstwa te prowadzą działalność głównie w przetwórstwie przemysłowym, handel detaliczny, hurtowy i naprawie pojazdów oraz działalności finansowej, ubezpieczeniowej oraz usługach administrowania i działalności wspierającej.

Co 2. inwestor zagraniczny na Dolnym Śląsku prowadzi przedsiębiorstwo związane z usługami. Średnio co 5. firma z kapitałem zagranicznym zajmuje się pozostałymi usługami lub przemysłem. Około 10% inwestorów działa w branży budowlanej, 5,7% prowadzi działalność finansową, ubezpieczeniową lub zajmuje się obsługą rynku nieruchomości, a 1,1% rolnictwem, leśnictwem i rybactwem.

Do sekcji najdynamiczniej rozwijających się wśród inwestorów zagranicznych na Dolnym Śląsku pod względem ilości otwieranych przedsiębiorstw od momentu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej (10 lat) zalicza się:

- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych (Sekcja D: wzrost liczb przedsiębiorstw o 91,8%),
- edukacja (Sekcja P: 84,8%),
- pozostała działalność usługowa (Sekcja S: 86,8%)
- działalność finansowa i ubezpieczeniowa (Sekcja K: 80,5%),
- działalność w zakresie usług administrowania i wspierająca (Sekcja N: 76,9%).

W ciągu ostatnich 5 lat wśród inwestorów zagranicznych w regionie najintensywniej rozwijają się natomiast:

- handel hurtowy, detaliczny i naprawa pojazdów (Sekcja G: 734 nowo otwarte firmy),
- budownictwo (Sekcja F: 230),
- przetwórstwo przemysłowe (Sekcja C: 202),
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (Sekcja M: 190),
- informacja i komunikacja (Sekcja J: 136).

W województwie dolnośląskim najwyższy kapitał ulokowali przedsiębiorcy niemieccy (6 111,5 mln zł), co stanowiło 19,8% ich inwestycji w Polsce. Następnie inwestorzy holenderscy 2 348,4 mln zł (7,3% inwestycji w kraju) oraz francuscy 1 191,3 mln zł (3,8% inwestycji w kraju).

Dolny Śląsk dysponuje ponadto największą w Polsce liczbą obszarów Specjalnych Stref Ekonomicznych i dostępnych miejsc pod inwestycje. W regionie funkcjonują cztery SSE: kamiennogórska, legnicka, tarnobrzeska i wałbrzyska, z których wszystkie działają również w obszarze aglomeracji wrocławskiej. Specjalne Strefy Ekonomiczne w województwie dolnośląskim zajmują ogółem około 3,6 tys. hektarów w 55 podstrefach. Połowa terenów inwestycyjnych w SSE na Dolnym Śląsku jest zagospodarowana (około 1,8 tys. ha). Strefy dysponują jeszcze około 1,7 tys. ha niezagospodarowanej powierzchni. Na ich terenach w województwie wydanych jest obecnie 369 ważnych zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej, zgodnie z którymi inwestorzy zadeklarowali zatrudnienie ponad 61 tysięcy osób. Na terenach SSE pod względem liczby prowadzących działalność inwestorów zagranicznych, deklarowanego zatrudnienia osób i nakładów inwestycyjnych dominują przedsiębiorstwa z branży motoryzacyjnej. Pod względem zatrudnienia w SSE duże znaczenie odgrywa również branża elektroniczna zlokalizowana głównie w tarnobrzeskiej SSE.

Inwestorzy planujący realizację projektów biznesowych w Polsce mogą ubiegać się o pomoc publiczną. Do najważniejszych zachęt inwestycyjnych w formie pomocy publicznej w Polsce należą:

- zwolnienie z podatku dochodowego w specjalnych strefach ekonomicznych,
- granty rządowe dla inwestycji o dużym znaczeniu dla gospodarki,
- zwolnienia z podatku od nieruchomości, udzielane na podstawie uchwał rad gmin,
- granty przyznawane z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,
- inne zachęty, w tym granty, pożyczki na preferencyjnych warunkach, dotacje na tworzenie miejsc pracy.

Rozwój instytucji otoczenia biznesu w regionie stanowi ważny czynnik jego atrakcyjności inwestycyjnej. Szczególnie istotną rolę odgrywają instytucje wspierające przedsiębiorczość, rozwiązania proinwestycyjne, komercjalizacje badań naukowych i innowacyjność przedsiębiorstw. W regionie działalność prowadzą:

- parki technologiczne, naukowo-badawcze i przemysłowe,
- inkubatory przedsiębiorczości,
- agencje rozwoju regionalnego,
- izby gospodarcze,
- stowarzyszenia, w tym centra biznesu,
- ośrodki doradztwa i instytucje finansowe.

Centrum Obsługi Inwestora, jednostka informacyjna działająca w ramach ogólnopolskiej sieci, w województwie dolnośląskim funkcjonuje w strukturach organizacyjnych w regionie w ramach Dolnośląskiej Agencji Współpracy Gospodarczej S.A. Głównym celem działania COI jest zapewnienie kompleksowej obsługi inwestorów na poziomie województwa i dostarczenie zainteresowanym inwestorom zagranicznym informacji o regionie. COI na Dolnym Śląsku ewoluowało stając się centrami obsługi inwestora zagranicznego i eksportera rozszerzając spektrum działania na rodzime firmy eksportowe lub chcące prowadzić działalność związaną z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi. Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów jest jednostką, w której świadczone są usługi i pomoc dla inwestorów zagranicznych, reprezentujących obszar bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) i rodzimych przedsiębiorstw zainteresowanych eksportem. COIE stanowił program systemowy Ministerstwa Gospodarki prowadzony dzięki wsparciu funduszy europejskich, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Dodatkowo uczelnie wyższe na terenie Dolnego Śląska odpowiadając na zapotrzebowanie rynku pracy zarówno lokalnego jak i ogólnopolskiego rozszerzają swoją ofertę, wprowadzając nowe kierunki kształcenia i specjalizacje zawodowe.

Potencjał powstawania inicjatyw klastrowych w regionie jest nieograniczony – nie ma branży, w której powiązania kooperacyjne nie dawałyby wzajemnych korzyści. W ramach Programu Wsparcia Klastrow Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego wspiera rozwój klastrow w województwie dolnośląskim oraz wzmacnia ich pozycję konkurencyjną na rynku. W województwie dolnośląskim podstawowym instrumentem wspierającym rozwój klastrow jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 (RPO). W jego ramach w 1. Osi priorytetowej: Przedsiębiorstwa i Innowacje – Wzrost konkurencyjności i rozwój gospodarki regionu w oparciu o badania i rozwój, innowacje oraz nowe rozwiązania dla przedsiębiorstw – wyodrębniono środki mające wspierać powiązania kooperacyjne.

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1.	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według województw	12
Rysunek 2.	Stopa bezrobocia na Dolnym Śląsku	13
Rysunek 3.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według powiatów	15
Rysunek 4.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	16
Rysunek 5.	Atrakcyjność inwestycyjna podregionów dla działalności	21
Rysunek 6.	Zróźnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej powiatów Województwa Dolnośląskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji . . .	21
Rysunek 7.	Liczba inwestorów zagranicznych	28
Rysunek 8.	Inwestorzy zagraniczni według wielkości zatrudnienia	30
Rysunek 9.	Inwestorzy zagraniczni prowadzący działalność w rolnictwie, leśnictwie i rybactwie	31
Rysunek 10.	Inwestorzy zagraniczni prowadzący działalność w branży przemysłowej	32
Rysunek 11.	Inwestorzy zagraniczni prowadzący działalność w branży budowlanej	33
Rysunek 12.	Inwestorzy zagraniczni prowadzący działalność w branży usługowej	33
Rysunek 13.	Inwestorzy zagraniczni prowadzący działalność finansową i ubezpieczeniową, obsługa rynku nieruchomości	34
Rysunek 14.	Inwestorzy zagraniczni prowadzący działalność w pozostałych usługach	35
Rysunek 15.	Udział branżowy inwestycji zagranicznych w powiatach Dolnego Śląska	38
Rysunek 16.	Specjalne strefy ekonomiczne na terenie Województwa Dolnośląskiego	45
Rysunek 17.	Powierzchnia podstref SSE na Dolnym Śląsku	51
Rysunek 18.	Tereny zainwestowane i wolne w podstrefach SSE na Dolnym Śląsku	51
Rysunek 19.	Mapa pomocy regionalnej 2014-2020	59
Rysunek 20.	Instytucje otoczenia biznesu wspierające inwestorów i przedsiębiorców	68
Rysunek 21.	Klasy w Polsce	72

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1.	Ludność według wieku i wykształcenia	12
Wykres 2.	Stopa bezrobocia	13
Wykres 3.	Zatrudnienie według sekcji PKD 2007	14
Wykres 4.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	15
Wykres 5.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie według sekcji PKD 2007	15
Wykres 6.	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na Dolnym Śląsku	16
Wykres 7.	Podmioty gospodarcze na Dolnym Śląsku według wielkości zatrudnienia	17
Wykres 8.	Struktura branżowa podmiotów gospodarczych na Dolnym Śląsku według PKD 2007	17
Wykres 9.	Stan aktywności prawnej i ekonomicznej podmiotów zagranicznych	27
Wykres 10.	Podstawowa forma własności wśród inwestorów zagranicznych na Dolnym Śląsku	28
Wykres 11.	Wiek inwestorów zagranicznych	28
Wykres 12.	Inwestorzy zagraniczni według daty rozpoczęcia działalności na Dolnym Śląsku . . .	12

Wykres 13. Struktura inwestorów zagranicznych na Dolnym Śląsku według wielkości zatrudnienia [2015]	29
Wykres 14. Struktura przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym na Dolnym Śląsku według wielkości zatrudnienia według sekcji	30
Wykres 15. Struktura inwestorów zagranicznych na Dolnym Śląsku według branż PKD 200	31
Wykres 16. Struktura inwestorów zagranicznych w branży przemysłowej na Dolnym Śląsku wg wielkości zatrudnienia	31
Wykres 17. Struktura inwestorów zagranicznych według sekcji pkd 2007 i daty rozpoczęcia działalności na Dolnym Śląsku	37
Wykres 18. Kapitał zagraniczny na Dolnym Śląsku według kraju pochodzenia	39
Wykres 19. Wydatki inwestycyjne inwestorów zagranicznych na Dolnym Śląsku	40
Wykres 20. Powierzchnia i zagospodarowanie obszaru SSE w Województwie Dolnośląskim	50
Wykres 21. Liczba ważnych zezwoleń na prowadzenie działalności na terenach SSE na Dolnym Śląsku	51
Wykres 22. Nakłady inwestycyjne ogółem	52
Wykres 23. Miejsca pracy w strefach	52
Wykres 24. Inwestorzy zagraniczni w SSE na Dolnym Śląsku według kraju pochodzenia	53
Wykres 25. Struktura inwestorów zagranicznych w SSE według kraju pochodzenia	53
Wykres 26. Wartość NPV dla poszczególnych województw	56
Wykres 27. Struktura wartości NPV SSE Województwa Dolnośląskiego	56
Wykres 28. Studenci i absolwenci na Dolnym Śląsku według rodzaju szkoły wyższej	71
Wykres 29. Liczba studentów i absolwentów na Dolnym Śląsku wg kierunków	71

SPIS TABEL

Tabela 1. Struktura wielkości przedsiębiorstw inwestorów zagranicznych według sekcji	29
Tabela 2. Atrakcyjność miast pod względem lokalizacji sekcji	38
Tabela 3. Powierzchnia i zagospodarowanie obszaru stref w Województwie Dolnośląskim	50
Tabela 4. Liczba ważnych zezwoleń	51
Tabela 5. Nakłady inwestycyjne ogółem	52
Tabela 6. Miejsca pracy w strefach	53
Tabela 7. Wiodący inwestorzy w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce	54
Tabela 8. Wsparcie z tytułu kosztów tworzenia nowych miejsc pracy (grant na zatrudnienie)	62
Tabela 9. Wsparcie z tytułu kosztów kwalifikowanych nowej inwestycji (grant inwestycyjny)	62

ŹRÓDŁA

- *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2014*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, opracowanie pod redakcją M. Nowickiego, Gdańsk 2014
- *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2013*, Centrum Analiz Regionalnych i Lokalnych, oprac. pod red. dr hab. prof. SGH Hanna Godlewska-Majkowska, Warszawa, październik 2013
- *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych*, stan na 31 grudnia 2014 r., Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, maj 2015 r.
- *Ocena efektywności funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce*, Uniwersytet Łódzki – Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Łódź, maj 2014, pod kierownictwem dr hab. Radosława Pastusiaka, prof. UŁ

- *Klasy w województwie dolnośląskim*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2011
- *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w kształtowaniu aktualnego i przyszłego profilu gospodarczego województwa łódzkiego*, Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Poddziałanie 8.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, www.biz.uni.lodz.pl
- Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego www.umwd.pl
- Ministerstwo Gospodarki www.mg.gov.pl
- Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. www.paiz.gov.pl
- Portal Innowacji www.pi.gov.pl
- Invest in Wrocław www.invest-in-wroclaw.pl

**DOLNY
ŚLĄSK**

**URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO**

Wybrzeże J. Słowackiego 12-14, 50-411 Wrocław
tel. +48 71 776 90 00, www.umwd.dolnyslask.pl